

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı

31 dekabr 2018-ci il tarixinə

Maliyyə Hesabatları

Mündəricat

Müstəqil Auditorların Hesabatı

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfeət və ya zərər və sair macmu gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	4

Maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

1 Giriş	5
2 Maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsinin əsasları	6
3 Əsas uçot siyaseti	8
4 Yeni və ya tekniləşdirilmiş standartların və onlara dair şəhərlərin tətbiqi	14
5 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	21
6 Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar	22
7 Ticarət qiymətli kağızları [<i>yalnız müqayisəli məlumatlar üçün</i>]	23
8 Törəmə maliyyə alətləri	25
9 Investisiya qiymətli kağızları [<i>yalnız müqayisəli məlumatlar üçün</i>]	26
10 Borc qiymətli kağızları	27
11 Banklara verilmiş kreditlər	35
12 Torpaq, tikili, avadanlıqlar	40
13 Qeyri-maddi aktivlər	42
14 Sair maliyyə aktivləri	43
15 Sair aktivlər	43
16 Dövriyyədə olan eskinaslar və sikkələr	43
17 Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	44
18 Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	44
19 Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	44
20 Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	44
21 Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	45
22 Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	45
23 Sair maliyyə öhdəlikləri	45
24 Sair öhdəliklər	45
25 Nizamname fondu və ehtiyatlar	45
26 Faiz gəlirləri və xərcləri	46
27 Haqq və komissiya gəlirləri	46
28 Haqq və komissiya xərcləri	47
29 Dövlət Neft Fondunun transfertləri üzrə daxilolmalar	47
30 Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər	47
31 İnzibati və sair eməliyyat xərcləri	47
32 Risklərin idarə edilməsi	48
33 Kapitalın idarə olunması	63
34 Şərti öhdəliklər	63
35 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar	63
36 Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri: edaletli deyər və uçot təsnifatı	65
37 1 yanvar 2018-ci il tarixindən əvvəl başa çatan dövrlərə tətbiq edilən uçot siyaseti	72

Müstəqil auditorun hesabatı

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinə:

Ray

Bizim rəyimizə görə, hazırkı maliyyə hesabatları bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının (“Bank”) 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

Auditin predmeti

Bankın maliyyə hesabatlarına aşağıdakılardır:

- 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat;
- həmin tarixdə tamamlanan il üzrə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat;
- həmin tarixdə tamamlanan il üzrə kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat;
- həmin tarixdə tamamlanan il üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat; və
- əsas uçot siyasetlərinin qısa xülasəsi və digər izahedici məlumatlar daxil olmaqla, maliyyə hesabatları üzrə qeydlər.

Rayin bildirilməsi üçün əsas

Biz audit yoxlamasını Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışiq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyətimiz “Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti” bölməsində əks etdirilir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu audit rəyimizi bildirmək üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Müstəqillik

Biz, Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının dərc etdiyi Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsinə uyğun olaraq Bankdan asılı olmadan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk.

Maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarının Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsinə, habelə saxtakarlıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına və rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sistemlərinə görə məsuliyyət daşıyır.

Rəhbərlik bankın fəaliyyətinin fasiləsiz davam etdirilməsinin qiymətləndirilməsi və fəaliyyətin fasiləsizliyi ilə bağlı məlumatların açıqlanmasına, habelə fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinə əsasən maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına görə məsuliyyət daşıyır. Rəhbərlik bu prinsipə riayət edərkən “Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 14-cü maddəsinin müddəalarını nəzərə alır. Həmin maddədə qeyd olunur ki, Bank müflis elan oluna bilməz və yaranmış hər hansı kapital çatışmazlığı dövlətin buraxdığı qiymətli kağızlar hesabına ödənilir.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarət üzrə məsuliyyəti Bankın korporativ idarəetməyə cavabdeh olan şəxsləri daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz saxtakarlıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlərə yol verilmədiyinə dair kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizi özündə əks etdirən auditor hesabatının hazırlanmasından ibarətdir. Kifayət qədər əminlik dedikdə, yüksək əminlik səviyyəsi nəzərdə tutulur. Lakin belə əminlik səviyyəsi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun auditin aparılması zamanı bütün əhəmiyyətli təhriflərin aşkar olunmasına zəmanət vermir. Saxtakarlıq və yaxud səhv nəticəsində yaranan biləcək əhəmiyyətli təhriflər dedikdə, ayrı-ayrlıqlıda və ya bütövlükdə maliyyə hesabatları əsasında istifadəçilərin qəbul etdikləri iqtisadi qərarlarla təsir göstərə bilən təhriflər nəzərdə tutulur.

Biz, auditin aparıldığı bütün müddət ərzində Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparılmış audit çərçivəsində peşəkar mülahizələr irəli sürərək öz peşəkar skeptisizmimizi saxlayırıq. Bundan əlavə biz:

- Saxtakarlıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsi risklərini müəyyən edərək qiymətləndirir və bu risklərə qarşı audit prosedurları hazırlayıb tətbiq edir, rəyimizin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edən audit sübutu əldə edirik. Saxtakarlıq nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhv nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir. Belə ki, saxtakarlıq - gizli sövdələşmə, məlumatların bilərkən göstərilməməsi, təhrif edilmiş şəkildə təqdim edilməsi və ya daxili nəzarət sistemində sui-istifadə hallarını nəzərdə tutur.
- Bankın daxili nəzarət sisteminin effektivliyi barədə rəy bildirmek üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə audit üçün əhəmiyyətli olan daxili nəzarət sistemi üzrə məlumat əldə edirik.
- Tətbiq edilən uçot siyasetlərinin uyğunluğunu, uçot təxminlərinin və rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış müvafiq açıqlamaların əsaslı olduğunu qiymətləndiririk.
- Fəaliyyətin fasiləsizliyi ilə bağlı rəhbərliyin mülahizələrinin uyğunluğu və əldə edilmiş audit sübutlarına əsasən Bankın fasiləsiz fəaliyyət göstərməsi ilə bağlı əhəmiyyətli dərəcədə şübhə yarada biləcək hadisə və şərait üzrə qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu barədə nəticəyə gəldikdə, biz auditor rəyimizdə diqqəti maliyyə hesabatlarındakı müvafiq açıqlamalara cəlb etməli, belə açıqlamalar yetərli olmadıqda, rəyimizi dəyişdirməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatı tarixinədək əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcəkdə elə bir hadisə və şəraitlər yarana bilər ki, bu Bankın fəaliyyətinin fasiləsizliyinin dayandırılmasına səbəb ola bilər.
- Maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturunu və məzmununu, o cümlədən açıqlamaları və maliyyə hesabatlarında mövcud əməliyyatlar və hadisələrin düzgün təqdim edilməsini qiymətləndiririk.

Biz, digər məsələlərlə yanaşı, planlaşdırılan audit prosedurlarının həcmi və vaxtı, əhəmiyyətli audit nəticələri, habelə audit prosesində müəyyən etdiyimiz daxili nəzarət sistemlərində çatışmazlıqlar barədə məlumatı korporativ idarəetməyə cavabdeh olan şəxslərə təqdim edirik.

Price waterhouse Coopers Audit Azərbaijan LLC

22 aprel 2019-cu il

Bakı, Azərbaycan Respublikası

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyd	31 dekabr 2018	31 dekabr 2017
AKTİVLƏR			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	5	4,894,585	5,389,626
Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar	6	361,778	370,827
Ticarət qiymətli kağızları <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>	7	-	6,250,456
Törəmə maliyyə aletləri	8	421	123
İnvestisiya qiymətli kağızları <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>	9	-	10,063,245
Borc qiymətli kağızlar <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>	10	16,337,898	-
Banklara verilmiş kreditlər	11	310,867	400,869
Torpaq, tikili, avadanlıqlar	12	69,679	50,390
Qeyri-maddi aktivlər	13	51,174	44,433
Sair maliyyə aktivləri	14	3,811	8,059
Sair aktivlər	15	38,766	57,526
Cəmi AKTİVLƏR		22,068,979	22,635,554
ÖHDƏLİKLƏR			
Dövriyyədə olan eskinaslar və sikkələr	16	8,364,129	8,140,238
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	17	3,378,509	4,389,826
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	18	1,617,684	1,530,229
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	19	2,832,777	2,070,918
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	20	35,758	36,576
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	21	1,005,552	920,768
Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	6	364,503	373,299
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	22	2,273	4,693
Törəmə maliyyə aletləri	8	344	1,012
Sair maliyyə öhdəlikləri	23	6,774	653,531
Sair öhdəliklər	24	3,214	1,292
Cəmi ÖHDƏLİKLƏR		17,611,517	18,122,382
KAPİTAL			
Nizamnamə fondu	25	500,000	500,000
Kapital ehtiyatları	25	500,000	500,000
Satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat fondu <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>			(281)
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlire aid olunan qiymətli kağızların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat fondu <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>		9,122	-
Bölüşdürülməmiş mənfəət		3,448,340	3,513,453
Cəmi KAPİTAL		4,457,462	4,513,172
Cəmi ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		22,068,979	22,635,554

22 aprel 2019-cu il tarixində Bankın İdarə Heyeti adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir.

Alim Quliyev
Sədrin birinci müavini

Sevda Əmirova
Maliyyə idarəetməsi Departamentinin
direktoru/ Baş mühasib

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>Qeyd</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Faiz gəlirləri	26	201,228	159,080
Faiz xərcləri	26	(301,045)	(282,126)
Xalis faiz xərcləri		(99,817)	(123,046)
Haqq və komissiya gəlirləri	27	16,378	14,126
Haqq və komissiya xərcləri	28	(4,765)	(3,871)
Dövlət Neft Fonduñun transfertləri üzrə daxilolmalar	29	-	3,949,485
Reskruturizasiya edilmiş kreditlərin ədalətli dəyərdə tanınması üzrə zərər		(3,080)	(29,848)
Ticarət qiymətli kağızlarının yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir [yalnız müqayiseli məlumatlar üçün]		-	28,859
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan qiymətli kağızların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər [yalnız cari dövr üçün]		(2,729)	-
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızların realizasiyası üzrə xalis gəlir [yalnız cari dövr üçün]		47,370	-
Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli kağızların realizasiyası üzrə xalis zərər [yalnız müqayiseli məlumatlar üçün]		-	(3,403)
Törəme maliyyə alətlərinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir/(zərər)		23,492	(14,726)
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan Likvidlik fondlarındakı vəsaitlərin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir		11,394	-
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər	30	(52,334)	(204,006)
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızların dəyərsizləşməsi [yalnız cari dövr üçün]		(153)	-
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis gəlir		1,050	3,987
Sair əməliyyat gəlirləri		8,641	2,467
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatların bərpası/(yaradılması)	11	60,347	(42,013)
İnzibati və sair əməliyyat xərcləri	31	(66,110)	(64,558)
İL ÜZRƏ (ZƏRƏR)/MƏNFƏƏT		(60,316)	3,513,453
Sair məcmu gəlir/(zərər):			
<i>Sonradan mənfəət və ya zərərə aid olunacaq maddələr:</i>			
Satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi [yalnız müqayiseli məlumatlar üçün]	9	-	2,301
- Ədalətli dəyərdə xalis dəyişiklik		-	2,301
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızların yenidən qiymətləndirilməsi [yalnız cari dövr üçün]	10		
- İl ərzində xalis gəlir		59,875	-
- Realizasiya nəticəsində mənfəətə aid edilmiş gəlir		(47,370)	-
İl üzrə sair məcmu gəlir		12,505	2,301
İL ÜZRƏ CƏMI MƏCMU (ZƏRƏR)/GƏLİR		(47,811)	3,515,754

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

Qeyd	Nizamnamə fondu	Kapital ehtiyatları	Satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat fondu /yainiz müqayisəli məlumatlar üçün/	Ədalətli dəyerinin dəyişməsi salıncı gelirə aid olunan qiyməti kağızların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat fondu	Bölgüsdürül-məniş mənfəət	Cəmi kapital
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>						
1 yanvar 2017-ci il tarixinə qəliq	500,000	500,000	(2,582)	-	4,875,051	5,872,469
İl üzrə mənfəət	-	-	-	-	3,513,453	3,513,453
Sair mecmu gelir						
Sənədadan mənfəət və ya zərərə aid olunacaq maddələr						
Satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyerində xalis dəyişiklik	-	-	2,301	-	-	2,301
Sənədadan mənfəət və ya zərərə aid olunacaq maddələrin cəmi	-	-	2,301	-	-	2,301
Cəmi sair mecmu gelir						
İl üzrə cəmi mecmu gelir	-	-	2,301	-	3,513,453	3,515,754
Dövlət bütçəsinə ayırmalar	-	-	-	-	(4,875,051)	(4,875,051)
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qəliq	500,000	500,000	(281)	-	3,513,453	4,513,172
MHBŞ 9-a kəcidi:						
-Satış üçün nəzərdə tutulan bərc qiyməti kağızların ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair mecmu gelirə aid olunan kategoriyasına yenidən təsnifəşdirilməsi	4	-	-	281	(281)	-
-Ədalətli dəyerinin deyişməsi sair mecmu gelirə aid olunan maliyyə aktivləri üzrə MHBŞ 9-a uyğun gözlənilen kredit zərərlərinin (ECL) tənimməsi	4	-	-	-	(261)	(261)
-MHBŞ 9-a uyğun yenidən təsnifəşdirilmiş maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyer ilə yenidən qiymətləndirilməsi	4	-	-	(3,102)	3,363	261
-Amortisiya olunmuş dəyərət qiymətləndirilən maliyyə aktivləri üzrə MHBŞ 9-a uyğun gözlənilen kredit zərərlərinin (ECL) tənimməsi	4	-	-	-	(7,899)	(7,899)
1 yanvar 2018-ci il tarixinə düzəllş edilmiş qəliq	500,000	500,000	-	(3,383)	3,508,656	4,505,273
İl üzrə zərər	-	-	-	-	(60,316)	(60,316)
Sair mecmu gelir						
Sənədadan mənfəət və ya zərərə aid olunacaq maddələr						
Ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair mecmu gelirə aid olunan maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyerində xalis dəyişiklik	-	-	-	59,875	-	59,875
Ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair mecmu gelirə aid olunan maliyyə aktivlərinin realizasiyası nəticəsində mənfəət aid edilmiş gelir	-	-	-	(47,370)	-	(47,370)
Sənədadan mənfəət və ya zərərə aid olunacaq maddələrin cəmi	-	-	-	12,505	-	12,505
Cəmi sair mecmu gelir						
İl üzrə cəmi mecmu gelir	-	-	-	12,505	(60,316)	(47,811)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qəliq	500,000	500,000	-	9,122	3,448,340	4,457,462

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>Qeyd</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>
Əməliyyat fealiyyəti üzrə pul axınları			
Alınmış faizler		158,182	227,308
Ödenilmiş faizler		(301,425)	(277,336)
Alınmış haqq və komissiyalar		16,378	14,126
Ödenilmiş haqq və komissiyalar		(4,765)	(3,871)
Ticarət qiymətli kağızları üzrə xalis (ödənişlər)/gəlirlər		(16,015)	49,945
Törəmə maliyyə aletləri üzrə xalis gelirlər/(ödənişlər)		22,525	(11,646)
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis gelirlər		1,050	3,987
Sair əməliyyat gelirləri		8,639	2,467
Ədaletli dəyerinin deyişməsi mənfeət və ya zərəre aid olunan			
Likvidlik fondlarındakı vəsaitlər üzrə xalis gelir		11,393	-
İnzibati və sair əməliyyat xərcləri üzrə ödənişlər		(53,347)	(51,294)
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində deyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fealiyyəti üzrə istifadə edilən pul axınları		(157,385)	(46,314)
Əməliyyat aktivlərində (artım)/azalma			
Ədaletli dəyerinin deyişməsi mənfeət və ya zərəre aid olunan qiymətli kağızlar <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>	7	(901,737)	-
Ticarət qiymətli kağızları <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>		-	(1,837,423)
Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar		149	89
Rezident banklara verilmiş kreditlər		167,031	3,527,698
Sair maliyyə aktivləri		(1,957)	106,467
Sair aktivlər		18,760	(5,657)
Əməliyyat öhdəliklərində artım/(azalma)			
Dövriyyəde olan əskinaslar və sikkələr		223,891	1,179,460
Rezident bankların qisamüddəti depozitləri		(1,011,317)	(1,532,452)
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər		91,175	(1,115,821)
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		768,413	(1,093,012)
Diger təşkilatlar qarşısında öhdəliklər		68	23,578
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar		85,161	807,023
Sair maliyyə öhdəlikləri		999	(117,987)
Sair öhdəliklər		1,870	8,618
Əməliyyat fealiyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(714,879)	(95,733)
İnvestisiya fealiyyəti üzrə pul axınları			
Ədaletli dəyerinin deyişməsi sair məcmu gelirə aid olunan qiymətli kağızların alınması <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>	10	(21,961,347)	-
Ədaletli dəyerinin deyişməsi sair məcmu gelirə aid olunan qiymətli kağızların realizasiyasından daxilolmalar <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>	10	22,224,802	-
Amortizasiya olunmuş dəyerlər qiymətləndirilən qiymətli kağızların realizasiyasından daxilolmalar <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>	10	12,986	-
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>	9	-	(568,508)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının realizasiyası <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>	9	-	1,029,926
Torpaq, tikili, avadanlıqların alınması	12	(26,068)	(2,366)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	13	(12,725)	(7,008)
İnvestisiya fealiyyəti üzrə daxil olan pul vəsaitləri		237,648	452,044
Maliyyə fealiyyəti üzrə pul axınları			
Dövlət Neft Fondunda transferləri üzrə daxilolmalar	29	-	3,949,485
Dövlət bütçesine köçürmələr		-	(4,630,064)
Beynəlxalq Valyuta Fondundan alınmış borc öhdəliklərinin artması		112	198
Beynəlxalq maliyyə institutlarından alınmış borc öhdəliklərinin (ödənilməsi)/artması		(2,416)	468
Maliyyə fealiyyəti üzrə istifadə edilən pul vəsaitləri		(2,304)	(679,913)
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis azalma		(479,535)	(323,602)
Mezənnə deyişikliklərinin pul vəsaitlərinə və onların ekvivalentlərinə təsiri		(15,506)	(171,985)
İlin əvvəline pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri		5,389,626	5,885,213
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	5	4,894,585	5,389,626

1 Giriş

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının 31 dekabr 2018-ci il tarixində tamamlanan il üçün hazırlı maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun hazırlanmışdır.

Əsas fəaliyyət

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı (bundan sonra "Bank") Azərbaycan Respublikasının mərkəzi bankıdır və Azərbaycan Respublikasının tam mülkiyyətindədir. Bank "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında" 10 dekabr 2004-cü il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanununa (bundan sonra "Qanun") müvafiq olaraq fəaliyyət göstərir.

- Qanunun 4-cü maddəsinə uyğun olaraq Bankın məqsədləri aşağıdakılardır:
- Bankın əsas məqsədi öz səlahiyyətləri daxilində qiymətlərin sabitliyinin təmin edilməsidir;
- Bankın məqsədi həmçinin banklararası mərkəzləşdirilmiş və digər lisenziyalasdırılmayan ödəniş sistemlərinin təşkili və fəaliyyətinin təmin edilməsi, habelə bank sisteminin sabitliyinə dəstəyin göstərilməsindən ibarətdir;
- Mənfaət götürmək Bankın əsas məqsədi deyildir.
- Qanunun 5-ci maddəsinə uyğun olaraq Bankın əsas funksiyaları aşağıdakılardır:
- Dövlətin pul və valyuta siyasetini müəyyən etmək və həyata keçirmek;
- Nağd pul dövriyyəsini təşkil etmək, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 19-cu maddəsinin II hissəsinə və Qanuna müvafiq olaraq, pul nişanlarının tədavülə buraxılmasını və tədavüldən çıxarılmasını həyata keçirmek;
- Manatın xarici valyutalara nisbətdə rəsmi məzənnəsini mütemadi müəyyən etmək və elan etmək;
- Valyuta tənzimini və nəzarətini həyata keçirmək;
- Sərəncamında olan beynəlxalq qızıl-valyuta ehtiyatlarını saxlamaq və idarə etmək;
- Hesabat tədiyyə balansını tərtib etmək və ölkənin proqnoz tədiyyə balansının hazırlanmasında iştirak etmək;
- Ölkənin icmal (dövlət və qeyri-dövlət) xarici borc statistikasını və beynəlxalq investisiya balansını tərtib etmək, məlumatların ümumiləşdirilməsini və yayılmasını təmin etmək;
- Banklararası mərkəzləşdirilmiş və digər lisenziyalasdırılmayan ödəniş sistemlərinin fəaliyyətini təşkil etmək, əlaqələndirmək, tənzimləmək və onların üzerinde nəzarəti qanuna uyğun olaraq həyata keçirmək.

Qanunun 14.1-ci maddəsinə uyğun olaraq Bank müflis elan oluna bilməz. Kapitalda yaranmış hər hansı çatışmazlıq Qanunun 14.2-ci maddəsinə əsasən bir maliyyə ili təxirə salınmaqla dövlətin buraxdığı qiymətlər kağızlar hesabına ödənilir.

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, habelə Azərbaycan Respublikasının tərefdaş çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə müvafiq olaraq, Bank onun səlahiyyətlərinə aid edilən məsələlər üzrə xarici dövlətlərin mərkəzi bankları ilə qarşılıqlı münasibətlərdə, habelə beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarında Azərbaycan Respublikasını təmsil edir.

Bank fəaliyyətinin müxtəlif sahələri üzrə xarici dövlətlərin məzkezi bankları ilə əməkdaşlıq haqqında müqavilələr bağlaya bilər, həmçinin xaricdə yerləşən dövlət və özəl mərkəzi kliring (prosessinq) idarələri ilə öz adından və ona müvafiq səlahiyyətlər verildiyi halda, Azərbaycan dövləti adından kliring və hesablaşmalar haqqında sazişlər və başqa müqavilələr bağlaya bilər.

Bank pul və valyuta siyaseti sahələrində əməkdaşlıq məqsədi daşıyan beynəlxalq və regional təşkilatların kapitallarında və fəaliyyətlərində qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada iştirak edə bilər.

1 Giriş (davamı)

31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın İdarə Heyeti ("İdarə Heyeti") aşağıdakı üzvlərdən ibarət olmuşdur:

Adı	Vəzifəsi
Cənab Elman Rüstəmov	Sədr
Cənab Alim Quliyev	Sədrin birinci müavini
Cənab Aftandil Babayev	Sədr müavini
Cənab Vadim Xubanov	Sədr müavini

İdarə Heyətinin səlahiyyətləri qanunun 23 və 24-cü maddələrinde açıqlanmışdır.

Bankın mərkəzi aparıcı bu ünvanda yerləşir: Rəşid Behbudov küçəsi 90, Bakı ş., AZ1014, Azərbaycan. Bankın Azərbaycan Respublikasında altı ərazi idarəsi fəaliyyət göstərmişdir (2017: altı). 2018-ci il üzrə Bankın işçilərinin illik orta siyahı sayı 569 nəfər təşkil edir (2017: 562).

Əməliyyat və təqdimat valyutası

Bankın əməliyyat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan manatıdır ("AZN") və maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər başqa valyuta göstərilmediyi halda, AZN-də eks olunmuşdur.

Bankın əməliyyat mühiti

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının 2018-ci ildə həyata keçirdiyi pul-kredit siyaseti aşağı və stabil inflasiyanın təmin edilməsi yolu ilə qiymətlər sabitliyinin əldə olunmasına yönəlmış, əhali və işgüzar fəaliyyət üçün əlverişli sosial-iqtisadi mühitin formallaşmasına istiqamətlənmişdir.

İl ərzində inflasiya aşağı birrəqəmli səviyyədə sabitlenmiş, iqtisadi artım pozitiv zonada qalmaqdə davam etmiş, milli valyutanın məzənnəsi dayanıqlı olmuş, xarici sektorda müsbət meyller baş vermiş, tədiyyə balansının profisiyi ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının artmasına şərait yaratmışdır.

Mərkəzi Bank 2018-ci ildə pul siyasetini həyata keçirərkən "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının 2018-ci il və ortamüddəti dövr üçün pul siyasetinin əsas istiqamətləri barədə bəyanatı"nda qeyd olunan məsələlərin reallaşdırılmasına çalışmışdır. Pul siyasetinin son hədəfi olan qiymət sabitliyini təmin etmək məqsədilə inflasiyanı 6-8% dəhlizində saxlamaq üçün müvafiq addımlar atılmışdır. 2018-ci ildə inflasiya gözənləndən daha yüksək temple azalmış və birrəqəmli səviyyədə sabitləşərək 2.3% təşkil etmişdir. Inflasiyaya azaldıcı təsir edən başlıca amillər manatın məzənnəsinin dayanıqlığı, pul təklifinin optimal səviyyədə idarə olunması və inflasiya gözləntilərinin azalması olmuşdur.

İl ərzində inflasiyanın və inflasiya gözləntilərinin əhəmiyyəti azaldığını nəzərə almaqla müvafiq qaydada pul siyasetinin yumşaldılması istiqamətində qərarlar qəbul edilmişdir.

Bələliklə, Mərkəzi Bank özünün stabillaşmə xarakterli monetar və məzənnə siyasetini davam etdirməklə dolayı yolla ictimai rifaha, iqtisadi artıma və məşğulluğa dəstək vermişdir.

2 Maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsinin əsasları

Qiymətləndirmə əsasları

Bu maliyyə hesabatları ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınan maliyyə aletləri, investisiya mülkiyyəti, ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan maliyyə aletləri və ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gelirə aid olunan maliyyə aletləri istisna olmaqla, ilkin dəyər metodu əsasında hazırlanmışdır. 1 yanvar 2018-ci il tarixindən MHBS 9-a keçidə əlaqədar olaraq uçot siyasetində baş verən dəyişikliklərdən başqa, həmin uçot siyaseti başqa cür göstərilmediyi hallarda, təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir (4-cü və 37-ci Qeydlərə baxın). Maliyyə aletləri ilə bağlı 31 dekabr 2017-ci il tarixinə qədər tətbiq edilən əsas uçot siyaseti Qeyd 37-də göstərilir.

2 Maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsinin əsasları (davamı)

Ehtimalların və mülahizələrin tətbiqi

Rəhbərlik, MHBS-ye uyğun maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında uçot siyasetini tətbiq etməklə yanaşı aktiv, öhdəlik, gəlir və xərclərin göstərilən məbləğlərinə təsir göstərən mülahizə, ehtimal və fərziyyələrdən istifadə edir.

Ehtimal və mülahizələr mütemadi olaraq nəzerden keçirilir və mühasibat təxminlərində dəyişikliklər həmin dəyişikliklər edildiyi dövrde və təsir göstərdikləri hər hansı gələcək dövrlərdə eks olunur.

Ehtimallarda və uçot siyasetinin tətbiq edilməsində vacib mühakimələr haqqında məlumatlar aşağıdakı qeydlərdə eks olunur:

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modellər və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamadır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsinə dair ətraflı məlumat Qeyd 32-də təqdim edilir. Aşağıdakı komponentlər kredit zərərləri üzrə ehtiyatlara əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir: defolt, kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR), defolt ehtimalı (PD), defolta məruz qalan dəyer (EAD), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD). Bank gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtimallar və faktiki kredit zərərləri arasındaki fərqlərin azaldılması məqsədilə modelləri və modellər üzrə məlumatları müntəzəm olaraq təhlil edir və təsdiqləyir.

Bankın ekser maliyyə aletlərinin 1-ci Mərhələyə (3-cü Qeydə baxın) aid olması və digər aletlər üzrə müddətin 12 aydan az olmasını nəzərə alaraq, bütün maliyyə aktivləri üzrə yalnız 12 aylıq gözlənilən kredit zərərləri hesablanır.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması. Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması ilə bağlı qiymətləndirmə aparmaq üçün Bank hesabat və ilkin tanınma tarixlərinə maliyyə aktivlər üzrə hesablanmış müvafiq defolt risklərini müqayisə edir. Bank qiymətləndirmə zamanı hesabat tarixinə kredit riskinin nisbetən artmasını və əlavə xərc tələb etməyən əsaslandırılmış məlumatları, o cümlədən müəyyən borçlanıların bir sıra amillərini nəzərə alır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi. Bank maliyyə aktivlərini həmin aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes model və pul axınlarının xüsusiyyəti əsasında təsnifləşdirir. Biznes modeli maliyyə aktivlərinin qrupları, habelə portfellər (subportfellər) səviyyəsində Bankın maliyyə aktivlərinin saxlanması və idarə edilməsi üzrə həyata keçirdiyi faktiki fəaliyyətlər və Rəhbərliyin mülahizələri əsasında qiymətləndirilir. Biznes model qiymətləndirilərkən maliyyə aktivlərinin saxlanması və idarə edilməsinin məqsədi, strateji strukturu, maliyyə aktivlərinin risk parametrləri, aktivlərdən eldə olunan gəlir mənbələrinin nisbi əhəmiyyəti və alış(satış) əməliyyatlarının baş verma tezliyi və portfələ nisbətdə xüsusi çəkisi kimi faktlar nəzərə alınır. Bundan əlavə, biznes modelinin müəyyənleşdirilməsi zamanı Bankın fəaliyyəti ilə bağlı gələcək gözləntilər də nəzərə alınır.

Bank maliyyə aktivlərini "Pul axınlarının eldə edilməsi", "Pul axınlarının eldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün saxlanılan", habelə bu modellerin heç birinə aid edilməyən "Digər" model kimi təsnifləşdirir. Maliyyə aktivlərinin i) pul siyaseti məqsədləri, ii) yenidən balanslaşdırma, iii) daha yüksək gəlirliliyə nail olunması və iv) investisiya məhdudiyyətləri ilə bağlı satışı "Pul axınlarının eldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün saxlanılan" biznes modelinin ayrılmaz hissəsi hesab edilir.

Pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri ("SPPI") meyarına uyğunluğunun qiymətləndirilməsi. Bank, maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi məqsədilə maliyyə aktivinin müqavilə üzrə pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğunluğunu yoxlayır. "SPPI" (pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri) məqsədləri üçün "əsas məbləğ" dedikdə ilkin tanınma zamanı maliyyə aktivinin ədaletli dəyeri nəzərdə tutulur ki, bu da əsas məbləğin ödənilmesi ilə bağlı dövr ərzində dəyişə bilər. Faiz ödənişləri isə pulun zaman dəyeri, əsas məbləğlə bağlı kredit riski və digər risklər, habelə mənfeətlilik marjası kimi meyarlar əsasında müəyyənleşir.

Bank müqavilə üzrə pul axınlarının müddətini, məbləğini və dəyişen müqavilə şərtlərini nəzərdən keçirmişdir. Pul axınları o halda yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun hesab edilir ki, müqavilə şərtlərinə görə onu vaxtından əvvəl ödəmək mümkün olsun və vaxtından əvvəl ödənilən məbləğ əsas borcu və hesablanmış faizləri də özündə eks etdirsin.

"Pul axınlarının eldə edilməsi" və "Pul axınlarının eldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün saxlanılan" biznes modellərinə daxil olan bütün maliyyə aletləri yalnız əsas borc və faiz ödənişləri təhlilini keçmiş hesab edilir.

3 Əsas uçot siyaseti

Aşağıdakı uçot siyaseti hazırkı maliyyə hesabatlarında eks olunmuş bütün dövrlərə ardıcıl olaraq tətbiq olunur.

Xarici valyuta

Xarici valyuta ilə həyata keçirilən əməliyyatlar əvvəlcə əməliyyat tarixinde rəsmi valyuta məzənnəsi ilə əməliyyat valyutasına çevirilir. Xarici valyutada olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat dövrünün sonuna rəsmi məzənnədən istifadə etməklə əməliyyat valyutasına çevirilir. Xarici valyuta əməliyyatlarının həyata keçirilməsindən yaranan müsbət və mənfi məzənnə fərqləri cari ilin menfət və ya zərərində ("xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir/(zərər)" sətrində) qeydə alınır. Xarici valyutada ilkin dəyerlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyatın həyata keçirildiyi tarixə rəsmi valyuta məzənnələrinə əsasən əməliyyat valyutasına çevirilir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilmesi üçün istifadə olunmuş əsas mübadile məzənnəsi aşağıdakı kimi olmuşdur: 1 ABŞ dolları = 1.7000 AZN, 1 avro = 1.9468 AZN, 1 funt sterlinq = 2.1529 AZN və 1 xüsusi borcalma hüquqları = 2.3573 AZN (31 dekabr 2017: 1 ABŞ dolları = 1.7001 AZN, 1 avro = 2.0307 AZN, 1 funt sterlinq = 2.2881 AZN və 1 xüsusi borcalma hüquqları = 2.4153 AZN).

Maliyyə alətlərinin tanınması ilə bağlı anlayışlar və prinsiplər

Maliyyə aleti Bankın maliyyə aktivinin və digər tərəfin maliyyə öhdəliyinin yaranmasına səbəb olan hər hansı müqaviledir.

Borc aləti emitentin maliyyə öhdəliyi anlayışına cavab verən alətdir. Məsələn, kreditlər və Bankın balansında olan sabit gəlirliliqi kağızlar.

Ədalətli dəyer qiymətləndirmə tarixinde bazar iştirakçıları arasında normal şərtlər çərçivəsində aktivin satılmasına görə alını bilən və öhdəliyin ötürülməsinə görə ödənilə bilən qiymətdir. Ədalətli dəyer feal bazarda alınıb satılı bilən qiymət ilə müəyyən olunur.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri eks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alış, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilər, brokerlər və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimleyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, habelə mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergiler və rüsumlar daxildir. Əməliyyat xərclərinə borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş dəyer - maliyyə aktivinin ilkin tanınma zamanı eks olunmuş dəyeri ilə əsas məbləğ üzrə ödənişlərin fərqi, hesablanmış faizler əlavə edilməklə gözlenilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxdıqdan sonra qalan dəyərdir. Hesablanmış faizlərə ilkin tanınma zamanı effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə ödənilməli məbləğ üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat ayrıca göstərilmir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyerində eks olunur.

Effektiv faiz dərəcəsi metodu maliyyə alətinin balans dəyeri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün müvafiq dövr ərzində faiz gəlirləri və ya xərclərinin bölüşdürülməsi metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi gelecek pul ödənişləri və ya daxil olmalarını (kreditlər üzrə gelecek zərərlər istisna olmaqla) maliyyə alətinin fəaliyyət müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin ümumi balans dəyərinə diskontlaşdırıran dərecedir. Effektiv faiz dərəcəsi növbəti faiz dərəcəsinin dəyişikliyinə qədər volatil faiz dərəcəsinə malik olan maliyyə aleti üzrə pul axınlarının diskontlaşdırılması üçün istifadə olunur.

Gözlenilən kredit zərərləri – müvafiq müflis risklər ilə kredit zərərlərinin orta ölçülümiş dəyəridir.

12 aylıq gözlenilən kredit zərərləri – gözlenilen kredit zərərinin bir hissəsini təşkil edir və hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində maliyyə aktivi üzrə defolt hadisəsinin baş vermesi nəticəsində itiriləcək pul vəsaitlərini özündə eks etdirir.

Bütün müddət üçün gözlenilən kredit zərərləri – maliyyə alətinin gözlenilən istifadə müddəti ərzində bütün mümkün defolt halları nəticəsində gözlenilən kredit zərərləridir.

3 Əsas uçot siyaseti (davamı)

Maliyyə aletlərinin ilkin tanınması.

Ilkin tanınma zamanı Bank maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalardan birinə təsnifləşdirir:

- Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən
- Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan, və
- Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan.

Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan maliyyə aktivləri ilkin olaraq ədalətli dəyerlə tanınır. Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən və ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan maliyyə aktivləri əməliyyat xərcləri daxil olmaqla, ilkin olaraq ədalətli dəyerlə tanınır. Ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyer ilə sövdələşmə qiyməti arasındaki fərq gəlir və ya zərərdə qeydə alınır.

Ilkin tanınmadan sonra amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri və ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan borc aletləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat mənfəət və ya zərər hesabatında tanınır.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrde qiymətləndirilməsi: qiymətləndirmə kateqoriyaları. Borc maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrde qiymətləndirilməsi aşağıdakılardan asılıdır: (i) müvafiq aktivlər portfelinin idarə olunması üçün Bankın biznes modeli və (ii) aktiv üzrə pul axınlarının xüsusiyyəti.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrde qiymətləndirilməsi: pul axınlarının xüsusiyyətləri. Biznes model müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivinin satılması üçün saxlanılması və ya müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsini nəzərdə tutduqda, Bank pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibaret olduğunu qiymətləndirir (SPPI təhlili). Belə bir qiymətləndirmə apararkən Bank müqavilə üzrə pul axınlarının əsas kredit razılaşmasının şərtlərinə uyğun olduğunu, yeni faizlərə yalnız kredit riski üzrə ödənişlərin daxil olmasını, pulun zaman dəyərini, əsas kredit razılaşmasının digər risklərini və mənfəət marjasını nəzərə alır.

Pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri təhlili (SPPI) aktivin ilkin tanınması zamanı həyata keçirilir və sonradan yenidən qiymətləndirilmir. Bankın öz maliyyə aktivləri üçün pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri təhlili (SPPI) həyata keçirdiyi zaman istifadə etdiyi əsas mülahizələr Qeyd 2-də göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnifləşdirilməsi. Maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üzrə biznes model tam dəyişdirildikdə, bütün maliyyə aletləri yenidən təsnifləşdirilməlidir. Aktivlərin yenidən təsnifləşdirilməsi perspektiv qaydada – biznes modeldəki dəyişiklikdən sonrakı ilk hesabat dövrünün əvvəlindən tətbiq edilir.

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi: gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat. Bank proqnozlar əsasında amortizasiya olunmuş dəyerlə və ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan maliyyə aletlərindən yaranan risklər üzrə gözlənilən kredit zərərlərini (ECL) hər bir hesabat tarixində qiymətləndirir və kredit zərərləri üzrə ehtiyatı tanır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılardır özündə eks etdirir: (i) bir sıra mümkün nəticələrin qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilmiş obyektiv və ehtimal ilə ölçülü məbləği, (ii) pulun zaman dəyərini və (iii) hesabat tarixinədək baş vermiş hadisələr, cari şərtlər və proqnozlaşdırılan gələcək iqtisadi vəziyyət haqqında məlumatı.

Gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat çıxılmaqla amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən borc aletləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilir. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan borc aletləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat mənfəət və ya zərərdə, balans dəyərindəki digər dəyişikliklər isə sair məcmu gəlirlərdə tanınır.

3 Əsas uçot siyaseti (davamı)

Bank maliyyə aktivlərinin ilkin tanınmasından etibarən kredit keyfiyyətindəki dəyişikliklərə əsaslanaraq üç mərhələli dəyərsizləşmə modeli tətbiq edir. Ilkin tanınma zamanı dəyərsizləşməmiş maliyyə aleti 1-ci Mərhələyə təsnifləşdirilir. 1-ci Mərhələdə maliyyə aktivləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri növbəti 12 ay ərzində ve ya müqavilədə nəzərdə tutulan ödəniş tarixinə qədər (bir ildən az olmaqla) baş verə bilən defolt hadisələri neticəsində yaranmış bütün müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri ("12 aylıq gözlənilən kredit zərəri") məbləğində qiymətləndirilir. Bank ilkin tanınmadan etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın baş verdiyini müəyyən edərsə, aktiv 2-ci Mərhələyə köçürürlər və həmin aktiv üzrə gözlənilən kredit zərərləri bütün müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında, yeni müqavilədə göstərilən ödəme tarixinə qədər, lakin gözlənilən hər hansı qabaqcadan ödənişləri nezəre almaqla ("bütün müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri") qiymətləndirilir. Kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın baş vermesinin Bank tərefindən müəyyən edilməsi qaydası Qeyd 32-də təqdim edilir. Bank maliyyə aktivinin dəyərsizləşməsini müəyyən edərsə, aktiv 3-cü Mərhələyə köçürürlər və həmin aktiv üzrə gözlənilən kredit zərərləri bütün müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri kimi qiymətləndirilir. Dəyərsizləşmiş aktivlərin və defolt hadisəsinin Bank tərefindən müəyyən edilməsi qaydası Qeyd 32-də izah edilir.

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsində istifadə edilen ilkin məlumatlar, fərziyyələr və hesablaşma üsulları haqqında məlumat, və Bank tərefindən proqnoz məlumatlarının gözlənilən kredit zərərləri modellərinə daxil edilməsi qaydası Qeyd 32-də göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin silinməsi

Qanunvericiliyə uyğun olaraq, maliyyə aktivlərinin bərpasının qeyri-mümkünlüyü müəyyən olunduqda, maliyyə aktivləri Bank tərefindən tam və ya qismən silinir. Aktivlərin silinməsi tanınmanın dayandırılmasını eks etdirir.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması

Bank aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandırır: (a) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda; (b) Bank maliyyə aktivlərindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını üzrə mülkiyyət hüququnu ötürdükdə və ya ötürürülən haqqında müqavilə bağladıqda və bu zaman (i) həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydalari əsaslı şəkilde başqa tərəfə ötürüldükdə və ya (ii) bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydalari əsaslı şəkilde ötürülmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin, həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu itirdikdə. Nəzarət, qarşı tərefin öz mülkiyyətində olan aktivi satış üzrə məhdudiyyətlər qoymadan əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq üçün praktiki imkana malik olmadığı hallarda saxlanılır.

Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası

Bank maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtlərini dəyişdirdikdə, aşağıdakı amilləri nəzərə alaraq, müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyasının əhəmiyyətli olduğunu qiymətləndirir: faiz dərəcəsindəki əhəmiyyətli dəyişiklikləri, aktivlə bağlı kredit riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən əlavə kredit təminatının yaranması və ya borcalanın maliyyə çətinliyi olduqda kreditin müddətinin əhəmiyyətli dərəcədə artırılması.

Yeni şərtlər əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndikdə əvvəlki aktiv üzrə pul axınlarını əldə etmək hüququ başa çatdığını görə Bank əvvəlki maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır və yeni aktivi ədalətli dəyərlə tanıır. Müqavilə şərtlərinə yenidən baxılması tarixi növbəti dəyərsizləşmənin hesablanması, o cümlədən kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması faktının müəyyən edilməsi üçün ilkin tanınma tarixi hesab edilir. Tanınması dayandırılmış ilkin aktivin balans dəyəri ilə əhəmiyyətli dərəcədə modifikasiya edilmiş yeni aktiven ədalətli dəyəri arasındaki hər hansı fərqli mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Maliyyə öhdəliklərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları

Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan maliyyə öhdəlikləri (törmə maliyyə alətləri) istisna olmaqla digər maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərlə təsnifləşdirilir.

Maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması

Maliyyə öhdəliyinin (və ya onun bir hissəsinin) maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınması yalnız müqavilənin şərtləri yerinə yetirildikdə, həmin müqaviləyə xitam verildikdə və ya müddəti başa çatdıqda dayandırılır.

3 Əsas uçot siyaseti (davamı)

Bank öz borc öhdəliyini geri aldıqda, həmin öhdəlik maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarılır və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş kompensasiya arasındaki fərq il üzrə mənfəət və ya zərərə aid edilir.

Törəmə maliyyə alətləri

Törəmə maliyyə alətlərinə svoplar, fyurçerslər və forvardlar daxildir.

Törəmə maliyyə alətləri müqavilə bağlandıqı tarixdə olan ədalətli dəyərlə ucota alınır və sonradan ədalətli dəyər əsasında qiymətləndirilir. Müsbət ədalətli dəyəri olan törəmə alətlər aktivlərin tərkibində, mənfi ədalətli dəyəri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində eks etdirilir. Törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərində dəyişikliklər il üzrə mənfəət və ya zərər hesabatının tərkibində eks etdirilir.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri qısa ödəniş müddətinə malik pul vəsaitlərinin əvvəlcədən məlum olan mebləğinə asan çevrile bilən və dəyərin cüzi dəyişməsi kimi riskə məruz qalan qoyuluşlardır. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə - xarici valyutada olan nağd vəsaitlər və müxbir hesabların bloklaşdırılmamış qalıqları, həmçinin overnat depozitləri də daxil olmaqla 3 ay və ya daha az ödəniş müddətinə malik olan depozitlər, habelə Likvidlik fondlarındakı vəsaitlər daxildir. Likvidlik fondlarındakı vəsaitlər istisna olmaqla, pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakı səbəblərə görə amortizasiya olunmuş dəyərlə ucota alınır: (i) müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanılır və həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini eks etdirir, və (ii) ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasında qiymətləndirilmir. Likvidlik fondlarındakı vəsaitlər yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarət olmadığı üçün MHBS 9-a uyğun olaraq ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyaya aid edilməlidir.

Borc qiymətli kağızlar

Biznes modelə və pul axınlarının xüsusiyyətinə əsasən Bank borc qiymətli kağızları amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilen, ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan və ya ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyaları üzrə təsnifləşdirir. Borc qiymətli kağızları müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini eks etdirdikdə və ucot uyğunsuzluğunu əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq üçün ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə amortizasiya olunmuş dəyərlə ucota alınır.

Borc qiymətli kağızları müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmek və satmaq üçün saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini eks etdirdikdə və ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan kateqoriyaya ucota alınır.

Bu aktivlər üzrə faiz gəlirləri effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə hesablanır və mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Gözlənilən kredit zərərləri modelinə əsasən müəyyən edilmiş dəyərsizləşmə ehtiyatı il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Balans dəyərindəki bütün digər dəyişikliklər sair məcmu gəlirdə qeydə alınır. Borc qiymətli kağızların tanınması dayandırıldıqda əvvəl sair məcmu gəlirdə tanınan məcmu gəlir və ya zərər sair məcmu gəlirdən mənfəət və zərərə yenidən təsnifləşdirilir.

Borc qiymətli kağızları amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən və ya ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan maliyyə aktivləri üzrə tanınma meyarlarına cavab vermədikdə, ədalətli dəyərinin dəyişməsi menfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasında ucota alınır.

Torpaq, tikili və avadanlıqlar

Tikili və avadanlıqlar hər hansı yüksəlmış amortizasiya və ehtiyac yaranarsa, dəyərsizləşmə üzrə zərər çıxılmaqla ilkin dəyərlə ucota alınır.

Kiçik həcmli təmir və gündəlik xidmet xərcləri çekildiyi dövrдə xərcə silinir. Tikili və avadanlıqların əsas hissəlerinin və ya komponentlərinin əvəz edilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr balansdan silinir.

3 Əsas uçot siyaseti (davamı)

Amortizasiya

Torpaq ve başa çatdırılmamış tikililər üçün amortizasiya hesablanmır. Digər əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya ayrı-ayrı aktivlərin hesablanmış faydalı istifadə müddətləri üzrə düz xətt prinsipi esasında illik köhnəlmə dərəcələri tətbiq etməklə, aktivin ilkin dəyerini onun qalıq dəyerinədək azaltmaqla hesablanır. Amortizasiyanın hesablanması aktiv istifadə üçün hazır olduğu tarixdən başlanır. Aktivlər üzrə təxmin edilən faydalı istifadə müddətləri aşağıdakı illik köhnəlmə dərəcələri ilə müəyyən olunur:

	%
Binalar və qurğular	3
Mebel və avadanlıqlar	20-25
Kompyuter və rabitə avadanlıqları	25
Nəqliyyat vasitələri	15

Qeyri-maddi aktivlər

Bankın bütün qeyri-maddi aktivləri müəyyən faydalı xidmət müddətinə malik olmaqla əsasən kapitallaşdırılmış program təminatlarından və lisenziyalardan ibarətdir.

Alınmış qeyri-maddi aktivlərin uçotu yüksəlmiş amortizasiyanın və keyfiyyətin dəyərsizləşməsi ilə bağlı zərər çıxılmaqla ilkin dəyerlə uçota alınır.

Qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası həmin aktivlərin hesablanmış faydalı istifadə müddəti üzrə düz xətt prinsipi esasında il üzrə mənfəət və ya zərər hesabatında tanınır. Onların təxmin edilən faydalı istifadə müddəti 1 - 10 il təşkil edir.

İnvestisiya mülkiyyəti

İnvestisiya mülkiyyəti biznesin normal gedişində satış, yaxud istehsal, malların təchizi, xidmetlər zamanı və ya inzibati məqsədlərlə istifadə üçün deyil, icarə geliri eldə etmək və ya kapitalın dəyerinin artırılması və ya hər iki məqsəd üçün saxlanılan mülkiyyətdir. İnvestisiya mülkiyyəti ədalətli dəyerlə qiymətləndirilir və ədalətli dəyerin dəyişməsində yaranan fərq dövr üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır və "sair aktivlərin" tərkibində eks etdirilir.

Əmlakın istifadəsində dəyişiklik baş verərsə, yeni əmlak, material və avadanlıq kimi yenidən təsnif olunarsa, yenidən təsnifləşdirmə tarixinə əmlakın ədalətli dəyeri, onun uçot dəyeri hesab olunur.

Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr

Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr Mərkəzi Bankın funksiyasına uyğun olaraq Bank tərefindən buraxılmış kağız və metal pul nişanlarını eks etdirir. Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda nominal dəyerlə, Bankın xəzinələrindəki pul vəsaitləri çıxılmaqla eks etdirilir.

Əskinas və sikkələr istehsalçıdan təhvil alındıqdan sonra onların istehsali üzrə məsəflər Bank tərefindən xərclərə aid edilir.

Kredit təşkilatlarının Banka qaytardıqları əskinaslar və sikkələr dövriyyəden çıxarılır və vəziyyətdən və ya qanuni ödəniş vasitəsi statusundan asılı olaraq Bankın ehtiyat fondlarında saxlanılır və balansdankənar hesablarda eks etdirilir və ya leğv edilir.

Hökumət idarələri və sair təşkilatlar qarşısında öhdəliklər

Hökumət idarələri və sair təşkilatlar qarşısında öhdəliklər, qeyri-törəmə maliyyə öhdəliklərini eks etdirir və amortizasiya olunmuş dəyerlə uçota alınır.

Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər və müxbir banklar tərefindən Banka verilmiş pul və ya sair aktivlər verildiyi tarixdə uçota alınır. Qeyri-törəmə maliyyə öhdəlikləri amortizasiya edilmiş dəyerlə uçota alınır. Banka verilmiş borclar geri alındıqda, həmin borc öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan silinir.

3 Əsas uçot siyaseti (davamı)

Pensiya təminatı və işçilərə digər ödənişlər üzrə öhdəliklər

Bank, Azərbaycan Respublikasının dövlət pensiya təminatı sistemindən eləvə hər hansı fərdi pensiya təminatı sistemine malik deyildir. Bundan əlavə, Bank əmək fəaliyyəti başa çatdıqdan sonra işçilərə ödənişlər və ya hesablaşma tələb edən digər ödənişlər aparmır. Bank işçilərin fərdi əmək haqlarından və hesablanmış əmək haqqı fondundan Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nezərdə tutulmuş həcmində və müddətdə məcburi dövlət sosial siğorta haqlarını tutur və onları dövlət pensiya fonduna köçürür. İşçilər təqaüdə çıxarkən pensiya təminatı üzrə bütün ödənişlər dövlət pensiya fondları hesabına həyata keçirilir.

Nizamnamə fondu və kapital ehtiyatları

Bankın kapitalı onun nizamnamə fondundan və kapital ehtiyatlarından ibarətdir.

Vergilər

Bank Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq, işçilərin əmək haqqı üzrə vergi agenti kimi ödəmeli olduğu vergilər və sosial ödəmələr istisna olmaqla, bütün vergilərdən azaddır.

Beynəlxalq Valyuta Fondu və digər beynəlxalq maliyyə institutlarında üzvlük

Bank, "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 9-cu maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Hökumətinin beynəlxalq maliyyə təşkilatlarında (misal üçün, BVF, Dünya Bankı) üzvlüyü ilə bağlı əməliyyatlar, o cümlədən həmin təşkilatlara üzvlük haqlarının ödənilməsi üzrə vasitəcisi kimi çıxış edir.

BVF beynəlxalq valyuta münasibətləri sahəsində əməkdaşlığı, valyuta sisteminin sabitliyini və nizamlı valyuta rejimini dəstekləmək, iqtisadi inkişafı və yüksək səviyyəli əmək məşğulluğuna şərait yaratmaq, elecə də ödəniş balansının tənzimlənməsini asanlaşdırmağa kömək etmək üçün ölkələrə müvəqqəti maliyyə yardımını göstərmək məqsədilə yaradılmış beynəlxalq təşkilatdır. Prezidentin 1992-ci ildə imzaladığı Fərmana uyğun olaraq Bank, Azərbaycanın BVF ilə münasibətlərində depozitarı kimi, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi isə maliyyə agenti kimi çıxış edir.

BVF resurslarının əsas mənbəyi kvotalardır (kapitalda iştirak). BVF öz resurslarını üzvü olan ölkələrdən əldə edir. Hər bir ölkənin üzvlüyü və ya kvotası, geniş şəkildə ölkənin iqtisadi həcmi əsasında və analoji ölkələrin kvotalarını nəzərə almaqla müəyyən edilir. Üzvlərin kvotası BVF ilə münasibətlərin əsas maliyyə və təşkilati aspektlərini təsvir edir.

BVF-ye ödənilən üzvlük haqqı xüsusi borcalma hüquqları (XBH) ilə ifadə edilir və BVF-nin ilin sonuna müəyyən etdiyi məzənnə ilə manat ekvivalentində yenidən hesablanır. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin BVF kvotası ilə bağlı buraxdığı üzvlük kvotası və qiymətli kağızlar, Bankın aktiv və öhdəliklərini təmsil etmediyi üçün, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabata daxil edilmir və maliyyə hesabatları üzrə Qeyd 6-da açıqlanır.

Üzv ölkələrin likvidliyini dəstekləmək məqsədilə BVF-dən alınmış xüsusi paylaşırmalar Bank tərəfindən BVF ilə XBH hesablaşmaları üzrə aktiv kimi və digər tərəfdən Azərbaycan Hökuməti qarşısında öhdəlik kimi qəbul edilmişdir.

Gəlir və xərclərin tanınması

Faiz gəlirləri və faiz xərcləri effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə hesablaşma metodu ilə uçota alınır. Bu metoda əsasən faiz gəlirləri və xərclərinə, müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış və effektiv faiz dərəcesinin tərkib hissəsi olan bütün komissiya və haqlar, sövdələşmə xərcləri, habelə bütün digər mükafat və ya güzəştər daxildir.

Kreditlərin rəsmiləşdirilmesi və kreditlərin xidmət olunması haqları və kreditin ümumi mənfəətliliyini təmin edən digər haqlar, müvafiq əməliyyat xərcləri ilə birləşdə təxire salınaraq effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə maliyyə aktivin texmin edilən faydalı istifadə müddəti üzrə faiz gəlirlərində amortizasiya olunur.

Digər haqlar, komissiyalar və digər gəlir və xərc maddələri il üzrə mənfəət və ya zərərdə müvafiq xidmətlər göstərildiyi zaman eks olunur.

Bankın gələcək fəaliyyəti ilə əlaqədar heç bir şərt qoyulmadan, yeni istifadə məqsədləri müəyyən edilmədən və gələcək məsrlərlə birbaşa olaraq bağlı hökumət subsidiyası onun alındığı hesabat dövründə MUBS 20-yə uyğun olaraq mənfəət və ya zərər hesabatında tanınır.

4 Yeni və ya təkmilləşdirilmiş standartların və onlara dair şəhərlərin tətbiqi

MHBS 9 "Maliyyə alətləri". Bank 1 yanvar 2018-ci il tarixindən MHBS 9 "Maliyyə alətləri" standartını tətbiq etmişdir. Bank müqayiseli dövrün göstəricilərini dəyişdirməmək və standartın ilk tətbiq olunma tarixinə (1 yanvar 2018-ci il) maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin balans dəyerinə düzəlişləri dövrün əvvəlində bölüşdürülməmiş mənfəətin tərkibində tanımamaq yanaşmasını seçmişdir. Müvafiq olaraq, MHBS 7-nin "Maliyyə alətləri: Açıqlamalar" yenidən işlənmiş tələbləri yalnız cari dövrlə tətbiq edilmişdir. Müqayiseli dövr üzrə məlumatlar ondan əvvəlki ilde açıqlanan məlumatları təkrarlayır.

Cari dövrde tətbiq olunan əsas uçotu Qeyd 3-də göstərilmişdir. 1 yanvar 2018-ci il tarixinə qədər qəbul edilmiş və müqayiseli məlumatlara tətbiq edilən uçot siyaseti Qeyd 37-də açıqlanmışdır.

Aşağıdakı cədvəldə maliyyə aktivlərinin hər bir növünün balans dəyerinin MUBS 39-a uyğun olaraq əvvəlki qiymətləndirmə kateqoriyaları ilə 1 yanvar 2018-ci il tarixindən MHBS 9-a keçid ilə əlaqədar olaraq tətbiq edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzləşdirilməsi göstərilir.

Qiymətləndirmə kateqoriyası	MUBS 39-a uyğun balans dəyeri - 31 dekabr 2017			MHBS 9-un tətbiqinin təsiri				MHBS 9-a uyğun balans dəyeri - 1 yanvar 2018
	MUBS 39	MHBS 9	Yenidən təsnifləşdirmə	Yenidən qiymətləndirmə	Gözlənilən kredit zərərləri	Diger		
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
Pul vesaitleri və onlarının ekvivalentləri	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən	5,389,626	-	-	-	-	5,389,626
<i>Borc qiyməti kağızları</i>								
- Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu	Satış üçün nəzərdə tutulan	Ədalətli dəyerinin dəyişməsi digər məcmu gelirə aid olunan	-	528,145	-	-	-	528,145
- AqrarKredit	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən	-	9,482,145	-	-	-	9,482,145
- Maliyyə Nazirliyi	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən	-	52,955	-	-	-	52,955
- Böyük Britaniyanın Xezinədarlıq notları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyerinin dəyişməsi digər məcmu gelirə aid olunan	-	37,124	-	(4)	4	37,124
- ABŞ Xezinədarlıq notları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyerinin dəyişməsi digər məcmu gelirə aid olunan	-	144,385	-	(10)	10	144,385

4 Yeni və ya təkmilləşdirilmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

-	-	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gelirə aid olunan	-	3,093,196	-	(139)	139	3,093,196
-	Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gelirə aid olunan	-	801,942	-	(11)	11	801,942
-	Korporativ istiqrazlar	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gelirə aid olunan	-	680,745	-	(69)	69	680,745
-	Yerli hakimiyət orqanları və bələdiyyə istiqrazları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gelirə aid olunan	-	189,612	-	(26)	26	189,612
-	Dövlət istiqrazları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gelirə aid olunan	-	662,538	-	(2)	2	662,538
-	Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan	-	19,963	-	-	-	19,963
-	ABŞ Xəzinədarlıq notları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan	-	271,259	-	-	-	271,259
-	Agentlik notları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan	-	163,887	-	-	-	163,887
-	Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan	-	33,879	-	-	-	33,879

4 Yeni və ya təkmilləşdirilmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

- Korporativ istiqrazlar	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfiət və ya zərərə aid olunan	-	93,619	-	-	-	93,619
- Yerli hakimiyət organları və bələdiyyə istiqrazları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfiət və ya zərərə aid olunan	-	15,651	-	-	-	15,651
- Dövlət istiqrazları	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfiət və ya zərərə aid olunan	-	42,656	-	-	-	42,656
-			-					
- Cəmi borc qiymətli kağızları			-	16,313,701	-	(261)	261	16,313,701

4 Yeni və ya təkmilləşdirilmiş standartların və onlara dair şəhələrin tətbiqi (davamı)

Min Azərbaycan manatı ilə	Qiymətləndirmə kateqoriyası		MUBS 39-a uyğun balans dəyeri - 31 dekabr 2017	MHBS 9-un tətbiqinin təsiri		MHBS 9-a uyğun balans dəyeri - 1 yanvar 2018
	MUBS 39	MHBS 9		Yenidən təsnifləşdirmə	Yenidən qiymətləndirmə	
			Macburi	Könüllü	Gözlənilen kredit zərərləri	Diger
Banklara verilmiş kreditlər						
- Yenidən maliyyələşdirmə kreditləri	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən	398,883	-	-	(5,929) 392,954
- Sonuncu instansiya kreditləri	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən	1,986	-	-	(1,970) 16
Cəmi banklara verilmiş kreditlər			400,869	-	-	(7,899) 392,970
 İnvestisiya qiymətli kağızlar						
- İnvestisiya qiymətli kağızlar	Satış üçün nəzərdə tutulan	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gelire aid olunan	528,145	(528,145)	-	-
- İnvestisiya qiymətli kağızlar	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən	9,482,145	(9,482,145)	-	-
- İnvestisiya qiymətli kağızlar	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilən	52,955	(52,955)	-	-
Cəmi investisiya qiymətli kağızlar			10,063,245	(10,063,245)	-	-
 Ticarət aktivləri						
- İnvestisiya qiymətli kağızlar	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəet və ya zərəre aid olunan	640,913	(640,913)	-	-
- İnvestisiya qiymətli kağızlar	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyərinin dəyişməsi digər məcmu gelire aid olunan	5,609,543	(5,609,543)	-	-
Cəmi ticarət qiymətli kağızlar			6,250,456	(6,250,456)	-	-

4 Yeni və ya təkmilləşdirilmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

<i>Sair maliyyə aktivləri</i>							
Xarici valyutanın satılması üzrə alınacaq məbləğlər	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiyətləndirilən	51	-	-	-	51
Satılmış ticaret qiyəmtli kağızları üzrə alınacaq məbləğlər	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiyətləndirilən	7,101	-	-	-	7,101
İşçilərə verilmiş kreditlər	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiyətləndirilən	789	-	-	-	789
Hesablaşmalar üzrə məbləğlər	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiyətləndirilən	118	-	-	-	118
-							
- Cəmi sair maliyyə aktivləri							8,059
							8,059
BVF ilə hesablaşmalar	Kreditlər və debitor borcları	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiyətləndirilən	370,827	-	-	-	370,827
Törəmə maliyyə alətləri	Ticarət üçün aktivlər	Ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfeət və ya zərərə aid olunan	123	-	-	-	123
Cəmi maliyyə aktivləri							22,483,205
							(8,160) 261
							22,475,306

4 Yeni və ya təkmilləşdirilmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi (davamı)

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnifləşdirilməsinin səbəbi

- Əvvəlki dövrde ticaret qiymətli kağızlar kimi tanınan, hazırda borc qiymətli kağızlar kateqoriyasına təsnifləşdirilmiş maliyyə aktivləri. Bankın borc qiymətli kağızları portfelində əvvəller ticaret qiymətli kağızlar kimi tanınmış maliyyə aktivləri mövcuddur. Bunun səbəbi həmin qiymətli kağızların ədalətli dəyer əsasında idarə edilməsi olmuşdur. MHBS 9-a keçidlə əlaqədar olaraq, bu qiymətli kağızlar artıq "Pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün saxlanılan" biznes modele daxildir və bu qiymətli kağızlar ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlire aid olunan kateqoriyasında qiymətləndirilməlidir.
- Qiymətləndirmə metodunu dəyişdirmədən ləğv olunmuş kateqoriyalardan yenidən təsnifləşdirmə. Xuxarıda göstərilənlərdən əlavə, digər maliyyə alətləri MUBS 39-a uyğun əvvəlki qiymətləndirmə kateqoriyalarının ləğvi ilə əlaqədar olaraq qiymətləndirmə metodunu dəyişdirmədən MHBS 9-a əsasən yeni kateqoriyalara yenidən təsnifləşdirilmişdir.

Ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasından ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlire aid olunan kateqoriyasına yenidən təsnifləşdirilmiş maliyyə aktivləri. Aşağıdakı cədvəldə MHBS 9-un ilkin tətbiq olunma tarixində ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasından ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlire aid olunan kateqoriyasına təsnifləşdirilmiş aktivlərin ədalətli dəyeri və həmin maliyyə aktivlərinin MHBS 9-a keçid ilə əlaqədar olaraq yenidən təsnifləşdirilmədi halda ola biləcək ədalətli dəyerin dəyişməsi üzrə gelir və ya zərər göstərilir:

31 dekabr 2018-ci
il tarixinə ədalətli
dəyer

Maliyyə aktivi yenidən
tesnifləşdirilmədiyi halda, il
ərzində mənfəət və ya zərərə
ve ya sair məcmu gəlirde
tanınmali olacaq ədalətli dəyerin
dəyişməsi üzrə zərər

Min Azərbaycan manatı ilə

Ticarət qiymətli kağızlar kateqoriyasından ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlire aid olunan kateqoriyasına təsnifləşdirilən aktivlər

- Büyük Britaniyanın Xəzinedarlıq notları	109,729	-
- ABŞ Xəzinedarlıq notları	875,075	(33)
- Agentlik notları	2,539,059	(35)
- Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	358,237	(8)
- Korporativ istiqrazlar	801,957	(46)
- Yerli hakimiyət orqanları və bələdiyyə istiqrazları	422,623	(25)
- Qeyri-rezident dövlət istiqrazları	112,106	(6)

Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatın 31 dekabr 2017-ci il tarixinə və 1 yanvar 2018-ci il tarixinə üzləşdirilməsi. Aşağıdakı cədvəldə MUBS 39-a uyğun olaraq qiymətləndirilmiş əvvəlki dövrün sonuna olan dəyərsizləşmə ehtiyatı ilə 1 yanvar 2018-ci il tarixinə MHBS 9-a uyğun olaraq dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatın üzləşdirilməsi göstərilir:

31 dekabr 2017-ci il tarixinə MUBS 39-a uyğun ehtiyat	Ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasına yenidən tesnifləşdirmə	Təsir Ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan kateqoriyasına yenidən tesnifləşdirmə	Gözənlənilən kredit zərərləri modeli ilə qiymətləndirmə	1 yanvar 2018-ci il tarixinə MHBS 9-a uyğun dəyərsizləş mə üzrə ehtiyat
---	--	--	--	--

Min Azərbaycan manatı ilə

Ticarət qiymətli kağızları	-	-	-	261	261
Banklara verilmiş kreditlər	511,861	-	-	7,899	519,760

31 dekabr 2017-ci il tarixinə törəmə alətlər istisna olmaqla, Bankın bütün maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyerlə qeyde alınmışdır. Maliyyə öhdəliklərinin təsnifləşdirilməsinə və qiymətləndirilməsinə təsir göstərən dəyişikliklər gözənlənmir. Törəmə alətlər MUBS 39-a uyğun olaraq ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasına aid edilmişdir.

4 Yeni və ya təkmilləşdirilmiş standartların və onlara dair şəhərlərin tətbiqi (davamı)

Aşağıdakı cədveldə 1 yanvar 2018-ci il tarixinə MHBS 9-a keçidin ehtiyatlara və bölüşdürülməmiş mənfeətə təsiri təhlil edilir.

	Nizamname fondu	Kapital ehtiyatları	Satış üçün nezərdə tutulan maliyyə aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyat fondu <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>	Ədaletli dəyerinin deyişməsi sair mecmu gelire aid olunan qiymətli kağızların yenidən qiymətləndirməsi üzrə ehtiyat fondu	Bölüşdürülməmiş mənfeət	Cəmi kapital
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>						
MHBS 9-a keçidden əvvəl 31 dekabr 2017- ci il tarixinə məbləğlər	500,000	500,000	(281)	-	3,513,453	4,513,172
Satış üçün nezərdə tutulan borc qiymətli kağızların Ədalətli deyerinin deyişməsi sair mecmu gelire aid olunan kateqoriyasına yenidən təsnifləşdirilməsi	-	-	281	(281)	-	-
Ədaletli dəyerinin deyişməsi sair mecmu gelire aid olunan maliyyə aktivləri üzrə MHBS 9-a uyğun ECL-in tanınması	-	-	-	-	(261)	(261)
MHBS 9-a uyğun yenidən təsnifləşdirilmiş maliyyə alətlərinin ədalətli dəyer ilə yenidən qiymətləndirilməsi	-	-	-	(3,102)	3,363	261
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri üzrə MHBS 9-a uyğun ECL-in tanınması	-	-	-	-	(7,899)	(7,899)
1 yanvar 2018-ci il tarixinə (MHBS 9-a uyğun)	500,000	500,000	-	(3,383)	3,508,656	4,505,273

MHBS 15-in tətbiqi uçot siyasetində dəyişikliklərə və maliyyə hesabatlarında düzəlişlərin eks etdirilməsinə səbəb olmamışdır.

Yeni uçot qaydaları

1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün məcburi xarakter daşıyan və Bank tərəfindən vaxtından əvvəl tətbiq edilməyən bəzi yeni standartlar və onlara dair şəhərlər dərc olunmuşdur.

Qəbul edildikdən sonra aşağıdakı yeni uçot qaydalarının Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsiri gözlənilmir:

- MHBS 16 "Lizinq" (13 yanvar 2016-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- MHBS 17 "Sığorta müqavilələri" (18 may 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2021-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Mənfi kompensasiyanı nəzərdə tutan vaxtından əvvəl həyata keçirilmiş ödənişlərin xüsusiyyətləri – MHBS 9-a dəyişikliklər (12 oktyabr 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2019-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).

4 Yeni və ya təkmilləşdirilmiş standartların və onlara dair şəhərlərin tətbiqi (davamı)

- Maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim olunması üzrə Konseptual Əsaslara düzəlişlər (29 mart 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Əhəmiyyətlilik anlayışı – MUBS 1 və MUBS 8-ə dəyişikliklər (31 oktyabr 2018-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2020-ci il və ya bu tarixdən sonra başlanan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).

Yuxarıda başqa cür nəzərdə tutulmadığı hallarda, yeni standartlar və şəhərlərin Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsiri gözlənilmir.

5 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Nağd pul vəsaitləri	529,049	483,813
Qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş vəsaitlər	3,065,819	4,224,417
Qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş qısamüddətli depozitlər	429,231	681,396
Likvidlik fondlarındakı vəsaitlər	870,486	-
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	4,894,585	5,389,626

Likvidlik fondlarındakı vəsaitlər ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfiət və ya zərərə aid olunan aktivlər kateqoriyasında qiymətləndirilir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Bankın kredit riskinin təsnifatı sistemi Qeyd 32-də təsvir edilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş vəsaitlər	Qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş qısamüddətli depozitlər	Cəmi
- Ən yüksək dərəcə	2,827,696	344,231	3,171,927
- Yüksek dərəcə	238,123	85,000	323,123
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (nağd pul vəsaitləri və Likvidlik Fondunda yerləşdirilmiş vəsaitlər çıxılmaqla)	3,065,819	429,231	3,495,050

5 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (davamı)

31 dekabr 2017-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2017
Nağd pul vəsaitləri	483,813
Qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş vəsaitlər	
- reytinqi AAA	686,175
- reytinqi AA-dan AA+ dək	3,508,985
- reytinqi A- dan A+ dək	2,882
- reytinqi BBB-dən BBB+dək	26,375
Cəmi qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş vəsaitlər	4,224,417
Pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	
Qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş qısamüddətli depozitlər	
- reytinqi AAA	340,020
- reytinqi A- dan A+ dək	341,376
Cəmi qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş qısamüddətli depozitlər	681,396
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	5,389,626

31 dekabr 2017-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili "Fitch", "Standard and Poor's" və "Moody's" agentliklərinin təyin etdiyi reytinqlərin ən aşağı olanı üzrə göstərilir.

6 Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
AKTİVLƏR		
Xüsusi Borcalma Hüquqları (XBH) ilə əmanətlər	361,778	370,827
Cəmi aktivlər	361,778	370,827
ÖHDƏLİKLƏR		
BVF-nin cari hesabları	2,478	2,366
XBH paylanması:		
Ümumi paylanması	281,171	288,089
Xüsusi paylanması	80,854	82,844
Cəmi XBH paylanması	362,025	370,933
Cəmi BVF qarşısında öhdəliklər	364,503	373,299

XBH ilə əmanətlər

XBH ilə əmanətlərə BVF-dən kreditlerin alınması və hesablaşmaların aparılması məqsədilə istifadə edilən BVF-də yerləşən cari hesab daxildir. XBH ilə əmanətlərlə bağlı hesablanmış faiz aparıcı pul bazarlarında qısamüddətli bazar faiz dərəcələri əsasında hər həftə BVF tərəfindən müəyyən edilən dərəcələr istifadə etməklə hesablanır.

6 Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə hesablaşmalar (davamı)

Cari hesablar

Bankda BVF ilə xüsusi məqsədlər üçün iki ayrıca hesab aparılır: BVF-nin 1 sayılı və BVF-nin 2 sayılı hesabları. BVF-nin 1 sayılı hesabı BVF-nin əməliyyatları üzrə bağlanmış əqqdələr üzrə komissiyaların ödənilmesi, BVF-nin 2 sayılı hesabı isə BVF əməkdaşlarının üzv ölkə ərazisində təsərrüfat məsrəflərini qarşılamaq üçün istifadə edilir.

XBH paylanması

XBH paylanması BVF-nin qərarı ilə üzv ölkələrə şərtsiz XBH ilə verilmiş mebleğlərdir. Ümumi XBH paylanması 28 avqust 2009-cu il tarixindən qüvvəyə minmişdir. Paylanma BVF-nin üzv ölkələrinin valyuta ehtiyatlarını tamamlamaqla qlobal iqtisadi sistemin likvidliyinin təmin edilməsi üçün nəzərdə tutulur. Ümumi XBH paylanması BVF üzvlərinə onların mövcud BVF kvotalarına uyğun olan nisbetlərə aparılmışdır.

Ayrıca olaraq, 10 avqust 2009-cu ildə qlobal likvidliyi dəstəkləmək məqsədilə BVF-nin Razılışma Maddələrinə xüsusi birdefəlik XBH paylanması nəzərdə tutan Dördüncü düzəliş qüvvəyə minmişdir. Düzəliş uyğun olaraq BVF üzvlərinə, o cümlədən Azərbaycana, 9 sentyabr 2009-cu il tarixində xüsusi paylama aparılmışdır.

Üzvlər və nəzərdə tutulmuş mülkiyyətçilər XBH paylamalarından BVF ilə əməliyyatlar aparmaq üçün istifadə edə bilərlər. Bank paylaması Azərbaycan Respublikasının Hökuməti qarşısında valyuta öhdəliyi kimi uçota almışdır.

BVF kvotası və BVF kvotası üzrə buraxılmış qiymətli kağızlar

25 fevral 2016-ci il tarixində sabit qalmış 391.7 milyon XBH (31 dekabr 2018 və 2017-ci illər üçün müvafiq olaraq 923,354 min AZN və 946,073 min AZN) mebləğində BVF kvotası Azərbaycan Respublikasının BVF-de üzvlük haqqından ibarətdir. Bu məbləğə təminat olaraq Azərbaycan Respublikasının Hökuməti tərefindən qiymətli kağız buraxılmış və Bank tərefindən BVF-nin xeyrinə saxlanılır.

7 Ticarət qiymətli kağızları [yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]

31 dekabr 2017-ci il tarixinə ticarət qiymətli kağızları haqqında məlumat aşağıda təqdim edilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>31/12/2017</i>
Agentlik notları	3,257,083
Beynəlxalq maliyyə qurumları tərefindən buraxılmış notlar	835,821
Korporativ istiqrazlar	774,364
Dövlət istiqrazları	705,194
ABŞ Xəzinədarlıq notları	415,644
Bəlediyyə istiqrazları	205,263
Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	57,087
 Cəmi ticarət qiymətli kağızları	 6,250,456

Ticarət qiymətli kağızlarının heç biri dəyərsizləşməmiş və vaxtı keçməmişdir.

Bank ticarət qiymətli kağızlarının müəyyən edilmiş investisiya qaydalarına uyğun olaraq idarə edilməsi məqsədilə etibarlı menecerlərdən istifadə edir və bu qaydaların tələbine görə belə qiymətli kağızların emitentlərinin daimi qeydiyyat ünvani İTİT ölkələridir.

7 Ticarət qiyməti kağızları /yalnız müqayisəli məlumatlar üçün/ (davamı)

31 dekabr 2017-ci il tarixinə ticarət qiyməti kağızların kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Agentlik notları	Korporativ İstiqrazlar	Xəzinədarlıq notları	ABŞ Xəzinədarlıq notları	Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	Dövlət istiqrazları	Belediyyə istiqrazları	Beynəlxalq maliyyə qurumları tərafından buraxılmış notlar	Cəmi
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizleşməmiş									
- reytinqi AAA	1,503,088	21,517	-	-	-	31,015	33,526	291,037	1,880,183
- reytinqi AA-dan AA+ dək	1,390,935	140,398	415,644	57,087	671,536	158,876	544,784	-	3,379,260
- reytinqi A- dan A+ dək	363,060	612,449	-	-	2,643	12,861	-	-	991,013
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizleşməmiş	3,257,083	774,364	415,644	57,087	705,194	205,263	835,821	6,250,456	

8 Törəmə maliyyə alətləri

Bankın törəmə maliyyə alətlərinin 31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixləri üzrə ədalətli dəyəri aşağıdakı cədvəldə qeyd olunub:

Min Azərbaycan manatı ilə	Şərti məbləğ	31 dekabr 2018		Şərti məbləğ	31 dekabr 2017		
		Ədalətli dəyer			Ədalətli dəyer		
		Aktivlər	Öhdəliklər		Aktivlər	Öhdəliklər	
Forvard müqavilələri	272,476	421	-	156,341	-	(1,012)	
Fyuçers müqavilələri	29,899	-	(344)	17,212	123	-	
Cəmi törəmə maliyyə alətləri	302,375	421	(344)	173,553	123	(1,012)	

Valyuta forvard müqavilələri

Aşağıdakı cədvəldə valyutalar əsasında icra olunmamış forvard valyuta müqavilələrinin məbləği, müqavilə üzrə hesablanmış orta mübadilə məzənnəsi və ödəniş vaxtına qalmış müddətlər haqqında məlumatlar ümumiləşdirilir. Göstərilmiş xarici valyuta məbləğləri hesabat tarixində qüvvədə olan məzənnə əsasında hesablanmışdır.

Min Azərbaycan manatı ilə	Şərti məbləğ	Müqavilə üzrə orta hesablı məzənnə			
		31/12/2018	31/12/2017	31/12/2018	31/12/2017
ABŞ dolları alış və Avro satışı 3 ayadək	192,511	95,165	1.1435	1.2011	
ABŞ dolları satışı və Avro alış 3 ayadək	20,240	4,295	1.1435	1.2010	
ABŞ dolları alış və Funt sterlinq satışı 3 ayadək	33,627	24,770	1.2739	1.3529	
ABŞ dolları alış və Kanada dolları satışı 3 ayadək	14,172	14,168	0.7322	0.7982	
ABŞ dolları alış və digər valyutaların satışı 3 ayadək	11,926	13,494	0.5819	0.6836	
ABŞ dolları satışı və digər valyutaların alış 3 ayadək	-	4,449	-	0.782	

9 İnvətisiya qiymətli kağızları [yalnız müqayiseli məlumatlar üçün]

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>31/12/2017</i>
- Satış üçün nəzərdə tutulan invətisiyalar	
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən buraxılmış istiqrazlar	528,145
Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	-
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış istiqrazlar	-
Cəmi satış üçün nəzərdə tutulan invətisiyalar	528,145
- Kreditlər və avanslar	
Aqrarkredit QSC BOKT	9,482,145
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən buraxılmış istiqrazlar	52,955
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	-
Cəmi kreditlər və avanslar	9,535,100
Cəmi invətisiya qiymətli kağızları	10,063,245

Kreditlər və avanslara "Aqrarkredit" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti Bank olmayan Kredit Təşkilatına məxsus, Bank tərəfindən 2015-ci ilde alınmış 2,500,000 min AZN və əlavə olaraq 2016-ci ilde alınmış 7,500,000 min AZN (ümumilikdə 10,000,000 min AZN) nominal dəyerinə və 0.15% faiz dərəcəsinə malik, 2045-ci ilde ödənilməli olan qiymətli kağızlar daxil idi. 2017-ci il ərzində isə "Aqrarkredit" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti Bank olmayan Kredit Təşkilatı 517,896 min AZN-lıq hissəni Mərkəzi Bankdan geri almışdır.

Mərkəzi Bankın portfelində 31.12.2017-ci il tarixə bu qiymətli kağızların qalığı 9,482,104 min AZN təşkil etmişdir. Bu qiymətli kağızların ödənişinə dövlət zəmanəti verilir. Həmin qiymətli kağızlar "Azərbaycan Beynəlxalq Bankı" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin dövlətə məxsus sehmərinin özelleşdirilməyə hazırlanması ilə bağlı sağlamlaşdırılma tədbirləri" haqqında 15.07.2015-ci il tarixli 570 nömrəli və "Aqrarkredit" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti Bank olmayan Kredit Təşkilatı tərəfindən dövlət zəmanəti əsasında emissiya ediləcək istiqrazların buraxılması, həcmi, müddəti və ödənilmə şərtlərinin təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 07.08.2015-ci il tarixli 575 nömrəli fermanları əsasında alınmışdır. Ədalətli dəyər üzrə məlumat üçün Qeyd 36-ya baxın.

31 dekabr 2017-ci il tarixinə invətisiya qiymətli kağızlarının kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	<i>Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu</i>	<i>Aqrarkredit QSC BOKT</i>	<i>Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi</i>	<i>Cəmi</i>
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş - reytingi BB+	528,145	9,482,145	52,955	10,063,245
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	528,145	9,482,145	52,955	10,063,245

Aqrarkredit QSC BOKT-un qiymətli kağızları açıq bazarda alınıb satılmışdır.

9 İnvəstisiya qiymətli kağızları [yalnız müqayisəli məlumatlar üçün] (davamı)

Satış üçün nəzərdə tutulan invəstisiya qiymətli kağızlarının hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>2017</i>
1 yanvar tarixinə balans dəyəri	456,639
Ədalətli dəyər üzrə zərər çıxılmaqla gəlir	313
Hesablanmış faiz gəliri	14,607
Alınmış faiz gəliri	(3,240)
Alişalar	568,508
Satış üçün nəzərdə tutulan invəstisiya qiymətli kağızlarının satılması	(515,133)
Təqdimat valyutasına çevrilmənin effekti	6,451
31 dekabr tarixinə balans dəyəri	528,145

10 Borc qiymətli kağızları

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>2018</i>
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfeət və ya zərərə aid olunan qiymətli kağızlar	909,563
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızlar	5,906,221
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyətləndirilən qiymətli kağızlar	9,522,114
Cəmi borc qiymətli kağızları	16,337,898

31 dekabr 2018-ci il tarixinə borc qiymətli kağızların qiymətləndirmə kateqoriyaları və növləri üzrə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfeət və ya zərərə aid olunan qiymətli kağızlar</i>	<i>Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızlar</i>	<i>Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyətləndirilən qiymətli kağızlar</i>	<i>Cəmi</i>
Agentlik notları	182,812	2,539,234	-	2,722,046
Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	36,126	358,255	-	394,381
Korporativ istiqrazlar	123,355	802,073	-	925,428
Dövlet istiqrazları	135,652	112,112	-	247,764
ABŞ Xəzinedarlıq notları	381,464	875,118	-	1,256,582
Yerli hakimiyət orqanları və bələdiyyə istiqrazları	22,358	422,673	-	445,031
Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	27,796	109,734	-	137,530
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanəti Fondu	-	687,435	-	687,435
Aqrakredit QSC BOKT	-	-	9,482,143	9,482,143
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi	-	-	39,971	39,971
31 dekabr 2018-ci il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızları (ədalətli dəyər və ya ümumi balans dəyəri)	909,563	5,906,634	9,522,114	16,338,311
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	-	(413)	-	(413)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə cəmi borc qiymətli kağızları (balans dəyəri)	909,563	5,906,221	9,522,114	16,337,898

10 Borc qiymətli kağızları (davamı)

(a) Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfeət və ya zərərə aid olunan qiymətli kağızlar

Bank tərəfindən ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfeət və ya zərərə aid olunan kateqoriyasında qiymətləndirilən borc qiymətli kağızları - ticarət qiymətli kağızlardır. Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfeət və ya zərərə aid olunan qiymətli kağızları ədalətli dəyərlə tanınır ki, bu da, həmçinin kredit riski ilə bağlı müvafiq silinmələri eks etdirir və Bankın kredit riski barədə en dəqiq məlumatı təqdim edir.

(b) Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızlar ilə bağlı kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəceləri üzrə təhlili göstərilir. Bu borc qiymətli kağızlar üçün gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat kredit riski səviyyələri əsasında tanınır. Bank tərəfindən istifadə edilən kredit riskinin təsnifatı sistemi və gözlənilən kredit zərərlərinin (ECL) qiymətləndirilməsi yanaşması, o cümlədən ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan borc qiymətli kağızlara tətbiq edilən defolt və kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR) anlayışı haqqında məlumat üçün Qeyd 32-yə baxın.

	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanəti Fondu				
- Yüksek dərəcə	688,520	-	-	688,520
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən aktivlərin ümumi balans dəyəri	688,520	-	-	688,520
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat Ədalətli dəyər üzrə tənzimlənmə	(1,085)	-	-	(1,085)
Balans dəyəri (ədalətli dəyər)	687,435	-	-	687,435
Agentlik notları				
- Ən yüksək dərəcə	2,533,205	-	-	2,533,205
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən aktivlərin ümumi balans dəyəri	2,533,205	-	-	2,533,205
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat Ədalətli dəyər üzrə tənzimlənmə	(175) 6,029	-	-	(175) 6,029
Balans dəyəri (ədalətli dəyər)	2,539,059	-	-	2,539,059
Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar				
- Ən yüksək dərəcə	357,676	-	-	357,676
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən aktivlərin ümumi balans dəyəri	357,676	-	-	357,676
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat Ədalətli dəyər üzrə tənzimlənmə	(18) 579	-	-	(18) 579
Balans dəyəri (ədalətli dəyər)	358,237	-	-	358,237

10 Borc qiymətli kağızları (davamı)

	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
Korporativ istiqrazlar				
- Ən yüksək dərəcə	802,350	-	-	802,350
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən aktivlərin ümumi balans dəyəri	802,350	-	-	802,350
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat Ədalətli dəyər üzrə tənzimlənmə	(116) (277)	-	-	(116) (277)
Balans dəyəri (ədalətli dəyər)	801,957	-	-	801,957
Dövlət istiqrazları				
- Ən yüksək dərəcə	112,185	-	-	112,185
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən aktivlərin ümumi balans dəyəri	112,185	-	-	112,185
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat Ədalətli dəyər üzrə tənzimlənmə	(6) (73)	-	-	(6) (73)
Balans dəyəri (ədalətli dəyər)	112,106	-	-	112,106
ABŞ Xəzinədarlıq notları				
- Ən yüksək dərəcə	872,021	-	-	872,021
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən aktivlərin ümumi balans dəyəri	872,021	-	-	872,021
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat Ədalətli dəyər üzrə tənzimlənmə	(43) 3,097	-	-	(43) 3,097
Balans dəyəri (ədalətli dəyər)	875,075	-	-	875,075
Yerli hakimiyyət orqanları və bələdiyyə istiqrazları				
- Ən yüksək dərəcə	421,822	-	-	421,822
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən aktivlərin ümumi balans dəyəri	421,822	-	-	421,822
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat Ədalətli dəyər üzrə tənzimlənmə	(50) 851	-	-	(50) 851
Balans dəyəri (ədalətli dəyər)	422,623	-	-	422,623
Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları				
- Ən yüksək dərəcə	109,733	-	-	109,733
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən aktivlərin ümumi balans dəyəri	109,733	-	-	109,733
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat Ədalətli dəyər üzrə tənzimlənmə	(5) 1	-	-	(5) 1
Balans dəyəri (ədalətli dəyər)	109,729	-	-	109,729
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair mecmu gelirə aid olunan cəmi borc qiymətli kağızları (ədalətli dəyərlə)	5,906,221	-	-	5,906,221

10 Borc qiymətli kağızları (davamı)

Ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanəti Fonduñun qiymətli kağızları üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi balans dəyerində dəyişikliklər aşağıdakı cədveldə göstərilir.

Min Azerbaijan manatı ilə	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyeri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ		
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanəti Fondu 1 yanvar 2018-ci il tarixinə									
-	-	-	-	-	528,145	-	-	-	528,145
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən dəyişikliklər									
Dövr ərzində alınmış	-	-	-	-	344,658	-	-	-	344,658
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	-	-	-	-	(200,816)	-	-	-	(200,816)
Digər dəyişikliklər	-	-	-	-	15,448	-	-	-	15,448
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər									
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	-	-	-	-	159,290	-	-	-	159,290
-	-	-	-	-	687,435	-	-	-	687,435

Ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan Agentlik notları üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi balans dəyerində dəyişikliklər aşağıdakı cədveldə göstərilir.

Min Azerbaijan manatı ilə	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyeri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ		
Agentlik notları 1 yanvar 2018-ci il tarixinə									
139	-	-	-	139	3,093,335	-	-	-	3,093,335
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən dəyişikliklər									
Dövr ərzində alınmış	124	-	-	124	2,637,328	-	-	-	2,637,328
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(87)	-	-	(87)	(3,189,763)	-	-	-	(3,189,763)
Digər dəyişikliklər	(2)	-	-	(2)	(1,666)	-	-	-	(1,666)
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər									
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	35	-	-	35	(554,101)	-	-	-	(554,101)
174	-	-	-	174	2,539,234	-	-	-	2,539,234

10 Borc qiymətli kağızları (davamı)

Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan korporativ istiqrazlar üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi balans dəyərində dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

Min Azərbaycan manatı ilə	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	
Korporativ istiqrazlar									
1 yanvar 2018-ci il tarixinə	69	-	-	69	680,814	-	-	680,814	
<i>Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən dəyişikliklər</i>									
Dövr ərzində alınmış	76	-	-	76	918,671	-	-	918,671	
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(16)	-	-	(16)	(789,562)	-	-	(789,562)	
Digər dəyişikliklər	(14)	-	-	(14)	(7,850)	-	-	(7,850)	
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	46	-	-	46	121,259	-	-	121,259	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	115	-	-	115	802,073	-	-	802,073	
 Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi balans dəyərində dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir.									
Min Azərbaycan manatı ilə	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	
Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar									
1 yanvar 2018-ci il tarixinə	11	-	-	11	801,954	-	-	801,954	
<i>Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən dəyişikliklər</i>									
Dövr ərzində alınmış	13	-	-	13	1,206,276	-	-	1,206,276	
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(6)	-	-	(6)	(1,650,033)	-	-	(1,650,033)	
Digər dəyişikliklər	1	-	-	1	58	-	-	58	
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	8	-	-	8	(443,699)	-	-	(443,699)	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	19	-	-	19	358,255	-	-	358,255	

10 Borc qiymətli kağızları (davamı)

Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gelirə aid olunan dövlət istiqrazları üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi balans dəyərində dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

Min Azərbaycan manatı ilə	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	
Dövlət istiqrazları									
1 yanvar 2018-ci il tarixinə	1	-	-	1	662,539	-	-	662,539	
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən dəyişikliklər									
Dövr ərzində alınmış	4	-	-	4	2,785,345	-	-	2,785,345	
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	-	-	-	-	(3,335,889)	-	-	(3,335,889)	
Diger dəyişikliklər	2	-	-	2	117	-	-	117	
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	6	-	-	6	(550,427)	-	-	(550,427)	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	7	-	-	7	112,112	-	-	112,112	
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gelirə aid olunan ABŞ Xəzinedarlıq notları üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi balans dəyərində dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir.									
Min Azərbaycan manatı ilə	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	
ABŞ Xəzinedarlıq notları									
1 yanvar 2018-ci il tarixinə	10	-	-	10	144,396	-	-	144,396	
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən dəyişikliklər									
Dövr ərzində alınmış	40	-	-	40	13,449,475	-	-	13,449,475	
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	(8)	-	-	(8)	(12,718,884)	-	-	(12,718,884)	
Diger dəyişikliklər	1	-	-	1	131	-	-	131	
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	33	-	-	33	730,722	-	-	730,722	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	43	-	-	43	875,118	-	-	875,118	

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

10 Borc qiymətli kağızları (davamı)

Ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan yerli hakimiyyət orqanları və bələdiyyə istiqrazları üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi balans dəyerində dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyeri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	
<i>Min Azerbaycan manatı ilə</i>									
<i>Yerli hakimiyyət orqanları və bələdiyyə istiqrazları</i> 1 yanvar 2018-ci il tarixinə	26	-	-	26	189,639	-	-	189,639	
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən deyişikliklər</i>									
Dövr ərzində alınmış Dövr ərzində tanınması dayandırılmış Digər dəyişikliklər	39	-	-	39	380,209	-	-	380,209	
(13)	-	-	(13)	(13)	(147,109)	-	-	(147,109)	
(1)	-	-	(1)	(1)	(66)	-	-	(66)	
<i>Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər</i>	25	-	-	25	233,034	-	-	233,034	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	51	-	-	51	422,673	-	-	422,673	

Ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi balans dəyerində dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyeri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	
<i>Min Azerbaycan manatı ilə</i>									
<i>Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları</i> 1 yanvar 2018-ci il tarixinə	4	-	-	4	37,128	-	-	37,128	
<i>Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən deyişikliklər</i>									
Dövr ərzində alınmış Dövr ərzində tanınması dayandırılmış Digər dəyişikliklər	3	-	-	3	239,385	-	-	239,385	
(3)	-	-	(3)	(3)	(166,776)	-	-	(166,776)	
Digər dəyişikliklər	-	-	-	-	(3)	-	-	(3)	
<i>Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər</i>	-	-	-	-	72,606	-	-	72,606	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	4	-	-	4	109,734	-	-	109,734	

10 Borc qiymətli kağızları (davamı)

(c) Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtləndirilən borc qiymətli kağızlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə kredit riski səviyyələri əsasında amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtləndirilən borc qiymətli kağızların kredit keyfiyyətinə görə təhlili, eləcə də gözlənilən kredit zərərlərinin qiyəmtləndirilməsi məqsədilə onların üç mərhələ üzrə açıqlanması göstərilir. Bank tərəfindən istifadə edilən kredit riskinin təsnifatı sistemi və gözlənilən kredit zərərlərininin (ECL) qiyəmtləndirilməsi yanaşması, o cümlədən amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtləndirilən qiymətli kağızlar tətbiq edilən defolt və kredit riskinin əhəmiyyəti dərəcədə artması (SICR) anlayışı haqqında məlumat üçün Qeyd 32-ye baxın.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtləndirilən borc qiymətli kağızların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə ödəmə qabiliyyəti dərəcələri əks etdirilir:

	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Alınmış, lakin dəyərsizleşmiş	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>					
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi					
- Yüksek dərəcə	39,971	-	-	-	39,971
Ümumi balans dəyəri	39,971	-	-	-	39,971
Balans dəyəri	39,971	-	-	-	39,971
Aqrarkredit QSC BOKT					
- Yüksek dərəcə	9,482,143	-	-	-	9,482,143
Ümumi balans dəyəri	9,482,143	-	-	-	9,482,143
Balans dəyəri	9,482,143	-	-	-	9,482,143
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtləndirilən borc qiymətli kağızlar (ümumi balans dəyəri)	9,522,114	-	-	-	9,522,114
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtləndirilən borc qiymətli kağızlar (balans dəyəri)	9,522,114	-	-	-	9,522,114

Bu qiymətli kağızlar Azərbaycan manatı ilə emissiya olunur və həmin qiymətli kağızların ödənişinə dövlət zəmanəti verilir.

11 Banklara verilmiş kreditlər

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2018	31 dekabr 2017
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtəndirilən banklara verilmiş kreditlərin ümumi balans dəyəri Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar	763,188 (452,321)	912,730 (511,861)
Cəmi banklara verilmiş kreditlər	310,867	400,869

Mərkəzi Bankın İdare Heyətinin 28 aprel 2016-cı il tarixli qərarına əsasən, bank sisteminde likvidliyin nizamlanması və maliyyə sabitliyinin temin olunması məqsədi ilə kredit şərtləri dəyişdirilmədən restrukturizasiya edilmiş kreditlərin faiz dərəcələrinin bazar faiz dərəcələrindən (Mərkəzi Bankın üçöt dərəcəsindən) aşağı olması ilə əlaqədar kreditlərin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi nəticəsində 2018-ci il üzrə 3,080 min AZN zərər mənfəət və ya zərər hesabatında tanınmışdır (2017: 29,848 min AZN).

Banklara verilmiş kreditlərin konsentrasiyası:

31 dekabr 2018 və 31 dekabr 2017-ci il tarixlərində heç bir bank üzrə kreditlərin qalığı Bankın kapitalının 10%-dən çox olmayışdır.

31 dekabr 2018 və 31 dekabr 2017-ci il tarixlərinə amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtəndirilən banklara verilmiş kreditlərin ümumi balans dəyəri və dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatın kateqoriyalar üzrə təhlili aşağıdakı cədveldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31 dekabr 2018			31 dekabr 2017		
	Ümumi balans dəyəri	Dəyərsizləş mə üzrə ehtiyat	Balans dəyəri	Ümumi balans dəyəri	Dəyərsizləş mə üzrə ehtiyat	Balans dəyəri
Banklara verilmiş kreditlər						
Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər	740,191	(429,528)	310,663	888,660	(489,777)	398,883
Sonuncu instansiya kreditləri	22,997	(22,793)	204	24,070	(22,084)	1,986
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtəndirilən banklara verilmiş cəmi kreditlər	763,188	(452,321)	310,867	912,730	(511,861)	400,869

Hüquqi şəxslərə verilmiş kredit növlərinin daha ətraflı təsviri aşağıda göstərilir:

Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər – Mərkəzi Bankın pul siyasetinin həyata keçirilməsi məqsədile verilən kreditlərdir;

Sonuncu instansiya kreditləri – Mərkəzi Bank bankların ödəmə qabiliyyətinin qısamüddətli pozulması və likvidlik çatışmazlığı hallarında Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının müraciəti əsasında banklara 6 (altı) aydan artıq olmayan müddətə sonuncu instansiya kreditləri verə bilər.

Hesabat dövrünün əvvəli və sonu arasındaki müddətdə banklara verilmiş kreditlər üçün dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatda və ümumi amortizasiya olunmuş dəyərdə dəyişikliklər aşağıdakı cədveldə göstərilir:

11 Banklara verilmiş kreditlər (davamı)

Min Azərbaycan manatı ilə	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri				Cəmi
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi	
Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər									
1 yanvar 2018-ci il tarixinə	-	56,079	439,625	495,704	-	440,444	448,216	888,660	
Dövr üzrə deyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən dəyişikliklər									
Köçürmələr:									
Dövr ərzində verilmiş	-	3,337	-	3,337	50,000	25,500	-	75,500	
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	-	(25,048)	(37,414)	(62,462)	41	(174,421)	(42,538)	(216,918)	
Dövr üzrə deyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	-	(21,711)	(37,414)	(59,125)	50,041	(148,921)	(42,538)	(141,418)	
Dövr üzrə deyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:									
Silinmələr	-	-	(7,051)	(7,051)	-	-	(7,051)	(7,051)	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	-	34,368	395,160	429,528	50,041	291,523	398,627	740,191	

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabları üzrə qeydlər

11 Banklara verilmiş kreditlər (davamı)

Min Azərbaycan manatı ilə	Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat				Cəmi	Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi		1-ci Mərhələ	2-ci Mərhələ	3-cü Mərhələ	Cəmi
Sonuncu instansiya kreditləri									
1 yanvar 2018-ci il tarixinə	-	-	24,057	24,057	-	-	24,070	24,070	
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən dəyişikliklər									
Köçürmələr:									
Dövr ərzində verilmiş	-	-	4,961	4,961	-	-	5,004	5,004	
Dövr ərzində tanınması dayandırılmış	-	-	(6,225)	(6,225)	-	-	(6,077)	(6,077)	
Dövr üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	-	-	(1,264)	(1,264)	-	-	(1,073)	(1,073)	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	-	-	22,793	22,793	-	-	22,997	22,997	

Aşağıdakı cədvəldə banklara verilmiş kreditlər üzrə 31 dekabr 2017-ci il ərzində kreditlərin dəyərsizləşməsinə dair ehtiyatlardakı dəyişikliklər təqdim olunur:

Min Azərbaycan Manatı ilə	Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər	Sonuncu instansiya kreditləri	Subordinasiya kreditləri	Cəmi
İlin əvveline qalıq	417,090	15,033	66,832	498,955
İl ərzində dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatın yaradılması/(bərpası)	101,805	7,051	(66,832)	42,024
İl ərzində ehtiyat hesabına əvəzləşdirilmiş məbləğlər	(29,118)	-	-	(29,118)
İlin sonuna qalıq	489,777	22,084	-	511,861

Dövr ərzində banklara verilmiş kreditlər üzrə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyata müxtəlif amillər təsir göstərir və gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi haqqında məlumat Qeyd 32-də göstərilir. Əsas dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

Dövr ərzində verilmiş kreditlər üzrə əlavə ehtiyatların hesablanması, eləcə də dövr ərzində kreditlərin ödənilməsi nəticəsində ehtiyatın azaldılması;

Dövr ərzində silinmiş aktivlər üzrə ehtiyatların silinməsi; və

Gözlənilən kredit zərərləri (ECL) modelleri ilə bağlı ilkin məlumatların yenilənməsindən yaranan digər dəyişikliklər.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabtları üzrə qeydlər

11 Banklara verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2018-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyənləndirilən banklara verilmiş kreditlər üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələri görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	1-ci Mərhəle	2-ci Mərhəle	3-cü Mərhəle	Cəmi
Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər				
- Orta dərəcə	-	46,705	-	46,705
- Xüsusi monitoring tələb edir	50,041	244,818	-	294,859
- Defolt	-	-	398,627	398,627
Ümumi balans dəyəri	50,041	291,523	398,627	740,191
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	-	(34,368)	(395,160)	(429,528)
Balans dəyəri	50,041	257,155	3,467	310,663
Sonuncu instansiya kreditləri				
- Defolt	-	-	22,997	22,997
Ümumi balans dəyəri	-	-	22,997	22,997
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	-	-	(22,793)	(22,793)
Balans dəyəri	-	-	204	204

Yuxarıdakı cədvəllərdə istifadə olunan ödəmə qabiliyyəti dərəcələri üzrə kredit riskinin təsnifatı sistemi haqqında məlumat Qeyd 32-də göstərilir.

Aşağıdakı cədvəldə banklara verilmiş kreditlərin 31 dekabr 2017-ci il tarixinə kredit keyfiyyəti təqdim olunur:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər	Sonuncu instansiya kreditləri	Cəmi
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş			
BB-	10,003	-	10,003
CCC+	99,187	-	99,187
CCC-	20,006	-	20,006
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	129,196	-	129,196
Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (Ümumi məbləğ)			
- vaxtı keçməmiş	543,547	-	543,547
- vaxtı 30 gündən az keçmiş	179,773	24,070	203,843
- vaxtı 30-89 gün keçmiş	28,564	-	28,564
- vaxtı 90-179 gün keçmiş	-	-	-
- vaxtı 180-360 gün keçmiş	-	-	-
- vaxtı 360 gündən çox keçmiş	7,580	-	7,580
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş	759,464	24,070	783,534
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	(489,777)	(22,084)	(511,861)
Cəmi banklara verilmiş kreditlər	398,883	1,986	400,869

31 dekabr 2017-ci il tarixinə Mərkəzi Bankın kredit portfelində "vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş" kreditlər olmayışdır.

11 Banklara verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2017-ci il tarixinə banklara verilmiş kreditlər üzrə şərtləri dəyişdirilmiş 278,193 min AZN məbləğində kreditlər mövcuddur. Kredit şərtlərinin dəyişdirilməsinin əsas səbəbi bank sisteminde qısamüddətli likvidliyin tənzimlənməsi və maliyyə sabitliyinin qorunması olmuşdur.

Kreditin dəyerdən düşməsinin hesablanmasında əsas fərziyyələr və ehtimallar

31 dekabr 2017-ci il tarixinə Bank dəyerdən düşmə əlaməti olmayan kreditlər üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəketinin tehlilinə və dəyerdən düşmə əlamətləri müəyyənləşdirilməyən kredit portfelləri üçün əvvəlki zərər təcrübəsinə əsaslanaraq, kreditin dəyerden düşməsini hesablayır.

- Rəhberlik dəyerden düşmə əlamətləri olan kreditlər üçün ehtiyat fondunun müəyyənləşdirilməsində aşağıdakı əsas fərziyyələri irəli sürmüdüdür:
- Girov qoyulmuş əmlak satıldıqda, ilkin qiymətləndirilmiş məbləğin 20%-50%-i məbləğində diskont derecəsi;
- Girovun realizasiyası prosesinin 10 ilə kimi davam etməsi.

Bankın girov əldə etme siyaseti hesabat dövrü ərzində əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməmiş və əvvəlki dövrən etibarən Bankın saxladığı girovun ümumi keyfiyyətində ciddi dəyişiklik olmamışdır. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən banklara verilmiş kreditlər üzrə təminatın təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər	Sonuncu instansiya kreditləri	Cəmi
Girovla təmin edilmiş kreditlər:			
- yaşayış tipli daşınmaz əmlak	12,524	-	12,524
- ticarət tipli daşınmaz əmlak	97,108	204	97,312
- girov hesabı	199,457	-	199,457
Cəmi	309,089	204	309,293
Təminatsız kreditlər	1,574	-	1,574
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən banklara verilmiş kreditlərin cəmi balans dəyəri	310,663	204	310,867

31 dekabr 2017-ci il tarixinə banklara verilmiş kreditlər üzrə girov barədə məlumat aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər	Sonuncu instansiya kreditləri	Cəmi
Girovla təmin edilmiş kreditlər:			
- yaşayış tipli daşınmaz əmlak	1,675	-	1,675
- ticarət tipli daşınmaz əmlak	103,248	1,986	105,234
- girov hesabı	293,960	-	293,960
Cəmi	398,883	1,986	400,869
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən banklara verilmiş kreditlərin cəmi balans dəyəri	398,883	1,986	400,869

Təminatsız kreditlər istisna olmaqla, digər bütün kreditlər (girov təminatının satış vaxtında diskontlaşdırılan dəyəri nəzərə alınmadan) dəyərindən artıq təmin olunmuşdur.

12 Torpaq, tikili, avadanlıqlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə torpaq, tikili və avadanlıqlann hərəkəti haqqında məlumat təqdim olunur:

	Torpaq	Binalar	Mebel və avadanlıqlar	Kompyuter və rabitə avadanlığı	Nəqliyyat vasitələri	Çatdırılmış tikillər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>							
İkinin dəyər							
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq	15,726	43,874	49,905	18,049	2,393	-	129,947
Əlavələr	-	5	2,519 (490)	7,562 (837)	893 (129)	14,293	25,272
Silinmələr	-	-				-	(1,456)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	15,726	43,879	51,934	24,774	3,157	14,293	153,763
Köhnəlmə							
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq	-	(17,160)	(47,038)	(13,396)	(1,963)	-	(79,557)
Il üzrə köhnəlmə	-	(1,316)	(2,060) 490	(2,430) 837	(177) 129	-	(5,983)
Silinmələr	-	-				-	1,456
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	-	(18,476)	(48,608)	(14,989)	(2,011)	-	(84,084)
Balans dəyəri:							
31 dekabr 2018-ci il tarixinə	15,726	25,403	3,326	9,785	1,146	14,293	69,679

12 Torpaq, tikili, avadanlıqlar (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2017-ci il tarixində başa çatan il üzrə torpaq, tikili və avadanlıqların hərəkəti haqqında məlumat təqdim olunur:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	<i>Torpaq</i>	<i>Binalar</i>	<i>Mebel və avadanlıqlar</i>	<i>Kompüter və rəbiə avadanlığı</i>	<i>Nəqliyyat vasitələri</i>	<i>Cəmi</i>
İkinin dəyər 1 yanvar 2017-ci il tarixinə qalıq	15,726	43,873	49,561	16,907	2,183	128,250
Əlavələr	-	1	595	1,487 (138) (207)	283 (73)	2,366 (669)
Silinmələr	-	-	(458)	-	-	-
Köçürmələr	-	-	207	-	-	-
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq	15,726	43,874	49,905	18,049	2,393	129,947
Köhnəlmə						
1 yanvar 2017-ci il tarixinə qalıq	-	(15,843)	(44,138) (3,151) 458	(11,287) (2,454) 138 (207)	(1,907) (129) 73	(73,175) (7,051) 669
Il üzrə köhnəlmə	-	(1,317)	-	-	-	-
Silinmələr	-	-	-	-	-	-
Köçürmələr	-	-	-	-	-	-
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq	-	(17,160)	(47,038)	(13,396)	(1,963)	(79,557)
Balans dəyəri:						
31 dekabr 2017-ci il tarixinə	15,726	26,714	2,867	4,653	430	50,390

13 Qeyri-maddi aktivlər

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti haqqında məlumat təqdim olunur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Cəmi qeyri-maddi aktivlər
İlkin dəyər	
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq	70,902
Əlavələr	13,465
Silinmələr	(4)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	84,363
Amortizasiya	
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq	(26,469)
II üzrə amortizasiya	(6,724)
Silinmələr	4
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	(33,189)
Balans dəyəri	
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	51,174

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2017-ci il tarixinə qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti haqqında məlumat təqdim olunur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Cəmi qeyri-maddi aktivlər
İlkin dəyər	
1 yanvar 2017-ci il tarixinə qalıq	67,520
Əlavələr	7,008
Silinmələr	(3,626)
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq	70,902
Amortizasiya	
1 yanvar 2017-ci il tarixinə qalıq	(23,881)
II üzrə amortizasiya	(6,214)
Silinmələr	3,626
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq	(26,469)
Balans dəyəri	
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq	44,433

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

14 Sair maliyyə aktivləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>Qeyd</i>	2018	2017
<i>Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtəndirilən sair maliyyə aktivləri</i>			
Satılmış ticarət qiyəmtli kağızları üzrə alınacaq məbləğlər		2,865	7,101
İşçilərə verilmiş kreditlər		729	798
Hesablaşmalar üzrə məbləğlər		267	169
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat		(50)	(9)
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtəndirilən sair maliyyə aktivləri		3,811	8,059
Cəmi sair maliyyə aktivləri		3,811	8,059

Sair maliyyə aktivləri 1-ci Mərhələ və yüksək ödəmə qabiliyyətinə malik aktivlərdir.

15 Saır aktivlər

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>		31/12/2018	31/12/2017
Təchizatçılara avans ödənişləri və kapitallaşdırılacaq məbləğlər		33,986	52,981
İnvestisiya mülkiyyəti		4,400	4,400
Diger qeyri-maliyyə aktivləri		380	145
Cəmi sair aktivlər		38,766	57,526

16 Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr

Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr Bank tərəfindən Azərbaycan Respublikasının milli valyutasında buraxılmış məbləğlərdir. Bu, 1 yanvar 2006-ci il tarixində dövriyyəyə buraxılmış yeni Azərbaycan manatı (AZN), 1992-ci ilde milli valyuta tətbiq edildikdən etibarən dövriyyəyə buraxılmış köhnə Azərbaycan manatı (AZM) və tədavüle buraxılmış yubiley və xatirə pul nişanlarının nominal dəyeridir. Köhnə Azərbaycan manatı 1 yanvar 2006-ci il tarixində denominasiya edilərək, həmin tarixdən 5,000 köhnə manat 1 yeni Azərbaycan manatına bərabər olmuşdur.

31 dekabr 2018-ci il tarixində tamamlanan il ərzində Bank çap şirkətindən 6,420,451 min AZN (2017: 410,677 min AZN) məbləğində yeni kağız və metal pul nişanlarını təhvil almış və 1,333,369 min AZN məbləğində tədavüle yararsız kağız və metal pul nişanlarını məhv etmişdir (2017: 1,307,505 min AZN).

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>		31/12/2018	31/12/2017
İlin əvvəline qalıq		8,140,238	6,960,778
Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələrdə artım		223,891	1,179,460
İlin sonuna qalıq		8,364,129	8,140,238

17 Rezident bankların qısamüddətli depozitləri

31 dekabr 2018-ci il tarixinə rezident banklardan cəlb edilmiş qısamüddətli depozitlər (onlara hesablanmış faizlər də daxil olmaqla) 3,378,509 min AZN (31 dekabr 2017: 4,389,826 min AZN) təşkil etmişdir. Bundan pul siyaseti aləti olan hərraclar vasitəsilə cəlb edilmiş məbləğ (onlara hesablanmış faizlər də daxil olmaqla) 350,694 min AZN (31 dekabr 2017: 1,015,167 min AZN), hərracdan kənar cəlb edilmiş məbləğ (onlara hesablanmış faizlər də daxil olmaqla) isə 3,027,815 min AZN (31 dekabr 2017: 3,374,659 min AZN) təşkil etmişdir.

18 Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Xəzinedarlığının hesabları	1,448,633	1,370,465
Dövlət Neft Fondunun hesabları	823	11,291
Digər tələb olunanadək cari hesablar	168,228	148,473
Cəmi hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	1,617,684	1,530,229

Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklərin faiz dərəcəsi, valyuta və ödəmə müddətləri üzrə təhlili Qeyd 32-də göstərilir.

19 Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
Cari hesablar	2,341,422	1,555,538
Bloklasdırılmış hesablar	237,928	375,068
Məcburi ehtiyatlar	253,427	140,312
Cəmi kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,832,777	2,070,918

20 Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
Digər maliyyə institutlarının hesabları	22,636	26,026
Dövlət təşkilatları	13,122	10,550
Cəmi digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	35,758	36,576

21 Buraxılmış borc qiymətli kağızlar

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
Qısamüddətli notlar	1,005,552	920,768
Cəmi buraxılmış borc qiymətli kağızlar	1,005,552	920,768

22 Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
Beynəlxalq İnkışaf Assosiasiyanın (BIA) götürülmüş borc vəsaitləri	2,002	2,811
Digər beynəlxalq maliyyə institutlarına ödəniləcək məbləğlər	271	1,882
Cəmi beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	2,273	4,693

23 Sair maliyyə öhdəlikləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
<i>Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən sair maliyyə öhdəlikləri</i>		
Alınmış ticarət qiymətli kağızları üzrə ödəniləcək məbləğlər	6,373	652,778
Hesablaşmalar üzrə məbləğlər	390	673
Sair maliyyə öhdəlikləri	11	80
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən sair maliyyə öhdəlikləri	6,774	653,531
Cəmi sair maliyyə öhdəlikləri	6,774	653,531

24 Sair öhdəliklər

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
Hesablaşmalar üzrə məbləğlər	57	26
Gələcək dövrün gəlirləri	28	16
Digər	3,129	1,250
Cəmi sair öhdəliklər	3,214	1,292

25 Nizamnamə fondu və ehtiyatlar

Bankın nizamname fondu 500,000 min manatdır. 20 oktyabr 2015-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı haqqında Qanuna edilmiş dəyişikliklərə müvafiq olaraq bölüşdürülməmiş mənfəətdən əlavə 490,000 min AZN Mərkəzi Bankın nizamnamə fonduna köçürürlərək, Mərkəzi Bankın nizamnamə fondu 500,000 min AZN olaraq formalasdırılmışdır.

20 oktyabr 2015-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı haqqında Qanuna edilmiş dəyişikliklərə müvafiq olaraq, Bankın kapital ehtiyatları onun nizamnamə fondundan az olmamalıdır və buna görə də Bank kapital ehtiyatlarını hesabat ilinin mənfəətindən 290,483 min AZN ayıraqla 500,000 min AZN olaraq formalasdırılmışdır.

26 Faiz gəlirləri və xərcləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Faiz gəlirləri		
Banklara verilmiş kreditlər	47,229	55,118
Qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş vəsaitlər	52,293	42,424
Ticarət qiymətli kağızları <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>	-	30,057
Likvidlik fondlarında yerləşdirilmiş vəsaitlər	3,095	-
İnvestisiya qiymətli kağızları:		
- Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli kağızlar <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>	-	14,607
- Kreditlər və avanslar <i>[yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]</i>	-	14,516
Ədaletli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızlar <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>	66,500	-
Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiyəmtəndirilən qiymətli kağızlar <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>	14,118	-
Ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfiət və ya zərərə aid olunan qiymətli kağızlar <i>[yalnız cari dövr üçün]</i>	14,858	-
BVF ilə hesablaşmalar	3,082	1,550
Dövlətin borc öhdəlikləri	-	747
Sair aktivlər	53	61
Cəmi faiz gəlirləri	201,228	159,080
Faiz xərcləri		
Rezident bankların depozitləri	215,604	240,661
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	82,184	39,735
BVF ilə əməliyyatlar	3,230	1,640
Dövlət Neft Fonduñun cari hesabı	5	60
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	22	30
Cəmi faiz xərcləri	301,045	282,126
Xalis faiz xərcləri	(99,817)	(123,046)

31 dekabr 2018-ci il tarixində tamamlanan il üzrə göstərilən faiz gəlirlərinə 3,647 min AZN (2017: 16,856 min AZN) məbləğində dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri üzrə hesablanmış gəlirlər aiddir.

27 Haqq və komissiya gəlirləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Kassa əməliyyatları	9,334	7,365
Hesablaşma əməliyyatları	7,040	6,756
Digər	4	5
Cəmi haqq və komissiya gəlirləri	16,378	14,126

28 Haqq və komissiya xərcləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Qiymətli kağızlarla əməliyyatlar (idarəetmə və kastodian xidmətləri)	1,674	1,492
Kassa əməliyyatları	1,359	-
Hesablaşma əməliyyatları	62	66
Diger	1,670	2,313
Cəmi haqq və komissiya xərcləri	4,765	3,871

29 Dövlət Neft Fondunun transfertləri üzrə daxilolmalar

"Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2017-ci il büdcəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanına uyğun olaraq makroiqtisadi sabitliyin temin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu 2017-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına 2,263 milyon ABŞ dolları transfert etmişdir. Bu vəsaitlər Maliyyə Sabitliyi Şurası tərefindən təsdiq edilmiş "2017-ci ilə və ortamüddətli dövredə makroiqtisadi və maliyyə sabitliyinin təmin olunması üzrə tədbirlər planı"na uyğun olaraq dövlət borcu üzrə xarici öhdəliklərin, eləcə də strateji layihələrin və iri dövlət təşkilatlarının xarici valyutada öhdəliklərinin maliyyələşməsinə yönəldilmişdir. Bu əməliyyatlar üzrə xarici valyutanın Azərbaycan Manatına (AZN) mübadiləsi nəticəsində Mərkəzi Bank tərefindən eldə olunmuş 3,949 milyon AZN məbləğində manat örtüyü mənfeət və ya zərər hesabatında gəlir kimi qeydə alınmışdır. 2018-ci il ərzində belə transfertlər olmamışdır.

30 Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xarici valyutadə olan aktiv və öhdəliklərin 2018-ci ildə rəsmi məzənnənin dəyişməsindən sonra yenidən qiymətləndirilməsi zamanı yaranan mənfi məzənnə fərqiinin müsbət məzənnə fərqində artıq olan hissəsi 52,334 min AZN zərər (2017: 204,006 min AZN zərər) təşkil etmişdir.

31 İnzibati və sair əməliyyat xərcləri

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Əskinas və sikkelerin istehsalı və nəqli üzrə xərclər	22,665	21,826
İşçilər üzrə xərclər	14,159	12,080
Program təminatı və serverlərin dəsteklənməsi xərcləri	6,779	6,244
Program təminatı və sair qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya xərcləri	6,724	6,214
Tikili və avadanlıqlar üzrə köhnəlmə xərcləri	5,984	7,050
Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ayırmalar	3,060	2,545
Mühafizə xərcləri	1,353	1,393
Tikili və avadanlıqların təmir və saxlanması xərcləri	1,003	1,121
Sosial xərclər	954	1,266
Rabitə xidmətləri üzrə xərclər	734	727
Enerji və qızdırıcı sistemlər üzrə xərclər	522	539
Ofis təchizatı üzrə xərclər	512	636
Sığorta xidmətləri üzrə xərclər	348	335
Audit və məsləhət xidmətləri üzrə xərclər	262	165
Ezamiyyət xərcləri	208	200
Nümayəndəlik və beynəlxalq tədbirlər üzrə xərclər	121	36
Ədəbiyyat və nəşr xərcləri	59	46
Kommunal xidmətlər üzrə xərclər	53	50
İcara haqqı	8	47
Nağdsız ödənişlərin inkişafı layihəsi üzrə xərclər	-	997
Sair xərclər	602	1,041
Cəmi inzibati və sair əməliyyat xərcləri	66,110	64,558

32 Risklərin idarə edilməsi

İdare Heyətinin 5 fevral 2014-cü il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının əməliyyat risklərinin idarə edilməsi üzrə Çərçivə Sənədi"nə əsasən, Bankın üzləşdiyi risklər aşağıdakı dörd kateqoriya üzrə qruplaşdırılmışdır:

- **Strateji (siyaset) risklər** – pul siyaseti, maliyyə sabitliyi və mandatdan irəli gələn digər strateji məsələlərlə əlaqəli risklərdir. Strateji (siyaset) risklərin idarə edilməsi Bankın İdare Heyəti, Pul Siyaseti və Maliyyə Sabitliyi Komitəsi, eləcə də aidiyyəti struktur bölmələr (Pul siyaseti, Bazar əməliyyatları, Strateji idarəetmə və s. departamentlər) tərəfindən həyata keçirilir.
- **Maliyyə riskləri** – Bankın valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsi üzrə kredit, bazar və lикvidlik risklərini əhatə edir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi Bankın İdare Heyəti, Investisiya Komitəsi, Bazar əməliyyatları departamenti tərəfindən müvafiq qayda və prosedurlara uyğun olaraq həyata keçirilir. Bazar şəraitindəki dəyişikliklər və risklərin idarə olunması sahəsində qabaqcıl təcrübə nəzərə alınaraq, risklərin idarə edilməsi siyaseti və prosedurları müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir.
- **Əməliyyat riskləri** – Bankın struktur bölmələrinin əməkdaşlarının və Bankda həyata keçirilən layihələrin həyat üzvlərinin məqsədyönlü və ya ehtiyatsız davranışları, daxili proseslərin adekvat olmaması, Bankda istismarda olan texniki avadanlıqlarda, habelə informasiya sisteminin program və texniki platformalarında çatışmazlıqların mövcudluğu, eləcə də kənar hadisələrin baş verməsi nəticəsində yaranan risklərdir. Əməliyyat risklərinin idarə edilməsi Basel Komitəsinin müvafiq prinsiplərinə uyğun olaraq, **müdafienin 3 xətti** modeli əsasında həyata keçirilir. Söyügedən modelə əsasən müdafienin birinci xəttini Bankın bütün struktur bölməleri, ikinci xəttini Risklərin idarə edilməsi departamenti və üçüncü xəttini Daxili audit departamenti təşkil edir.

Risklərin idarə edilməsi departamentinin funksiyalarına Bankın Əməliyyat risklərinin idarəedilmesi sistemi üzrə ("ƏRİE") siyaset və metodoloji sənədlərinin və müvafiq dəstekleyici sistemlərin hazırlanması, təkmilləşdirilməsi, kommunikasiyası və təlimi, Bankda ƏRİE prosesinin koordinasiyası, fasilitasiyası, monitoringi və hesabatlılığı, habelə Bank üzrə icmal əməliyyat risk profilinin hazırlanması daxildir.

- **Reputasiya riskləri** – Bankın yüksək vəzifəli şəxslərinin (İdare Heyətinin üzvləri və Baş direktorlar) şəxsi həyatı, davranışı və kommunikasiyası məsələlərindən irəli gələn, habelə Bankın məqsədləri və fealiyyəti ilə ictimai rey arasındakı uyğunsuzluqlardan yaranan risklərdir. Strateji (siyaset), maliyyə, əməliyyat risklərinin qeyri-effektiv idarə olunması nəticəsində yaranan reputasiya zərərləri reputasiya riskləri hesab edilmir. Həmin zərərlər müvafiq olaraq, strateji (siyaset), maliyyə və əməliyyat risklərinin idarə edilməsi fealiyyəti çərçivesində mümkün risk təsir kateqoriyalarından biri qismində nəzərdən keçirilir. Bankın reputasiya riskləri İdare Heyəti, Baş direktorlar və Beynəlxalq əməkdaşlıq və kommunikasiya departamenti tərəfindən idarə edilir.

Maliyyə risklərinin idarə edilməsi siyaseti və prosedurları

Maliyyə risklərinin idarə edilməsi siyaseti Bankın qarşılaşdığı maliyyə risklərinin müəyyənəşdirilməsinə, idarə edilməsinə, müvafiq risk limitlərinin və nəzarət mexanizmlərinin yaradılmasına, eləcə də risk səviyyələrinin və limitlərin yerinə yetirilməsinin mütəmadi əsasda monitoringinin təmin olunmasına yönəldilir.

İdare Heyəti

Risklərin idarə edilməsi sistemine nəzarətə görə ümumi məsuliyyəti İdare Heyəti daşıyır. O, risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşmanı müəyyənəşdirir, risk tolerantlığı səviyyələri və risklərin idarə edilməsinin əsas prinsiplərinin qəbul edilməsi funksiyalarını həyata keçirir.

Əməliyyatlar İdare Heyətinin üzvləri arasında nəzarət principine əsaslanaraq bölüşdürülr. Hər bir heyət üzvü özünün məsuliyyət daşıdığı sektorda əməliyyatlara nəzarət etməlidir. İdare Heyətinin risklərin aşkarlanması və onlara nəzaretdə ümumi məsuliyyət daşımاسına baxmayaraq, ayrı-ayrı risklərin idarə olunması və monitoringinə cavabdehlik daşıyan ayrıca struktur bölmələr mövcuddur.

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

İnvestisiya Komitəsi

İnvestisiya Komitəsinin əsas məqsədi "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İnvestisiya Komitəsi haqqında Əsasname"yə uyğun olaraq Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatlarının saxlanması və idarə edilməsi fəaliyyətinin effektiv təşkilinin təmin edilməsində idarə Heyetine dəstək verməkdir.

Bazar əməliyyatları departamenti

Bazar əməliyyatları departamentinin Risklərin idarə edilməsi şöbəsi "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsinin strategiyası və qaydaları", "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsinin illik əməliyyat investisiya programı"na uyğun olaraq valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsində daxili idarəetmə çərçivəsində qəbul olunmuş limitlərə və risklərə gündəlik nəzarəti həyata keçirir.

Daxili audit departamenti

Daxili audit hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslerinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhberliklə müzakirə edir, nəticə və tövsiyələr haqqında Bankın sədrinə hesabat verir.

Bundan əlavə, Bankda əməliyyatları və nəzarəti həyata keçirmək üçün xüsusi komite və komissiyalar da fəaliyyət göstərir, məsələn, İstehlak Kreditləri Komissiyası və Bankın rəsmi məzənnələrinin müəyyən edilməsi üzrə Daimi Komissiya və sair.

Valyuta ehtiyatları üzrə risklər Bankın risklərinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bu risklərin idarə olunması üzrə səlahiyyətlərin bölgüsü, prosedurlar və hesabatlılıq "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsi strategiyası və qaydaları"nda və "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta ehtiyatlarının saxlanması və idarə edilməsi üzrə əməliyyatların aparılmasına dair telimat"da müəyyən olunmuşdur. Idarə olunan risklər üzrə məqbul limitlər "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsinin illik əməliyyat investisiya programı" və xarici menecerlər tərəfindən vəsaitlərin idarə edilməsi üzrə investisiya qaydalarında öz əksini tapır. Müvafiq sənədlər, İnvestisiya Komitəsi tərəfindən rəy verilməklə idarə Heyeti tərəfindən təsdiq olunur.

Kredit riski

Maliyyə aləti üzrə əməliyyat aparan bir tərəfin Bank qarşısında öz öhdəliyini yerinə yetirməməsi nəticəsində Banka maliyyə zərəri vurulsrsa, Bank kredit riskinə məruz qalır. Kredit riski Bankın qarşı tərəflərlə həyata keçirdiyi kredit, investisiya və digər əməliyyatlar nəticəsində ortaya çıxır ki, bu da maliyyə aktivlərinin yaranmasına, o cümlədən borcalanın və ya qarşı tərəfin müqavilə üzrə öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsinə getirib çıxarır. Kredit riski investisiya aktivlərinin kredit keyfiyyəti və her bir investisiya aktivləri üzrə investisiya məbləğinə limitlərin müəyyən edilməsi, eləcə də investisiya vasitələrinin adekvat formada seçilməsi vasitəsilə idarə olunur və nəzarət edilir.

Bankın investisiya qaydalarına əsasən, Bankın valyuta aktivlərinin idarə edilməsində yalnız qısamüddətli reytinqi A-2-dən (Standart&Poor's), F-2-dən (Fitch) və yaxud P-2-dən (Moody's), uzunmüddətli kredit reytinqi A- -dən (Standart&Poor's, Fitch) və yaxud A3-dən (Moody's) və ya qısamüddətli reytinqi A-2-dən (Standart&Poor's), F-2-dən (Fitch) və yaxud P-2-dən (Moody's)-dən aşağı olmayan investisiya vasitələri istifadə oluna bilər. Eyni zamanda, korporasiyalar, dövlət zəmaneti olmayan dövlət agentlikləri və yerli özünü idarəetmə orqanlarının hər biri üzrə investisiya olunan maksimal məbləğ investisiya portfelinin 5%-i seviyyəsində müəyyən olunmuşdur. Investisiya alətinin müddətindən asılı olaraq, 1 ilədək müddəti olan investisiya alətləri üçün minimal kredit reytinqi A- / A3 ("Standart&Poor's", "Fitch", "Moody's"), 1 ildən yuxarı müddəti olan investisiya alətləri üçün A / A2 ("Standart&Poor's", "Fitch", "Moody's") kimi müəyyənləşdirilmişdir. Kredit reytinqi müəyyənləşdirilərkən her üç beynəlxalq reytinq agentliyi üzrə təyin olunan kredit reytinqlərindən ən aşağı olanı əsas götürülür.

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

2018 ve 2017-ci illərdə pul siyaseti ilə əlaqəli maliyyə təşkilatlarına verilmiş kreditlər üçün təminat alınmışdır. Kredit riski hüquqi şəxslərin təminat və zəmanətlərini almaqla idarə olunur. Kredit riskinin monitorinqi məqsədləri üçün Bazar əməliyyatları departamenti müntəzəm olaraq maliyyə təşkilatlarının fəaliyyəti və maliyyə göstəricilərinin təhlili əsasında hesabatlar hazırlanır. Ödəmə qabiliyyəti aşağı olan maliyyə təşkilatları ilə bağlı əhəmiyyətli risklər haqqında məlumat idarə Heyetine təqdim olunur və təhlil edilir. Rəhbərlik vaxtı keçmiş kredit qalıqlarına nəzarət edir.

Kredit riskinin təsnifikasi sistemi. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi və kredit riskinin səviyyəsinə görə maliyyə alətlərinin təsnifləşdirilməsi məqsədile Bank iki yanaşmadan: Bank tərəfindən hazırlanın daxili reyting sistemi (IRB) və beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən müəyyənləşdirilən xarici kredit reytingi sistemindən istifadə edir. Daxili və xarici kredit reytingləri və defolt ehtimalları üzrə müəyyən edilmiş intervallar aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Vahid şkala üzrə ödəmə qabiliyyəti dərəceləri	Müvafiq daxili reytinglər	Kənar beynəlxalq reyting agentliklərinin müvafiq reytingləri	Defolt ehtimalı üzrə müvafiq interval
Ən yüksək dərəcə	Reytingi AAA-dan A-dək	Reytingi AAA-dan A-dək	0,01% - 0,2%
Yüksək dərəcə	Reytingi BBB+dan B+dək	Reytingi BBB+dan B+dək	0,21% - 3%
Orta dərəcə	Reytingi B, B-	Reytingi B, B-	3,1% - 10%
Xüsusi monitoring tələb edir	Reytingi CCC+ dən CC- dək	Reytingi CCC+ dən CC- dək	10,1% - 99,9%
Defolt	Reytingi C, D-I, D-II	Reytingi C, D-I, D-II	100%

Vahid şkala üzrə kredit riskinin hər bir səviyyəsi üçün müəyyən ödəmə qabiliyyəti dərəceləri təyin olunur:

Ən yüksək dərəcə – aşağı kredit riski olan yüksək keyfiyyətli aktivlər;

Yüksək dərəcə – orta kredit riski olan kifayət qədər keyfiyyətli aktivlər;

Orta dərəcə – qənaətbəxş kredit riski olan orta keyfiyyətli aktivlər;

Xüsusi monitoring tələb edir – daha ətraflı monitoring və bərpaedici idarəetmə tələb edən kreditləşdirmə mexanizmləri; və

Defolt – defolt hadisəsi baş vermiş kreditləşdirmə mexanizmləri.

Borcalanın aparıcı beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən kredit reytingi olmadığı halda, Bank tərəfindən Blumberq Peşəkar Xidmətlərinin Blumberq Defolt Risk (DRSK) funksiyasından istifadə etməklə kredit reytingi təyin edilir və bu reytinglər rəhbərlik tərəfindən qiymətləndirilir. Müvafiq kredit reytingi borcalanın maliyyə əmsalları - birinci dərəcəli kapital əmsali, vaxtı keçmiş kreditlərin aktivlərə nisbəti əmsali, kapitalın maddi aktivlərə nisbəti əmsali və aktivlər üzrə mənfeətlilik əmsali əsasında hesablanır. Bank hər bir hesabat tarixinde borcalanların müqavilə üzrə nağd pul axınları ilə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirmək qabiliyyətinə uzunmüddətli perspektivdə təsir göstərə bilən iqtisadi və biznes şəraitindəki mənfi dəyişiklikləri qiymətləndirir. Ehtiyac yarandıqda, Blumberq sistemində mövcud olan defolt ehtimallarına müvafiq düzəlişlər edilir.

Mərkəzi Bank kommersiya banklarına verilmiş kreditlər üzrə kredit riskinin qiymətləndirilməsi üçün IRB sistemini tətbiq edir. IRB sistemində istifadə olunan metod müntəzəm olaraq Bazar əməliyyatları departamenti tərəfindən nəzərdən keçirilir, ehtimallar və zərərlər arasındaki fərqlər faktiki defolt məlumatları əsasında təhlil edilir və lazımlı olduqda yenilənir.

Kontragentlərə xarici reytinglər "Standard & Poor's", "Moody's" və "Fitch" kimi beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən təyin edilir. Xarici reytinglər və bu reytinglərin faktiki dəyişməsini eks etdirən miqrasiya matrisi əsasında hesablanmış defolt ehtimalları aşağıdakı maliyyə alətlərinə tətbiq edilir: qeyri-rezident banklardakı müddətli depozitlərə, sonradan amortizasiya olunmuş dəyerlərə qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinə və ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızlara.

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi. Gözlənilən kredit zərərləri gələcək pul axınlarının ehtimal ilə ölçülmüş cari dəyərinin qiymətləndirilməsidir. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi Bank tərefindən istifadə olunan dörd parametr əsasında həyata keçirilir: defolt ehtimalı ("PD"), defolta məruz qalan dəyər ("EAD"), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbleğ ("LGD") və diskont dərəcəsi ("DR").

Defolta məruz qalan dəyər (EAD) - defolt baş verəcəyi təqdirdə borcalanın ödəməli olduğu məbleğləri (əsas məbleğ və ödəniləcək faizləri) eks etdirir. Kreditlə bağlı öhdəliklər üzrə defolta məruz qalan dəyər (EAD) kreditə konvertasiya əmsalından istifadə etməklə qiymətləndirilir. Kreditə konvertasiya əmsali müəyyən müddət ərzində müqavilə üzrə öhdəlik məbləğinin balans öhdəliyinə əvərilməsi ehtimalını eks etdirən göstəricidir.

Defolt ehtimalı (PD) – müəyyən müddət ərzində defoltun baş verme ehtimalının qiymətləndirilməsidir.

Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbleğ (LGD) – defolt baş verdiyi zaman yaranan zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə üzrə ödənilməli gələcək pul axınları ilə borcalanın, həmçinin təminatın satışından əldə etməsi gözlənilən pul axınları arasındaki fərqə əsaslanır. Adətən bu göstərici - defolta məruz qalan dəyərin (EAD) faiz nisbəti kimi ifadə edilir.

Gözlənilən zərərlər hesabat dövrünün sonuna cari dəyəre diskontlaşdırılır. Gözlənilən kredit zərərlərinin (ECL) hesablanması üçün istifadə edilən diskont dərəcəsi ilkin effektiv faiz dərəcəsi və ya onun texmini dəyəridir.

Gözlənilən kredit zərərləri maliyyə aletinin bitmə tarixinədək qalan müddəti üzrə modeləşdirilir. Maliyyə aletinin bitmə tarixinədək qalan müddəti ərzində gözlənilən hər hansı qabaqcadan ödənişlər nəzərə alınmaqla müəyyənləşdirilir. "Bitmə tarixinədək qalan müddəti üzrə gözlənilən kredit zərərləri" modelində maliyyə aletinin qalan müddəti ərzində bütün mümkün defolt hadisələrinin baş verməsi nəticəsində yaranan zərərlər qiymətləndirilir. "12 aylıq gözlənilən kredit zərərləri" modeli hesabat dövründən sonra 12 ay ərzində və ya bitmə tarixinə bir ildən az qalmış maliyyə aletinin qalan müddəti ərzində hesablanır və bitmə tarixinədək qalan müddəti üzrə gözlənilən kredit zərərlərinin bir hissəsini təşkil edir.

Bitmə tarixinədək qalan müddəti üzrə gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması zamanı makroiqtisadi proqnozlardan istifadə olunur. Bankın eksər maliyyə aletlərinin 1-ci Mərhələyə aid olması və digər aletlər üzrə müddətin 12 aydan az olması nəzərə alınaraq bütün maliyyə aktivləri üzrə yalnız 12 aylıq gözlənilən kredit zərərləri hesablaşdırıldığından uzunmüddətli makroiqtisadi inkişaf proqnozları risk göstəricilərinin müəyyənləşdirilməsində əhəmiyyətli rol oynamır və bu səbəbdən proqnoz düzəlişləri aparılmır.

Aşağıdakı şərtlərdən biri və ya bir neçəsinin baş verdiyi təqdirdə Bank maliyyə aletləri üzrə *kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını* hesab edir:

- müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş borc ödənişleri üzrə gecikmə 30 gündən çox olduqda;
- ilkin tanınma vaxtından etibarən aparıcı beynəlxalq kredit reytinqi agentlikləri tərefindən maliyyə aletlərinin uzunmüddətli kredit reytinqi 5 pillə endirildikdə;
- dərc edilmiş ən son audit hesabatlarına əsaslanaraq müəyyən edilmiş bank prudensial normativləri əhəmiyyətli dərəcədə pozulduqda;
- borcalan tərefindən fors-major və digər hadisələrlə bağlı fealiyyətin dayandırılması, habelə əhəmiyyətli məbləğdə dəymmiş maddi ziyan barədə məlumat olduqda;
- borcalanın yüksək müflis olma ehtimalı olduqda, yaxud maliyyə vəziyyətini çətinləşdirə bileyək məhkəmə işlərinə celb edildikdə;
- borcalanın əməliyyat fealiyyəti nəticələrində faktiki və ya gözlənilən əhəmiyyətli dəyişiklik olduqda;
- maliyyə əmsallarının təhliline əsasen borcalanın vəziyyətinin əvvəlki illərlə müqayisədə əhəmiyyətli pisləşməsi müəyyən edildikdə.

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Aşağıdakı şərtlərdən biri və ya bir neçəsinin baş verdiyi təqdirdə Bank maliyyə alətinin defolt vəziyyətinə düşdüğünü hesab edir ki, bu da dəyərsizləşmiş aktivlər anlayışı ilə tam uyğundur:

- maliyyə aktivi aparıcı beynəlxalq reytinq agentlikləri tərəfindən D (C) kredit reytinqinə endirildikdə;
- borcalanın bank fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün lisenziyası geri çağırıldıqda;
- borc üzrə əsas məbləğ və ya faiz ödənişi 360 gündən artıq müddətə gecikdirildikdə;
- borcalanın audit hesabatında yaxın gelecekde defolt etməsi gözlənilən kommersiya bankının "fasiləsiz fəaliyyəti ilə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənlik" məsəlesi eks olunduqda;
- borcalan bankın vəziyyətinin əhəmiyyətli pisleşməsinə görə (son dərc edilmiş audit hesabatında eks olmuş maliyyə əmsallarının təhlili əsasında) kreditlərinin restrukturizasiyasını apardıqda.

Məlumatların açıqlanması məqsədile Bank defolt anlayışını dəyərsizləşmiş aktivlər anlayışına tam uyğunlaşdırılmışdır. Yuxarıda qeyd edilən defolt anlayışı Bankın bütün maliyyə aktivlərinə tətbiq edilir.

Maliyyə aləti ardıcıl olaraq altı ay ərzində defolt meyarlarından birinə uyğun olmadıqda, həmin alət artıq defolt hesab edilmir (məsələn, vaxtı keçmiş öhdəliklər icra edildikdə). Bu altı aylıq dövr, gecikmənin aradan qaldırılmasıdan sonrakı dövrde maliyyə alətinin defolt vəziyyətinə yenidən düşməsi ehtimalı əsasında aparılan təhlil nəticəsində müəyyən edilmişdir.

Hazırkı maliyyə hesabatlarında tanınmış ECL (gözlənilən kredit zərərləri) səviyyəsi ilkin tanınmadan sonra borcalanın kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsindən asılıdır. Bu yanaşma ECL-in (gözlənilən kredit zərərlərinin) qiymətləndirilməsi üçün üç mərhələli modelə əsaslanır. 1-ci Mərhələ - ilkin tanınma zamanı dəyərsizləşməmiş və həmin vaxtdan kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmamış maliyyə aktivləri üzrə 12 aylıq ECL (gözlənilən kredit zərərləri) əsasında dəyərsizləşmə ehtiyati tanınır. İlkin tanınma vaxtından etibaren kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmış, lakin hələ dəyərsizləşmiş maliyyə aləti 2-ci Mərhələyə köçürürlər və dəyərsizləşmə ehtiyati bitmə tarixinədək qalan müddət üzrə gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Aktivin 3-cü Mərhələyə köçürülməsi nəticəsində Bank faiz gelirini ümumi balans dəyəri əsasında tanımağı dayandırır və faiz gelirini hesablayarkən gözlənilən kredit zərərləri çıxılmaqla, balans dəyərinə aktivin effektiv faiz dərəcəsini tətbiq edir.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması meyarı artıq yerinə yetirilmədikdə, maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə geri köçürürlür. Əger maliyyə aktivi kredit riskinin əhəmiyyətli artması nəticəsində 2-ci Mərhələyə köçürülmüşdürse, Bank həmin kredit riskinin aktuallığını saxlanması və ya dəyişməsindən əmin olmaq üçün ona nəzarət edir.

Gözlənilən kredit zərərlərinin (ECL) qiymətləndirilməsi üçün Bank iki yanaşma tətbiq edir: (i) fərdi qaydada qiymətləndirme; (ii) xarici reytinqlər əsasında qiymətləndirme. Bank banklara verilmiş kreditlər və milli valyutada olan borc qiymətli kağızları üçün qiymətləndirməni fərdi qaydada, qeyri-rezident banklardakı müddətli depozitlər və xarici valyutada olan borc qiymətli kağızları üçün qiymətləndirməni isə xarici reytinqlər əsasında aparır.

Ümumiyyətlə, gözlənilən kredit zərərləri (ECL) hər bir fərdi maliyyə aktivinin bitmə tarixinədək qalan müddəti ərzində hər bir növbəti il üçün kredit riski parametrlərini proqnozlaşdırmaqla müəyyən edilir.

Kredit riski parametrlərinin əsas hesablanması prinsipləri. Defolta məruz qalan dəyər (EAD) gözlənilən ödəniş qrafikinə, o cümlədən əsas məbləğ və faiz ödənişlərinə əsasən müəyyən edilir. Amortizasiya olunan maliyyə alətləri və birləşəlik kreditlər üçün defolta məruz qalan dəyər (EAD) borcalan tərəfindən 12 ay müddətinə və ya bitmə tarixinədək qalan müddət üzrə ödənişlər əsasında müəyyən edilir. Bu zaman, borcalan tərəfindən gözlənilən artıq ödəme də nəzərə alınır. Hesablamaya, həmçinin vaxtından əvvəl ödəniş və ya yenidən maliyyələşdirmə ehtimalları daxildir.

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bankın maliyyə aktivlerinin 1-ci Mərhələyə aid olması və ya həmin maliyyə aktivinin müddəti 12 aydan aşağı olarsa, Bank həmin maliyyə alətləri üzrə yalnız 12 aylıq gözlənilən kredit zərərləri hesablaşır. Bu zaman gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması üçün 12 aylıq defolt ehtimalından istifadə olunur. 12 aylıq defolt ehtimalının qiymətləndirilməsi əvvəlki dövrlər üzrə defolt haqqında mövcud olan en son məlumatlara əsaslanır.

Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilen məbləğ (LGD) kontragentin növündən, iddianın növündən və prioritetindən, eləcə də girovun və ya digər kredit təminatının mövcudluğundan asılıdır. 12 aylıq və bitmə tarixinədək qalan müddət üzrə defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilen məbləğ (LGD) defolt hadisəsinin baş vermesindən sonra gözlənilen bərpaya təsir edən amillər əsasında müəyyən edilir. Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğin (LGD) qiymətləndirilməsi manatda mövcud olan maliyyə aktivləri üçün aşağıdakı yanaşma üzrə aparıla bilər:

- Manatla ifadə olunan dövlət zəmanət ilə təmin edilən qiymətli kağızlar üçün defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD) "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı" haqqında Qanunun 14.1-ci maddəsinə uyğun olaraq Mərkəzi Bankın müflis elan edilə bilməməsi və Bankın kapitalında yaranmış çatışmaqlığın dövlətin buraxdığı qiymətli kağızlar hesabına ödənilməsini nəzərə alınmaqla, sıfır hesablanmışdır.
- Banklara verilmiş kreditlər üçün defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD) 2010-cu ildən lisenziyası leğv edilmiş banklara verilmiş kreditlər üzrə qoyulmuş girovların qaytarılmasından daxil olan pul axınlarına əsasən hesablanmışdır.

Xarici reytinglər əsasında qiymətləndirmə prinsipləri. Bəzi maliyyə alətləri üzrə beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən dərc edilmiş kredit reytingləri mövcuddur ki, bu da defolt ehtimalı (PD) və defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD) kimi kredit riski parametrlərini qiymətləndirmək üçün istifadə olunur. Bu yanaşma xarici valyutada olan borc qiymətli kağızlarına və qısamüddətli depozitlərə tətbiq edilir.

Bank maliyyə aktivləri üzrə ehtimallar və faktiki zərərlər arasındaki fərqlərin azaldılması üçün öz metodologiya və fərziyyələrini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin və ya gelecek pul vəsaitlərinin hərəketlərinin bazar qiymətlərində baş verən dəyişikliklər səbəbindən tərəddüd etməsi ilə bağlı yaranan riskdir. Bazar riski valyuta, faiz dərəcəsi və sair qiymət risklərindən ibarətdir. Bazar riski bazarın xüsusi və ümumi dəyişkenliyi, eləcə də bazar qiymətlərinin və xarici valyuta məzənnələrinin dəyişkənlilik səviyyəsinə məruz qalan sabit gəlirlili maliyyə alətlərinin açıq mövqeləri üzrə yaranır.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə alətləri ilə bağlı gelecek pul vəsaitləri axınının ədalətli dəyərinin bazar faiz dərəcələrində baş verən dəyişikliklərdən asılı olan riskdir. Bank, bazar faiz dərəcələrinin səviyyələrində dəyişikliklərin onun maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəketinin təsirinə məruz qalır. Belə dəyişkənlilik faiz marjasının səviyyəsini artırıra və ya azalda bilər və gözlənilmeyən faiz dərəcələrinin dəyişiklikləri ilə bağlı zərərin yaranmasına getirib çıxara bilər. Faiz dərəcəsi riskinin idarə edilməsində əsas məqsəd investisiya qaydalarına uyğun olaraq qəbul edilə bilən risk limitlərinə riayət etmək şərtidə, investisiya üzrə sabit gəlirliliyin təmin edilməsindən ibarətdir.

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Faiz dərəcələrinin yenidən müəyyən edilməsinin müddətlər üzrə təhlili

Faiz dərəcəsi riski əsasən faiz dərəcəsi fərqlərinə nəzarət etməklə tənzimlənir. 31 dekabr 2018-ci il tarixinə əsas maliyyə alətləri üzrə faiz dərəcəsi fərqliinin mövqeyi aşağıdakı kimiidir:

	3 aydan az Min Azərbaycan manatı ilə	3-6 ay	6-12 ay	1 ildən çox	Faizsiz	Balans dəyəri
31 dekabr 2018-ci il						
AKTİVLƏR						
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri						
	4,365,536	-	-	-	529,049	4,894,585
BVF ilə hesablaşmalar	361,778	-	-	-	-	361,778
Borc qiymətli kağızları:						
-Amortizasiya olunmuş dəyərlərə qiymətləndirilən qiymətli kağızlar	234	12,984	-	9,508,896	-	9,522,114
- Ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlire aid olunan qiymətli kağızlar	5,218,786	-	75,287	612,148	-	5,906,221
- ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfiət və ya zərərə aid olunan qiymətli kağızlar	909,563	-	-	-	-	909,563
Banklara verilmiş kreditlər	56,091	182,340	22,183	50,253	-	310,867
Törəmə maliyyə alətləri	-	-	-	-	421	421
Sair maliyyə aktivləri	3,093	7	61	650	-	3,811
Cəmi maliyyə aktivləri	10,915,081	195,331	97,531	10,171,947	529,470	21,909,360
ÖHDƏLİKLƏR						
Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr	-	-	-	-	8,364,129	8,364,129
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	1,617,684	-	-	-	-	1,617,684
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	378,509	-	3,000,000	-	-	3,378,509
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,832,777	-	-	-	-	2,832,777
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	35,758	-	-	-	-	35,758
Törəmə maliyyə alətləri	-	-	-	-	344	344
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	1,005,552	-	-	-	-	1,005,552
BVF ilə eməliyyatlar üzrə öhdəliklər	364,503	-	-	-	-	364,503
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	2,273	-	-	-	-	2,273
Sair maliyyə öhdəlikləri	6,774	-	-	-	-	6,774
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	6,243,830	-	3,000,000	-	8,364,473	17,608,303

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Faiz dərəcəsi riski əsasən faiz dərəcəsi fərqlərinə nəzarət etməklə tənzimlənir. 31 dekabr 2017-ci il tarixinə əsas maliyyə alətləri üzrə faiz dərəcəsi fərqinin mövqeyi aşağıdakı kimiidir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	3 aydan az	3-6 ay	6-12 ay	1 ildən çox	Faizsiz	Balans dəyəri
31 dekabr 2017-ci il						
AKTİVLƏR						
Pul vesaitləri və onların ekvivalentləri						
ekvivalentləri	4,905,813	-	-	-	483,813	5,389,626
BVF ilə hesablaşmalar	370,827	-	-	-	-	370,827
Ticarət qiymətli kağızları	6,250,456	-	-	-	-	6,250,456
İnvestisiya qiymətli kağızları						
- Kreditlər və debitor borcları	236	12,984	-	9,521,880	-	9,535,100
- Satış üçün nezərdə tutulan qiymətli kağızlar	-	-	20,191	507,954	-	528,145
Banklara verilmiş kreditlər	28,654	42,544	208,238	121,433	-	400,869
Törəmə maliyyə alətləri	-	-	-	-	123	123
Sair maliyyə aktivləri	7,273	10	60	716	-	8,059
Cəmi maliyyə aktivləri	11,563,259	55,538	228,489	10,151,983	483,936	22,483,205
ÖHDƏLİKLƏR						
Dövriyədə olan əskinaslar və sikkələr	-	-	-	-	8,140,238	8,140,238
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	1,530,229	-	-	-	-	1,530,229
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	1,086,980	-	3,302,846	-	-	4,389,826
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,070,918	-	-	-	-	2,070,918
Diger təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	36,576	-	-	-	-	36,576
Törəmə maliyyə alətləri	-	-	-	-	1,012	1,012
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	920,768	-	-	-	-	920,768
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	373,299	-	-	-	-	373,299
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	4,693	-	-	-	-	4,693
Sair maliyyə öhdəlikləri	653,531	-	-	-	-	653,531
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	6,676,994	-	3,302,846	-	8,141,250	18,121,090

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Faiz dərəcəsi həssaslığının təhlili

Faiz dərəcəsi riskinin idarə olunması maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin həssaslığının monitorinqi ilə tamamlanır. Bütün gəlir əyrisi üzrə 100 baza bendi (bb) simmetrik enmə və ya qalxmanın sadələşdirilmiş proqnoz variantı əsasında faiz dərəcələrində dəyişikliklərə xalis mənfeət və ya zərerin və kapitalın 31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixlərinə faiz hesablanan aktiv və öhdəliklərin vəziyyətinin həssaslıq təhlili aşağıdakı kimidir:

	31 dekabr 2018		31 dekabr 2017	
	Mənfeət və ya zərər hesabatına təsiri	Birbaşa olaraq kapitala təsiri	Mənfeət və ya zərər hesabatına təsiri	Birbaşa olaraq kapitala təsiri
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
100 bb paralel enmə	17,376	113,886	32,565	39,624
100 bb paralel qalxma	(17,376)	(113,886)	(32,565)	(39,624)

Aşağıdakı cədveldə 31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixlərinə faiz hesablanan aktivlər və öhdəliklər üzrə effektiv orta faiz dərəcələri verilmişdir. Bu faiz dərəcələri həmin aktiv və öhdəliklərdən ödəniş tarixinə qədər əldə olunan gəlirlərin təqribi qiymətidir.

	31/12/2018				31/12/2017			
	Effektiv orta faiz dərəcəsi, %			Digər valyutalar	Effektiv orta faiz dərəcəsi, %			Digər valyutalar
	AZN	USD	EUR		AZN	USD	EUR	
Faiz hesablanan aktivlər								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	2.61	(0.40)	-	-	1.74	(0.36)	-
Ticarət qiymətli kağızları [yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]	-	-	-	-	-	1.32	0.75	1.35
İnvestisiya qiymətli kağızları [yalnız müqayisəli məlumatlar üçün]	-	-	-	0.30	-	-	-	-
Borc qiymətli kağızları								
-Amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən qiymətli kağızlar [yalnız cari dövr üçün]	0.15	-	-	-	-	-	-	-
-Ədaletli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızlar [yalnız cari dövr üçün]	3.02	1.35	0.51	0.64	-	-	-	-
- Ədaletli dəyərinin dəyişməsi mənfeət və ya zərərə aid olunan qiymətli kağızlar [yalnız cari dövr üçün]	-	0.31	-	-	-	-	-	-
Banklara verilmiş kreditlər	5.03	-	-	-	3.57	-	-	-
Sair maliyyə aktivləri	6.54	-	-	-	6.94	-	-	-
Faiz hesablanan öhdəliklər								
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	5.41	-	-	-	7.14	-	-	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	8.35	-	-	-	12.51	-	-	-

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Valyuta riski

Valyuta riski xarici valyuta məzənnəsinin dəyişməsi nəticəsində maliyyə aktivinin baza valyutasında dəyerinin dəyişməsi riskidir. Bankın aktivlərinin dəyeri aktivlərin valyuta strukturundan asılı olaraq əsas xarici valyutaların məzənnələrinin dəyişməsi riskinə məruz qalır.

Bankın valyuta aktivləri əsasən ABŞ dolları, avro və funt sterlinq ilə saxlanılır. Valyuta aktivlərinin valyuta kompozisiyası Bankın İdarə Heyətinin 28 dekabr 2017-ci il tarixli qərarı ilə təsdiqlənmiş "Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının valyuta ehtiyatlarının idarə edilməsinin illik əməliyyat investisiya programı" ilə müəyyən olunmuşdur. Bu sənəd Bazar əməliyyatları departamenti tərefindən Bankın valyuta riskinin idarə edilməsində əsas kimi istifadə edilir.

Valyuta riski valyuta səbətinin diversifikasiyası və aşağıdakı parametrlərin müəyyən edilməsi ilə idarə olunur:

- idarə olunan valyutalar;
- idarə olunan hər bir valyutanın cəmi valyuta aktivlərinin tərkibində maksimal payı (baza valyutası üçün minimal məbləğ).

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin xarici valyuta üzrə strukturu təqdim olunur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	ABŞ dolları	Avro	Diger valyutalar	Cəmi
AKTİVLƏR				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	4,675,317	176,573	42,695	4,894,585
BVF ilə hesablaşmalar	-	-	361,778	361,778
Borc qiymətli kağızları	5,467,611	453,397	207,341	6,128,349
Törəmə maliyyə alətləri	421	-	-	421
Sair maliyyə aktivləri	2,865	-	-	2,865
Cəmi aktivlər	10,146,214	629,970	611,814	11,387,998
ÖHDƏLİKLƏR				
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	435,941	27,980	11,264	475,185
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	1,181,449	125,137	11,717	1,318,303
Diger təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	17,278	-	-	17,278
Törəmə maliyyə alətləri	344	-	-	344
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	-	-	362,025	362,025
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	2,002	-	-	2,002
Sair maliyyə öhdəlikləri	6,533	10	-	6,543
Cəmi öhdəliklər	1,643,547	153,127	385,006	2,181,680
Xalis tanınmış mövqə	8,502,667	476,843	226,808	9,206,318
Törəmə maliyyə əməliyyatlarının nəticəsi	231,996	(172,271)	(59,725)	-
Xalis mövqə	8,734,663	304,572	167,083	9,206,318

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2017-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin xarici valyuta risklərinin strukturunu təqdim olunur:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	ABŞ dolları	Avro	Diger valyutalar	Cəmi
AKTİVLƏR				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	4,654,191	702,937	32,498	5,389,626
BVF ile hesablaşmalar	-	-	370,827	370,827
Ticarət qiymətli kağızları	5,709,038	310,269	231,149	6,250,456
Törəmə maliyyə aletləri	123	-	-	123
İnvestisiya qiymətli kağızları	-	-	-	-
Banklara verilmiş kreditlər	-	-	-	-
Sair maliyyə aktivləri	7,101	-	-	7,101
Cəmi aktivlər	10,370,453	1,013,206	634,474	12,018,133
ÖHDƏLİKLƏR				
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	519,081	48,441	23,879	591,401
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	1,295,335	399,865	4,949	1,700,149
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	4,180	-	-	4,180
Törəmə maliyyə aletləri	1,012	-	-	1,012
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	-	-	370,933	370,933
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	2,811	-	-	2,811
Sair maliyyə öhdəlikləri	652,890	23	-	652,913
Cəmi öhdəliklər	2,475,309	448,329	399,761	3,323,399
Xalis tanınmış mövqe	7,895,144	564,877	234,713	8,694,734
Törəmə maliyyə əməliyyatlarının nəticəsi	138,853	(90,870)	(47,983)	-
Xalis mövqe	8,033,997	474,007	186,730	8,694,734

Aşağıdakı cədvəldə göstərildiyi kimi, 31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixlərine AZN-in qeyd olunmuş valyutalara qarşı dəyərsizləşməsi kapitalı, mənfəeti və ya zərəri aşağıda göstərilən məbləğlər həcmində artırı (azalda) bilərdi. Təqdim edilən təhlil Bankın hesabat dövrünün sonunda mümkün olduqları ehtimal edilmiş xarici valyuta məzənnələrinin dəyişikliklərinə əsaslanır. Təhlildə bütün digər parametrlərin, xüsusile də faiz dərəcələrinin dəyişməz qalması fərziyye edilir.

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	31/12/2018	31/12/2017
ABŞ dollar dəyərinin AZN-ə qarşı 10% yüksəlməsi (2017: 10%)	873,466	803,400
Avro dəyərinin AZN-ə qarşı 10% yüksəlməsi (2017: 10%)	30,457	47,401

Azərbaycan manatının qeyd edilən valyutalara qarşı 31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixlərinə möhkəmlənməsinin bütün digər parametrlər eyni saxlanılmaq şərti, həmin valyutalara eyni həcmli, lakin eks istiqamətli təsiri ola bilər.

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Likvidlik riski

Likvidlik riski adı və ya fövqeladə şəraitdə ödəniş tarixi çatanda Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bank tərəfindən likvidlik riskinin idarə olunması hər bir şəraitdə Bankın öhdəliklərini ödəmək üçün likvidliyin lazımı səviyyədə saxlanılmasına əsaslanır.

Pul siyasetinin həyata keçirilməsi məqsədile Bank valyuta aktivlərindən likvid əməliyyat transifikasiyalasdırır. Likvidlik riskinin idarə edilməsi həmçinin likvid aktivlərin müəyyən edilməsi və investisiya müddətində valyuta aktivlərinin minimal likvidlik limitlərinin müəyyən edilməsindən ibarətdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə öhdəliklərin müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə görə bölgüsü aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir. Cədvəldə göstərilən öhdəlik məbleğleri müqavilədə nəzərdə tutulan diskont edilməmiş pul axınlarını eks etdirir. Valyuta ödənişləri hesabat dövrünün sonuna mövcud olan spot məzənnə ilə çevrilir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə alətlərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>Tələb edilənədək və 1 aydan az</i>	<i>1-6 ay</i>	<i>6-12 ay</i>	<i>1-5 il</i>	<i>5 ildən çox</i>	<i>Ödəniş müddəti olmayan</i>	<i>Cəmi</i>
ÖHDƏLİKLƏR							
Dövriyyədə olan əskinaslar ve sikkeler	-	-	-	-	-	8,364,129	8,364,129
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	379,116	-	3,148,750	-	-	-	3,527,866
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	1,617,684	-	-	-	-	-	1,617,684
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,832,777	-	-	-	-	-	2,832,777
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	35,758	-	-	-	-	-	35,758
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	1,008,268	-	-	-	-	-	1,008,268
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	-	-	-	-	-	364,503	364,503
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	2,273	-	-	-	-	-	2,273
Ümumi məbleği ödənilməli olan töremlə alətlər							
- Daxil olan məbləğ	(29,898)	-	-	-	-	-	(29,898)
- Ödenilən məbləğ	30,242	-	-	-	-	-	30,242
Sair maliyyə öhdəlikləri	6,774	-	-	-	-	-	6,774
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər							
	5,882,994	-	3,148,750	-	-	8,728,632	17,760,376

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

31 dekabr 2017-ci il tarixinə maliyyə alətlərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay	6-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Ödəniş müddəti olmayan	Cəmi
ÖHDƏLİKLƏR							
Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr	-	-	-	-	-	8,140,238	8,140,238
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	1,090,624	-	3,465,067	-	-	-	4,555,691
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	1,530,229	-	-	-	-	-	1,530,229
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,070,918	-	-	-	-	-	2,070,918
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	36,576	-	-	-	-	-	36,576
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	925,610	-	-	-	-	-	925,610
BVF ilə eməliyyatlar üzrə öhdəliklər	-	-	-	-	-	373,299	373,299
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	4,693	-	-	-	-	-	4,693
Ümumi məbləği ödənilməli olan tərəmə alətlər							
- Daxil olan məbləğ	(156,164)	-	-	-	-	-	(156,164)
- Ödənilən məbləğ	157,176	-	-	-	-	-	157,176
Sair maliyyə öhdəlikləri	653,531	-	-	-	-	-	653,531
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər	6,313,193	-	3,465,067	-	-	8,513,537	18,291,797

32 Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Aşağıdakı cədvəl maliyyə öhdəlikləri ilə bağlı pulun istifadəsi zəruriyi yarandığı təqdirdə asanlıqla satılı bilən aktivlər istisna olmaqla, müqavilə üzrə ödəniş müddətlerinə əsasən balans dəyərində eks etdirilən qeyri-törəmə maliyyə aktivlərinin ödəniş müddətləri üzrə təhliliini eks etdirir. Belə maliyyə aktivləri gözənilən satış tarixi əsasında ödəniş müddəti üzrə təhlili daxil edilmişdir. Dəyərsizmiş kreditlər isə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla və gözənilən pul axınlarına əsasən balans dəyərində göstərilir.

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan məbləğlərin gözənilən ödəniş müddətləri üzrə təhliliini eks etdirir:

	Tələb olunanadək və 1 aydan az	1-3 ay	3-12 ay	1-5 il	5 ilən çox	Ödəniş müddəti olmayan	Vaxtı keçmiş	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>								
AKTİVLER								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	4,894,585	-	-	-	-	-	-	4,894,585
BVF ilə hesablaşmalar	-	-	-	-	-	-	-	361,778
Borc qiyəmlili kağızları	6,128,349	234	88,271	1,204,653	8,916,391	-	-	16,337,898
Törəmə maliyyə alətləri	421	-	-	-	-	-	-	421
Banklara verilmiş kreditlər	7,028	36,078	204,523	50,253	-	-	-	310,867
Sair maliyyə aktivləri	3,091	2	68	97	553	-	-	3,811
Cəmi maliyyə aktivləri	11,033,474	36,314	292,862	1,255,003	8,916,944	361,778	12,985	21,909,360
ÖHDƏLİKLƏR								
Dövriyyədə olan eskinaslar və sıkkələr	-	-	-	-	-	-	-	8,364,129
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	1,617,684	-	-	-	-	-	-	1,617,684
Rezident bankların qisamüddəti depozitləri	378,509	-	3,000,000	-	-	-	-	3,378,509
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,832,777	-	-	-	-	-	-	2,832,777
Diger təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	35,758	-	-	-	-	-	-	35,758
Törəmə maliyyə alətləri	344	-	-	-	-	-	-	344
Buraxılmış borc qiyəmtli kağızlar	1,005,552	-	-	-	-	-	-	1,005,552
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	-	-	-	-	-	-	-	364,503
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	2,273	-	-	-	-	-	-	2,273
Sair maliyyə öhdəlikləri	6,774	-	-	-	-	-	-	6,774
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	5,879,671	-	3,000,000	-	8,728,632	-	17,608,303	
Xalis mövqə	5,153,803	36,314	(2,707,138)	1,255,003	8,916,944	(8,366,854)	12,985	4,301,057

Milli valyutada olan lıquidlik riski AMB tərifindən daima qiymətləndirilir və nəzarətdə saxlanılır.

32 Risklərin idarə edilməsi (davamlı)

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2017-ci il tarixinə maliyyə veziyəti haqqında hesabatda tanınan məbləğlərin gözənlənilen ödəniş müddətləri üzrə təhlilini eks etdirir:

Min Azərbaycan manatı ilə	Tələb olunanadək və 1 aydan az	1-3 ay	3-12 ay	1-5 il	5 ilden çox	Cəmi	Vaxtı keçmiş
							Ödəniş müddəti olmayan
AKTİVLƏR							
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	5,389,626	-	-	-	-	-	5,389,626
BVF ilə hesablaşmalar	-	-	-	-	-	-	370,827
Ticarət qiyməti kağızları	6,250,456	-	-	-	-	-	6,250,456
Törəmə maliyyə alətləri	123	-	-	-	-	-	123
İnvestisiya qiyməti kağızları	-	236	33,175	854,061	9,175,773	-	10,063,245
Banklara verilmiş kreditlər	4,095	3,252	250,782	121,432	-	-	400,869
Sair maliyyə aktivləri	7,270	3	70	72	644	-	8,059
Cəmi maliyyə aktivləri	11,651,570	3,491	284,027	975,565	9,176,417	370,827	22,483,205
ÖHDƏLİKLƏR							
Dövriyədə olan əskinastlar və sikkələr	-	-	-	-	-	8,140,238	-
Hökumət idarəələri qarşısında öhdəliklər	1,530,229	-	-	-	-	-	1,530,229
Rezidənzi bankların qisamüddəli depozitləri	1,086,980	-	3,302,846	-	-	-	4,389,826
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,070,918	-	-	-	-	-	2,070,918
Diger təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	36,576	-	-	-	-	-	36,576
Törəmə maliyyə alətləri	1,012	-	-	-	-	-	1,012
Buraxılmış borc qiyməti kağızlar	920,768	-	-	-	-	-	920,768
BVF ilə emalıyyatlar üzrə öhdəliklər	-	-	-	-	-	-	373,299
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	4,693	-	-	-	-	-	4,693
Sair maliyyə öhdəlikləri	653,531	-	-	-	-	-	653,531
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	6,304,707	-	3,302,846	-	-	8,513,537	-
Xalis mövqə	5,346,863	3,491	(3,018,819)	975,565	9,176,417	(8,142,710)	21,308
							4,362,115

33 Kapitalın idarə olunması

Bankın kapitalı onun bütün öhdəlikləri çıxıldıqdan sonra aktivlərinin qalan hissəsidir.

Kapitalın idarə olunmasında məqsəd, Bankın iqtisadi müstəqilliyinin və fealiyyət göstərmək qabiliyyətinin təmin edilməsi üçün kapitalın müvafiq səviyyədə saxlanılmasıından ibarətdir. Bank idarə olunan məcmu kapitalın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilən kapital olduğunu hesab edir.

"Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı" haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununda ("Qanun") nəzərdə tutulan nizamnamə fondu və minimal kapital ehtiyatları istisna olmaqla, mərkəzi bank kimi Bank üçün kənar qurumların tələbləri mövcud deyil.

Qeyd 25-də əks olunduğu kimi, 31 dekabr 2018-ci il tarixinə Bankın nizamnamə fondu 500,000 min AZN (31 dekabr 2017: 500,000 min AZN) olmuşdur.

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il üzrə Bankın ümumi zərəri 60,316 min AZN (2017: 3,513,453 min AZN menfəet) təşkil etmişdir. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununun 12-ci maddəsinə uyğun olaraq Mərkəzi Bankın kapital ehtiyatları formalasdırıldıqdan və illik maliyyə hesabatı auditor rəyi ilə təsdiqləndikden sonra reallaşdırılmış mənfəətin sərbəst qalığı dövlət bütçesinə (o cümlədən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müraciətine əsasən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı ilə razılışdırımaqla dövlət zəmanəti üzrə borc öhdəliklərinin yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün "Bütçə sistemi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq olaraq yaradılan məqsədli bütçə fonduna) köçürürlər.

2018-ci il ərzində Bank tərəfindən dövlət bütçesinə vəsait köçürülməmişdir (2017: Bank müvafiq icra hakimiyyəti orqanı ilə razılışdırımaqla dövlət bütçesinə 4,630,064 min AZN məbləğində vəsait köçürmüştür).

34 Şərti öhdəliklər

Bank, fealiyyəti ilə əlaqədar olaraq məhkəmə iddialarına və şikayətlərə məruz qalır. Rehberlik hesab edir ki, bu kimi iddia və şikayətlər nəticəsində Bankın maliyyə vəziyyətinə və ya gələcək əməliyyatların nəticələrinə ciddi menfi təsir göstərməyəcək.

35 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlar birbaşa və ya dolayı yolla bir və ya bir neçə qrupun nəzarəti altında olsun və ya onlardan biri digərinə nəzarət edə bilsin və yaxud maliyyə-təsərrüfat fealiyyəti ilə bağlı qərar qəbul edərən digər tərəfə əhəmiyyətli təsir göstərə bilsin. Əlaqəli tərəflər ilə hər hansı mümkün münasibətlər nəzərdən keçirilərken, həmin münasibətlərin mahiyyətinin onların hüquqi formasından üstünlüyü prinsipi tətbiq olunur.

Əlaqəli tərəflər öz aralarında əlaqəli olmayan tərəflərin apara bilmədiyi əməliyyatları həyata keçirə bilər. Bununla yanaşı, əlaqəli tərəflər arasında aparılan əməliyyatların şərtləri, müddətləri və məbləğləri əlaqəli olmayan tərəflər arasında aparılan əməliyyatlarla eyni olmaya biler.

Bank ilə əməkdaşlıq edən əsas dövlət teşkilatlarına Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi, Azərbaycan Beynəlxalq Bankı, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu, Aqrarkredit QSC BOKT, Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondu və AzərTürkBank daxildir.

Rəhbərlik ilə əməliyyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018 və 2017-ci il tarixlərinə rəhbərliyə ödənişlər barədə məlumat təqdim olunub:

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	2018	2017
Qısamüddətli ödənişlər (əmək haqqı)	847	836

35 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar (davamı)

Hökumət idarələri ilə əməliyyatlar

Bank dövlətə məxsus publik hüquqi şəxsdir və öz fəaliyyəti zamanı müxtəlif dövlət təsisatlı organlarla əlaqədə olur. Dövlət tərəfindən idarə olunan organlarla əhəmiyyətli əməliyyatlara banklara və digər dövlət müəssisələrinə verilmiş kreditlər, investisiya qiymətli kağızları, dövlətin borc öhdəlikləri, hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər və faiz gəlirləri aiddir.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə dövriyyədə olan qalıqlar, orta faiz dərəcələri, gəlir və ya xərclər haqqında məlumatlar əks olunmuşdur:

	Hökumət idarələri üzrə		İdarə heyəti üzrə		Dövlətin nəzareti altında olan organlar üzrə		Cəmi
	Min Azerbayca n manatı ile	Effektiv faiz dərəcesi, %	Min Azerbayca n manatı ile	Effektiv faiz dərəcesi, %, %	Min Azerbayca n manatı ile	Effektiv faiz dərəcesi, %	Azerbayca n manatı ile
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat							
AKTİVLƏR							
Borc qiymətli kağızları							
-Amortizasiya olunmuş dəyerle qiymətləndirilən qiymətli kağızlar	39,971	0.15-dən 0.30-dək	-	-	9,482,143	0.15	9,522,114
-Ödəletli dəyərinin deyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan qiymətli kağızlar	-	-	-	-	687,435	3-dən 3.20-dək	687,435
ÖHDƏLİKLƏR							
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	1,455,011	-	-	-	162,673	-	1,617,684
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	-	-	-	-	3,049,566	5-dən 9.5- dək	3,049,566
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	-	-	-	-	181,819	-	181,819
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	13,114	-	-	-	22,636	-	35,750
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	364,503	-	-	-	-	-	364,503
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	2,273	-	-	-	-	-	2,273
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	-	-	-	-	47,480	7.8-dən 9.7-dək	47,480
Mənfəət (zərər)							
Faiz gelirləri	90	-	-	-	29,410	-	29,500
Faiz xərcləri	-	-	-	-	(162,734)	-	(162,734)

35 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2017-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə dövriyyədə olan qalıqlar, orta faiz dərəcələri, gelir və ya xərclər haqqında məlumatlar əks olunmuşdur:

	Hökumət idarələri üzrə		İdare heyəti üzrə		Dövlətin nezareti altında olan orqanlar üzrə		Cəmi
	Min Azərbaycan manatı ilə	Effektiv faiz dərəcəsi %	Min Azərbaycan manatı ilə	Effektiv faiz dərəcəsi %	Min Azərbaycan manatı ilə	Effektiv faiz dərəcəsi %	Min Azərbaycaan manatı ilə
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat							
AKTİVLƏR							
Investisiya qiymətli kağızları	52,955	0.3	-	-	10,010,290	0.15-dən 3.2-dək	10,063,245
ÖHDƏLİKLƏR							
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	1,382,601	-	-	-	147,628	-	1,530,229
Rezident bankları qısamüddətli depozitləri	-	-	-	-	3,349,311	5.0-dən 15.0-dək	3,349,311
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	-	-	-	-	150,636	-	150,636
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	26,026	-	-	-	10,550	-	36,576
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	373,299	-	-	-	-	-	373,299
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	4,693	-	-	-	-	-	4,693
Mənfəət (zərər)							
Faiz gelirləri	1,572	-	-	-	33,881	-	35,453
Faiz xərcləri	-	-	-	-	(167,701)	-	(167,701)
Haqq və komissiya gelirləri	1,082	-	-	-	4,243	-	5,325

36 Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri: ədalətli dəyər və uçot təsnifatı

Uçot təsnifatı və ədalətli dəyər

MHBS 9 “Maliyyə alətləri” standartına uyğun olaraq, Bank maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfeət və ya zərərə aid olunan maliyyə aktivləri; (b) ədalətli dəyerinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan maliyyə aktivləri və (c) amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri.

36 Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri: ədalətli dəyər və uçot təsnifatı (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin qeyd edilən qiymətləndirme kateqoriyaları üzrə məlumat təqdim olunur:

	Amortizasiya olunmuş dəyerlə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri	Ədalətli dəyerinin deyişməsi sair məcmu gelirə aid olunan maliyyə aktivləri	Ədalətli dəyerinin deyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan maliyyə aktivləri	Cəmi
<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>				
AKTİVLƏR				
<i>Pul vasaitləri və onların ekvivalentləri</i>	4,024,099	-	870,486	4,894,585
<i>Qiymətli kağızlar</i>				
- Agentlik notları	-	2,539,059	182,812	2,721,871
- Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	-	358,237	36,126	394,363
- Korporativ istiqrazlar	-	801,957	123,355	925,312
- Dövlət istiqrazları	-	112,106	135,652	247,758
- ABŞ Xəzinədarlıq notları	-	875,075	381,464	1,256,539
- Yerli hakimiyət orqanları və bələdiyyə istiqrazları	-	422,623	22,358	444,981
- Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	-	109,729	27,796	137,525
- Azərbaycan Respublikasının İpoteqa və Kredit Zəmanət Fondu	-	687,435	-	687,435
- AR Maliyyə Nazirliyi	39,971	-	-	39,971
- Aqrarkredit QSC BOKT	9,482,143	-	-	9,482,143
-				
<i>Banklara verilmiş kreditlər</i>				
- Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər	310,663	-	-	310,663
- Sonuncu instansiya kreditləri	204	-	-	204
<i>BVF ilə hesablaşmalar</i>	361,778	-	-	361,778
<i>Törəmə maliyyə aletləri</i>	-	-	421	421
<i>Sair maliyyə aktivləri:</i>				
- Satılmış ticarət qiyməti kağızları üzrə alınacaq məbləğlər	2,865	-	-	2,865
- İşçilərə verilmiş kreditlər	720	-	-	720
- Hesablaşmalar üzrə məbləğlər	226	-	-	226
CƏMI MALİYYƏ AKTİVLƏRİ	14,222,669	5,906,221	1,780,470	21,909,360

MUBS 39, Maliyyə Aletləri: Tanınması və Qiymətləndirilməsi Standartına uyğun olaraq Bank maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) kreditlər və debitor borcları; (b) satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri; (c) ödəniş tarixində saxlanılan maliyyə aktivləri və (d) ədalətli dəyerinin
deyişməsi mənfəət və ya zərərdə eks olunan maliyyə aktivləri. Ədalətli dəyerinin deyişməsi mənfəət və
ya zərərdə eks olunan maliyyə aktivləri iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) ilkin tanınma zamanı bu
cateqoriyaya aid edilmiş aktivlər və (ii) ticarət üçün maliyyə aktivləri.

36 Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri: ədalətli dəyer və uçot təsnifatı (davamı)

Aşağıdakı cədveldə 31 dekabr 2017-ci il tarixinə maliyyə aktivlərinin qeyd edilən qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə məlumat təqdim olunur:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Kreditlər və debitor borcları	Satış üçün nəzerde tutulan maliyyə aktivləri	Ticarət üçün maliyyə aktivləri	Cəmi
AKTİVLƏR				
<i>Pul vesaitləri və onların ekvivalentləri</i>	5,389,626	-	-	5,389,626
<i>Ticarət qiymətli kağızları</i>				
- Agentlii notları	-	-	3,257,083	3,257,083
- Korporativ istiqrazlar	-	-	774,364	774,364
- ABŞ Xezinədarlıq notları	-	-	415,644	415,644
- Dövlət istiqrazları	-	-	705,194	705,194
- Bələdiyyə istiqrazları	-	-	205,263	205,263
- Beynəlxalq maliyyə qurumları tərefindən buraxılmış notlar	-	-	835,821	835,821
- Böyük Britaniyanın Xezinədarlıq notları	-	-	57,087	57,087
<i>İnvestisiya qiymətli kağızları</i>				
- Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu	-	528,145	-	528,145
- AR Maliyyə Nazirliyi	52,955	-	-	52,955
- Aqrarkredit QSC BOKT	9,482,145	-	-	9,482,145
<i>Banklara verilmiş kreditlər</i>				
- Yenidən maliyyələşdirilmiş kreditlər	398,883	-	-	398,883
- Sonuncu instansiya kreditləri	1,986	-	-	1,986
<i>BVF ilə hesablaşmalar</i>	370,827	-	-	370,827
<i>Törəmə maliyyə aletləri</i>	-	-	123	123
<i>Sair maliyyə aktivləri:</i>				
- Satılmış ticarət qiymətli kağızları üzrə alınacaq məbleğlər	7,101			7,101
- İşçilərə verilmiş kreditlər	789	-	-	789
- Hesablaşmalar üzrə məbleğlər	169	-	-	169
CƏMI MALİYYƏ AKTİVLƏRİ	15,704,481	528,145	6,250,579	22,483,205

Ədalətli dəyer hesablamaları, qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında adi əməliyyatda aktivlə satmaq üçün eldə olunacaq və ya öhdəliyi ötürmek üçün ödəniləcək qiyməti texmini hesablamada məqsədilə həyata keçirilir. Bununla belə, qeyri-müəyyənliklər və subyektiv mülahizələrdən istifadə şəraitində ədalətli dəyer anlayışı, aktivlərin dərhal satışı və ya öhdəliklərin ötürülməsi zamanı satış üzrə tutulan kimi şərh olunmamalıdır.

Bank sosial-iqtisadi layihələri maliyyələşdirmək məqsədilə banklara və digər maliyyə təşkilatlarına güzəştli kreditlərin verilməsində, habelə makroiqtisadi və struktur siyasetləri Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün zəruri amillərlə tarazlaşdırmaqla iqtisadiyyatın real sektoru üçün maliyyə dəstəyinin təqdim olunmasına xüsusi rol oynayır. Rəhbərliyin fikrincə, güzəştli kreditlər kommersiya krediti verən kreditorların fealiyyət göstərmədiyi xüsusi bazar seqmentində verilir. Verilmiş kreditlər dövlət zəmanətləri ilə təmin olunur, faiz dəreccəleri və ödəniş müddətləri baxımından unikal xüsusiyyətlərə malikdir. Bu xüsusi halları nezərə alaraq, rəhbərlik, amortizasiya edilmiş dəyerlər uçota alınan güzəştli kreditlərin balans dəyərinin, onların ədalətli dəyərinin qənaətbəxş qiymətləndirməsini əks etdirdiyini hesab edir.

36 Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri: ədalətli dəyer və uçot təsnifatı (davamı)

Aktiv bazarda dövriyyədə olan maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyeri kotirovka olunan bazar qiymətlərinə və ya dilerin qiymət təkliflərinə əsaslanır. Aktiv və ya öhdəliklər üzrə əməliyyatlar kifayet qeder müntəzəm və kifayet həcmində aparıldığda bazar aktiv hesab edilir. Bütün diger maliyyə alətləri üçün Bank digər qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə ədalətli dəyeri müəyyən edir. Seçilmiş qiymətləndirmə metodu bazar iştirakçıları tərəfindən qiymətlərin formalşaması zamanı nezərə alınan bütün faktorları özündə birləşdirir.

Qiymətləndirmə metodlarının məqsədi qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında adı əməliyyatda aktivi satmaq üçün eldə olunacaq və ya öhdəliyi ötürmək üçün ödəniləcək qiyməti eks etdirən ədalətli dəyerin müəyyənleşdirilməsidir.

Qiymətləndirmə metodlarına xalis dəyer və diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəketi modelləri, bazarın müşahidə oluna bilən qiymətlərinin mövcud olduğu oxşar alətlərlə müqayisə, Black-Scholes və çoxhədli qiymətləndirmə modelləri və digər qiymətləndirmə modelləri daxildir. Qiymətləndirmə metodlarında istifadə olunan ehtimal və əlavələr risksiz və benchmark faiz dərəcələri, kredit spredi və diskont dərəcələrinin hesablanması istifadə olunan digər mükafatlar, istiqraz və səhm qiymətləri, xarici valyutanın mübadilə məzənnələri, səhm indeksləri və səhm qiymətləri və gözlənilen qiymət volatiliyi və korrelyasiya daxildir.

Qiymətləndirmə metodlarının məqsədi rəsmi fealiyyət göstərən bazar iştirakçılarının müəyyən etdiyi hesabat tarixində maliyyə alətlərinin qiymətini eks etdirən ədalətli dəyerin müəyyənleşdirilməsidir.

Bank standart maliyyə alətləri və yalnız müşahidə olunan bazar məlumatından istifadə edən və rəhbərliyin mülahizəsi və qiymətləndirməsini tələb etməyen faiz və valyuta svopu kimi daha sadə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyerinin müəyyənleşdirilməsində geniş şəkildə tanınmış qiymətləndirmə modellərindən istifadə edir. Modellərdə istifadə olunan kotirovkalar və müvafiq məlumatlar, adətən borc və pay şəklində olan qiymətli kağızlar və töremlə alətlər bazarında açıq şəkildə müşahidə olunur.

Daha mürekkeb alətlər üçün Bank xüsusi qiymətləndirmə modellərindən istifadə edir. Bu modellərdə istifadə olunan bəzi və ya bütün mühüm əlavələr bazarla müşahidə olunmaya bilər və bu göstəricilər bazar qiymətləri və dərəcələrindən və ya mülahizələr əsasında formalşdırılmış qiymətləndirmələrdən yaranı bilər.

Buna misal olaraq, fəal bazarı mövcud olmayan müəyyən kreditlər və qiymətli kağızlar, müəyyən birjadan kənar bazarın töremlə alətləri və sekyuritizasiyalarda iştirak faizlərini göstərmək olar.

31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan il ərzində qiymətləndirmə modellərində her hansı dəyişiklik olmamışdır (2017: qiymətləndirmə modellərində her hansı dəyişiklik olmamışdır).

Maliyyə alətinin ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyerinin ən yaxşı sübutu əməliyyat qiymətidir, yəni, verilən və ya qəbul edilən məbleğin ədalətli dəyeri. Əger Bank ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyerin əməliyyat qiymətindən fərqləndiyini müəyyənəşdirirse və ədalətli dəyer oxşar aktiv və öhdəliklər üzrə aktiv bazardakı qiymətə və ya baza da müşahidə olunan məlumatlardan istifadə etməklə tətbiq olunan qiymətləndirmə metoduna əsaslanırsa, maliyyə aləti əməliyyat qiyməti və ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyeri arasındaki fərq nezərə alınmaqla düzəliş edilərək ədalətli dəyerlə qiymətləndirilir. Yaranmış fərq, alətin tanınma dövrü ərzində uyğun əsaslarla bazar məlumatlarında baş vermiş dəyişikliklər və ya əməliyyatın bağlanma tarixindən gec olmayıaraq məcmu gelir haqqında hesabatda tanınır.

Ədalətli dəyer iyerarxiyası

Bank ədalətli dəyerin ölçülməsində istifadə olunan əlavələrin əhəmiyyətliyini aşağıdakı ədalətli dəyer iyerarxiyasına müvafiq olaraq hesablayır:

- Səviyyə 1: eyni alətlər üçün fəal bazarla kotirovka olunan bazar qiymətləri (tənzimlənməmiş).
- Səviyyə 2: birbaşa (yeni qiymətlər kimi), və ya bilavasitə (yeni qiymətlərdən yaranan) müşahidə oluna bilən, Səviyyə 1-ə daxilmiş kotirovka olunan qiymətdən başqa digərməlumatlar. Bu kateqoriyaya aşağıdakılardan istifadə olunmaqla qiymətləndirilmiş alətlər daxildir: oxşar alətlər üçün fəal bazarlarda kotirovka olunan bazar qiymətləri; fəaldan aşağı hesab olunan bazarlarda oxşar alətlər üçün kotirovka olunan qiymətlər; yaxud birbaşa və ya bilavasitə bazarda müşahidə oluna bilən bütün mühüm məlumatların istifadə edildiyi digər qiymətləndirmə metodları.

36 Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri: ədalətli dəyər və uçot təsnifatı (davamı)

- Səviyyə 3: İstifadə edilən məlumatlar müşahidə oluna bilmir. Bu kateqoriyaya qiymətləndirmə metodlarının müşahidə oluna bilən məlumata əsaslanmadığı əlavələrdən ibarət olduğu və müşahidə oluna bilməyən əlavələrin alətin qiymətləndirilməsində mühüm təsira malik olduğu bütün alətlər daxildir. Bu kateqoriyaya oxşar aletlər üçün kotirovka olunan qiymətlər əsasında qiymətləndirilən aletlər daxildir və bu zaman alətlər arasında fərgi eks etdirmek üçün mühüm müşahidə olunmayan tənzimləmələr və ya mülahizələr tələb olunur.

Ədalətli dəyeri ölçmək üçün broker kotirovkaları və ya qiymət müəyyənleşdirmə xidmətləri kimi üçüncü tərefin məlumatları istifadə olunduqda, bu qiymətləndirmənin MHBS tələblərinə uyğunluğunu təmin etmək məqsədilə üçüncü tərəflərdən əldə olunmuş dəlillər qiymətləndirilir və sənədləşdirilir. Bura aşağıdakılardır daxildir:

- Broker və ya qiymət müəyyənleşdirmə xidmətinin müvafiq maliyyə aləti növü üzrə qiymətin müəyyənleşdirilməsi üçün Bank tərəfindən təsdiq olunmasının yoxlanılması;
- ədalətli dəyerin həqiqi bazar əməliyyatlarını təqdim etmə səviyyəsinin öyrənilməsi;
- oxşar aletlər üçün qiymətlər ədalətli dəyeri ölçmək üçün istifadə olunduqda, bu qiymətlərin ölçmə əsasında alətin xüsusiyyətlərini eks etdirmek üçün tənzimlənmə qaydası;
- eyni maliyyə aləti üçün bir neçə kotirovka əldə olunduğu halda, həmin kotirovkalardan istifadə etməklə ədalətli dəyerin necə müəyyənleşdirilməsi qaydası.

Ədalətli dəyer qiymətləndirmələri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda hər bir hesabat dövrünün sonunda mühasibat uçotu standartları ilə tələb edilən və ya icazə verilən qiymətləndirmələrdir. Aşağıdakı cədvəldə ədalətli dəyer iyerarxiyasının səviyyələri üzrə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə ədalətli dəyərdə ölçülmüş maliyyə alətləri üzrə qiymətlərin təhlili verilmişdir. Məbləğlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan dəyərlərə əsaslanır:

Min Azərbaycan manatı ilə	Səviyyə 1	Səviyyə 2	Cəmi
MALİYYƏ AKTİVLƏRİ			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	870,486	870,486
Borc qiymətli kağızları			
- Agentlik notları	2,721,871	-	2,721,871
- Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	394,362	-	394,362
- Korporativ istiqrazlar	925,312	-	925,312
- Dövlət istiqrazları	247,758	-	247,758
- ABŞ Xəzinədarlıq notları	1,256,539	-	1,256,539
- Yerli hakimiyət orqanları və bələdiyyə istiqrazları	444,982	-	444,982
- Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	137,526	-	137,526
- Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu	687,435		687,435
Törəmə maliyyə alətləri	-	421	421
	6,815,785	870,907	7,686,692

ƏDALƏTLİ DƏYƏRDƏ ÖLÇÜLƏN ÖHDƏLİKLƏR MALİYYƏ ÖHDƏLİKLƏRİ

Törəmə maliyyə alətləri	-	344	344
-------------------------	---	-----	-----

36 Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri: ədalətli dəyər və uçot təsnifatı (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə ədalətli dəyər iyerarxiyasının seviyyələri üzrə 31 dekabr 2017-ci il tarixinə ədalətli dəyərdə ölçülülmüş maliyyə alətləri üzrə qiymətlərin təhlili verilmişdir. Məbleğlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan dəyərlərə əsaslanır:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	<i>Səviyyə 1</i>	<i>Səviyyə 2</i>	<i>Cəmi</i>
MALİYYƏ AKTİVLƏRİ			
Ticarət qiymətli kağızları			
- Agentlik notları	3,257,083	-	3,257,083
- Korporativ istiqrazlar	774,364	-	774,364
- ABŞ Xəzinədarlıq notları	415,644	-	415,644
- Dövlət istiqrazları	705,194	-	705,194
- Belediyyə istiqrazları	205,263	-	205,263
- Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən buraxılmış notlar	835,821	-	835,821
- Böyük Britaniyanın Xəzinədarlıq notları	57,087	-	57,087
Törəmə maliyyə alətləri	-	123	123
Satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri			
- Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanet Fondu	528,145	-	528,145
	6,778,601	123	6,778,724

ƏDALƏTLİ DƏYƏRDƏ ÖLÇÜLƏN ÖHDƏLİKLƏR

MALİYYƏ ÖHDƏLİKLƏRİ

Törəmə maliyyə alətləri	-	1,012	1,012
-------------------------	---	-------	-------

Səviyyə 1-ə aid olan qiymətli kağızlar mövcud mənbələrdən istifadə etməklə Bank tərəfindən mütəmadi olaraq qiymətləndirilir.

Bazarda müşahidə oluna bilən məlumatlar əsasında qiymətləndirilən törəmə maliyyə alətlərinə əsas etibarı ilə valyuta forward müqavilələri daxildir. Valyuta forward müqavilələrinin ədalətli dəyəri hesabat tarixində qüvvədə olan forward məzənnələri əsasında hesablanır.

İl ərzində Səviyyə 1 və Səviyyə 2 arasında heç bir transfert olmamışdır.

Ədalətli dəyərdə qiymətləndirilməyən, lakin ədalətli dəyəri açıqlanan aktiv və öhdəliklər

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə ədalətli dəyərlə ölçüləməyən maliyyə alətlərinin dəyərinin iyerarxiya üzrə təhlili verilmişdir:

36 Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri: ədalətli dəyər və uçot təsnifikasi (davamı)

<i>Min Azərbaycan manatı ilə</i>	Səviyyə 1 üzrə ədalətli dəyər	Səviyyə 2 üzrə ədalətli dəyər	Səviyyə 3 üzrə ədalətli dəyər	Balans dəyəri
AKTİVLƏR				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	4,024,099	-	4,024,099
BVF ilə hesablaşmalar	-	361,778	-	361,778
Banklara verilmiş kreditlər	-	306,763	-	310,867
Borc qiymətli kağızları				
- AR Maliyyə Nazirliyi	-	39,971	-	39,971
- Aqrarkredit QSC BOKT	-	-	9,482,143	9,482,143
Sair maliyyə aktivləri	-	3,811	-	3,811
ÖHDƏLİKLƏR				
Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr	8,364,129	-	-	8,364,129
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	-	3,378,509	-	3,378,509
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	-	1,617,684	-	1,617,684
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	-	2,832,777	-	2,832,777
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	-	35,758	-	35,758
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	-	1,005,552	-	1,005,552
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	-	364,503	-	364,503
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	-	2,273	-	2,273
Sair maliyyə öhdəlikləri	-	6,774	-	6,774

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2017-ci il tarixinə ədalətli dəyərlə ölçülülməyən maliyyə alətlərinin dəyərinin iyerarxiya üzrə təhlili verilmişdir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Səviyyə 1 üzrə ədalətli dəyər	Səviyyə 2 üzrə ədalətli dəyər	Səviyyə 3 üzrə ədalətli dəyər	Balans dəyəri
AKTİVLƏR				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	5,389,626	-	5,389,626
BVF ilə hesablaşmalar	-	370,827	-	370,827
Banklara verilmiş kreditlər	-	356,215	-	400,869
İnvestisiya qiymətli kağızları				
- Kreditlər və avanslar	-	52,955	9,482,145	9,535,100
Sair maliyyə aktivləri	-	8,059	-	8,059
ÖHDƏLİKLƏR				
Dövriyyədə olan əskinaslar və sikkələr	8,140,238	-	-	8,140,238
Rezident bankların qısamüddətli depozitləri	-	4,389,826	-	4,389,826
Hökumət idarələri qarşısında öhdəliklər	-	1,530,229	-	1,530,229
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	-	2,070,918	-	2,070,918
Digər təşkilatlar qarşısında öhdəliklər	-	36,576	-	36,576
Buraxılmış borc qiymətli kağızlar	-	920,768	-	920,768
BVF ilə əməliyyatlar üzrə öhdəliklər	-	373,299	-	373,299
Beynəlxalq maliyyə institutları qarşısında öhdəliklər	-	4,693	-	4,693
Sair maliyyə öhdəlikləri	-	653,531	-	653,531

Ədalətli dəyər iyerarxiyasının 2-ci və 3-cü Səviyyələrinə aid olan qiymətli kağızlar pul axınlarının diskontlaşdırılması modelindən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Fəal bazar qiyməti olmayan sabit faizli maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri analoji kredit riskinə və ödəmə müddətinə malik olan yeni alətlər üçün mövcud faiz dərəcələrini tətbiq etməklə, diskont edilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti metoduna əsaslanır.

37 1 yanvar 2018-ci il tarixindən əvvəl başa çatan dövrlərə tətbiq edilən uçot siyaseti

31 dekabr 2017-ci il tarixində başa çatan müqayiseli dövrə tətbiq edilən və MHBS 9-a uyğun olaraq dəyişdirilən uçot siyaseti aşağıda göstərilir.

Ticaret qiymətli kağızları. Ticaret qiymətli kağızları qiymətlər və ya ticaret marjasında qısamüddətli dəyişikliklər hesabına mənfeət eldə etmək məqsədilə alınmış maliyyə aktivləri və qısamüddətli mənfeətin eldə edilməsi üçün portfələ daxil edilmiş qiymətli kağızlardır. Bank qiymətli kağızları aldıqdan sonra onları qısa müddət ərzində satmaq niyyətində olarsa, həmin qiymətli kağızları ticaret qiymətli kağızları kimi təsnifləşdirir.

Kreditlər və debtor borcları. Kreditlər və debtor borcları fəal bazarda dövr etməyən, ödənişləri sabit və ya müəyyənlenədirile bilən qeyri-törəmə maliyyə aktivləridir. Onlar dərhal və ya qısa müddətde satılmaq üçün nəzerdə tutulmur və ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfeət və ya zərerdə əks olunan qiymətli kağızlar və ya satış üçün nəzerdə tutulan qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilmir. Bu aktivlər effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyerle əks olunur.

Ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfeət və ya zərerdə əks olunan, yaxud satış üçün nəzerdə tutulan maliyyə aktivlərinin təsnifatı yalnız həmin aktivlər kredit və debtor borcu meyarlarına cavab verdikdə və Bankın onları gelecekdə və ya ödəniş tarixinədək özündə saxlamaq üçün niyyəti və imkanı olduqda dəyişdirilə bilər. Kreditlər və debtor borcları kateqoriyasına aid olmayan sair maliyyə aktivləri, yalnız qeyri-adi xarakter daşıyan və yaxın gelecekdə təkrarlanması az ehtimal olunan hadisə ilə bağlı olan hallarda ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfeət və ya zərerdə əks olunan maliyyə aktivləri kateqoriyasından çıxarıla bilər.

Törəmə maliyyə alətləri və ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfeət və ya zərerdə əks olunan maliyyə alətlərinə aid edilmiş aktivlər ədalətli dəyerinin dəyişməsi mənfeət və ya zərerdə əks olunan yaxud ticaret üçün maliyyə aktivləri kateqoriyasından çıxarıla bilməz.

Satış üçün nəzerdə tutulan maliyyə aktivləri. Satış üçün nəzerdə tutulan maliyyə aktivlərinə Bankın qeyri-müəyyən müddət ərzində saxlamaq niyyəti olan və likvidliyin saxlanması üzrə tələbləri və ya faiz dərəcələri, valyuta məzənnələri habelə qiymətlərin dəyişməsindən asılı olaraq sata biləcəyi investisiya qiymətli kağızları daxildir. Satış üçün nəzerdə tutulan maliyyə aktivləri ədalətli dəyerle əks etdirilir.

İllkin tanınmadan sonra satış üçün nəzerdə tutulan maliyyə aktivlərinin dəyərdən düşməsi baş verərsə və həmin aktivin dəyərsizləşməsi üzrə obyekтив sübutlar mövcud olduqda satış üçün nəzerdə tutulan maliyyə aktivlərinin dəyərdən düşməsi nəticəsində yaranan və sair məcmu gelirlərdə əks edilmiş yüksəlmiş zərər, yeniden təsnifləşdirilərək il üzrə mənfeət və ya zərər hesabatının tərkibinə aid edilir. Sair məcmu gelirlərdən il üzrə mənfeət və ya zərər hesabatının tərkibinə aid edilmiş zərər məbleği, aktivin alış dəyeri ilə (əsas məbleğ üzrə ödənişlər və amortizasiya məbleği çıxılmaqla) əvvəlki dövrlərdə mənfeət və ya zərərin tərkibində əks edilmiş dəyərdən düşmə zərəri çıxıldıldan sonra mövcud ədalətli dəyer arasındakı fərqi təşkil edir.

Sonrakı dövrlərdə dəyərdən düşmüş, satış üçün nəzerdə tutulan borc qiymətli kağızların ədalətli dəyeri artıqdə və həmin artımın dəyərdən düşmə nəticəsində yaranmış zərər, il üzrə mənfeət və ya zərərin tərkibinə aid edildikdən sonra baş vermiş hər hansı hadisə ilə bağlılığı obyekтив surətdə nümayiş oluna bildikdə, dəyərdən düşmə nəticəsində yaranmış zərər bərpa olunur və bərpa olunan məbleğ il üzrə mənfeət və ya zərərin tərkibində əks etdirilir.

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi

Bank hər bir hesabat dövrünün sonunda maliyyə aktivi və ya maliyyə aktivləri qrupunun dəyərsizləşməsi barədə obyekтив sübutun olub olmamasını qiymətləndirir. Bu cür sübut mövcud olduğu təqdirdə, Bank dəyərsizləşmə zərərinin məbləğini müəyyənlenəşdirir.

Maliyyə aktivi və ya maliyyə aktivləri qrupu yalnız o halda dəyərdən düşür və dəyərsizləşmə zərəri tanınır ki, maliyyə aktivinin illkin tanınmasından sonra baş vermiş bir və ya bir neçə hadisə (zərər halları) nəticəsində dəyərsizləşmə barədə obyekティブ sübut meydana çıxsın və həmin hadisə (və ya hadisələr) etibarlı şəkildə ölçülü bilən maliyyə aktivi və ya maliyyə aktivləri qrupunun gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəketinə təsir etmiş olsun.

37 1 yanvar 2018-ci il tarixindən əvvəl başa çatan dövrlərə tətbiq edilən uçot siyaseti (davamı)

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi barədə obyektiv sübut dedikdə, borcalanın ödənişi yerine yetirməməsi və ya gecikdirməsi, kredit müqavilesi və ya şərtlərinin pozulması, Bankın əks halda nəzərə almayıcağı maliyyə aktivləri və ya maliyyə aktivləri qrupunun restrukturizasiyası, borcalanın və ya borc verənin müflis olacağı barədə göstəricilər, qiymətli kağızlar üzrə aktiv bazarın mövcudluğunu itirməsi, aktivlər qrupu ilə bağlı girov və ya digər müşahidə oluna bilən məlumatların dəyərinin pisleşməsi, Bankda borcalanların ödəniş statusunda mənfi dəyişikliklər və ya Bankda ödənişlərin həyata keçirilməməsi ilə əlaqədar olan iqtisadi şəraitlər və analoji hallar nəzərdə tutulur.

Satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli kağızlara qoyulan investisiyalar üzrə dəyərsizləşmənin obyektiv sübutu, qiymətli kağızin ədalətli dəyərinin əhəmiyyətli dərəcədə və ya uzun müddət ərzində azalmasıdır.

Amortizasiya edilmiş dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri

Amortizasiya edilmiş dəyərlə uçota alınmış maliyyə aktivlərinə kreditlər və sair debitor borcları daxildir. Bank, dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi məqsədile kreditləri və debitor borclarını mütemadi olaraq nəzərdən keçirir.

Bank əvvəlcə hər biri ayrılıqda əhəmiyyətli olan kreditlər və debitor borcların dəyərsizləşməsinin obyektiv sübutlarının mövcud olub-olmadığını, sonra isə hər biri ayrılıqda əhəmiyyət kəsb etməyən kreditlər və debitor borcların dəyərsizləşməsinin obyektiv sübutlarının mövcud olub-olmadığını ayrıca müəyyən edir.

Ayrılıqda qiymətləndirilmiş kreditlərin və debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə obyektiv sübutların olmadığı müəyyənləşdirilərsə, Bank kreditləri və debitor borclarını oxşar kredit riski xüsusiyyətlərinə malik kreditlər və debitor borcları qruplarına daxil edir və kollektiv dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirir. Ayrılıqda dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirilən, habelə dəyərsizləşmə üzrə zərərin tanındığı və ya tanınacağı kreditlər və debitor borcları dəyərsizləşmə üzrə kollektiv qiymətləndirməyə əlavə edilmir.

Kreditlər və ya debitor borclar üzrə dəyərsizləşmə neticəsində zərərin yarandığına obyektiv əsaslar mövcud olduqda, zərərin məbləği, kreditlər və ya debitor borcların balans dəyəri ilə ilkin effektiv faiz dərəcəsi həcmində diskontlaşdırılmış zəmanetlər və girov hesabına qaytarıla bilən məbleğlər də daxil olmaqla təxmin edilen gələcək pul vəsaitləri hərəketinin cari dəyəri arasındaki fərq kimi əks etdirilir. Müqavilə üzrə gözənlənilən pul vəsaitlərinin hərəkəti, müşahidə edilə bilən faktlara uyğun cari iqtisadi vəziyyəti özündə əks etdirən düzelişləri nəzərə almaqla keçmiş təcrübələrə əsaslanaraq qiymətləndirilir.

Bəzi hallarda kreditlər və ya debitor borclar üzrə dəyərsizləşmə neticəsində yaranmış zərərin təxmin edilmesi üçün tələb olunan, müşahidə edilə bilən məlumatlar məhdud xarakter daşıya, yaxud artıq cari vəziyyətə tam aidiyyatı olmaya bilər. Misal üçün, borcalan ciddi maliyyə çətinlikləri ilə üzləşir və analoji borcalanlar üzrə çox az miqdarda tarixi məlumat vardır. Bu cür hallarda dəyərsizləşmə neticəsində yaranacaq zərəri hesablamaq üçün Bank öz təcrübəsindən və mühakiməsindən istifadə edir.

Kreditlər və debitor borclarının dəyərsizləşməsi neticəsində yaranan bütün zərərlər, il üzrə menfəət və ya zərərin tərkibində əks etdirilir və onların təsnifikasi yalnız o zaman dəyişdirilə bilər ki, qaytarıla bilən məbleğdə sonradan baş vermiş artımın dəyərsizləşməsi neticəsində yaranmış zərər uçota alındıqdan sonra, baş vermiş hadisə ilə bağlılığı obyektiv surətdə təsdiqlənə bilsin.

Kreditlər qaytarıla bilmədikdə, həmin kredit üzrə yaradılmış müvafiq ehtiyatlar hesabına balansdan silinə bilər. Bank kreditləri ümidsiz borc kimi təsnifleşdirildikdə, kreditin qaytarılması üçün bütün mümkün tədbirlər görüldükdən sonra kreditin qalığını və ehtimal olunan kredit zərərləri üzrə müvafiq ehtiyatları balansdan silir.